

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені
Івана Франка**

**ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ
НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО
КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

Житомир 2021

УДК 37.015.31:613/614-053.5
ББК 74.21

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 8 від 30 квітня 2021 року)*

Рецензенти:

О.В. Вознюк – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри англійської мови з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті Житомирського державного університету імені Івана Франка;

І.М. Круковська – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради

О.А. Орлова – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗ «Житомирський обласний інституту післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

Використання казки на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: методичні рекомендації / за заг. ред. Н.А. Басюк. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. – 99с.

Методичні рекомендації підготовлено до практичних занять обов'язкової освітньої компоненти «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Розглядаються особливості використання казки на уроках соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі інтегрованого курсу «Я досліджую світ», ефективні методи та прийоми роботи над нею.

Збірник вміщує авторські казки на тему безпеки життєдіяльності, складені студентами Житомирського державного університету імені Івана Франка, й методичні матеріали для їх аналізу.

Адресується широкому загалу освітян, викладачам, педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти.

© Басюк Н.А. 2021

© Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Навчально-тематичний план навчальної дисципліни	9
«Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (модуль 3)	
ТЕМА 1. Зміст, мета, завдання громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей в системі початкового навчання.	10
ТЕМА 2. Форми, методи і методичні прийоми формування громадянської компетентності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».	14
ТЕМА 3-4. Методика формування базових понять змістових ліній громадянської та історичної освітньої галузі.	26
ТЕМА 5. Методичний аналіз уроків «Я досліджую світ» громадянської та історичної спрямованості. Побудова плану-конспекту уроку.	28
ТЕМА 6. Форми, методи і методичні прийоми формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».	32
ТЕМА 7. Методичні особливості вивчення змістових ліній соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.	37
ТЕМА 8. Методика формування навичок безпечної поведінки у молодших школярів.	41
ТЕМА 9. Побудова плану-конспекту уроку «Я досліджую світ» валеологічного спрямування.	46
ТЕМА 10. Підсумкова модульна контрольна робота	47

ПИТАННЯ ЗА МОДУЛЕМ 3.	48
ДОДАТКИ. Валеологічна казка на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Методичні рекомендації до роботи над нею.	49
<i>Здоровий спосіб життя</i>	49
<i>Особиста гігієна</i>	64
<i>Харчування</i>	73
<i>Протипожежна безпека, електроприлади</i>	76
<i>Сам удома. Комп'ютер і здоров'я</i>	84
<i>Вибухонебезпечні предмети</i>	87
<i>Обережно: незнайомці!</i>	89
<i>Отруйні ягоди та гриби</i>	92
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	97

ПЕРЕДМОВА

Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» - відносно нова у педагогічній науці. Її розвиток обумовлений введенням до Базового навчального плану початкової освіти природничої, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної освітніх галузей. Навчальний предмет «Я досліджую світ», що має чітко виражену виховну спрямованість, дає змогу закласти глибокий і міцний фундамент для подальшого становлення зростаючої особистості молодшого школяра. У цьому зв'язку перед вищими педагогічними закладами постало завдання - підготувати фахівців до викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Проте навчально-методичне забезпечення викладання цієї освітньої компоненти є недостатнім, що гальмує організацію навчального процесу у вищій школі. Це пояснює актуальність підготовки нових навчальних видань з цієї проблематики.

Метою освітньої компоненти «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є формування предметно-методичної компетентності майбутнього вчителя Нової української школи щодо реалізації Державного стандарту початкової освіти в контексті навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Цілями освітньої компоненти «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є:

- забезпечення усвідомлення студентами фундаментальної єдності в системі людина – природа – суспільство – Всесвіт; засвоєння знань про природу, суспільство, людину як окремі системи і осягнення їх сенсу на основі різних способів інтеграції освітніх галузей початкової освіти;
- формування уявлення про методику навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» як педагогічну науку та її методологію; усвідомлення необхідності вивчення навчальної дисципліни у світлі реформування Нової української школи;
- засвоєння вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі; уміння аналізувати методичні системи, реалізовані в підручниках, навчальних посібниках, із метою з'ясування їх переваг і недоліків;
- навчання свідомо і творчо підходити до визначення навчально-виховних завдань, планування роботи вчителя, розробки календарно-тематичного змісту інтегрованого курсу за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі) та активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів (інтегровані уроки, тематичні дні, проектна діяльність, екскурсії, домашні роботи, гуртки), які дозволять цілісно використати можливості урочної і позаурочної діяльності;

- формування вмінь добирати доцільні методи і засоби навчання відповідно до визначених мети і завдань уроку (теми і проблеми тижня) із урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу та індивідуальних і вікових особливостей учнів; застосовувати сучасні методики та навчальні технології освітніх галузей під час проектування різних видів діяльності молодших школярів;

- формування вмінь використовувати в освітньому процесі системи теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти; пояснювати сутність понять, способів діяльності, що належать до освітніх галузей;

- формування особистості майбутнього вчителя, який зорієнтований на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи; розкриття процесу гуманізації і демократизації освіти в Україні; визнання пріоритетів загальнолюдських цінностей; формування потреби до пізнання світу та людини як соціальної та біологічної істоти; засвоєння духовних цінностей; виховання патріотизму, поваги до Української держави, її символіки.

Місце навчальної дисципліни «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» серед інших дисциплін: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Теорія та методика виховання», «Вікова та педагогічна психологія», «Педагогічна майстерність», «Педагогіка», «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (інформатична освітня галузь)», «Основи природознавства», «Основи медичних знань та охорона життєдіяльності».

На сьогодні для початкової школи розроблено дві Типові освітні програми: під керівництвом О.Я. Савченко і під керівництвом Р.Б. Шияна. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко, пропонує навчальну програму інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що реалізує зміст громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, природничої освітніх галузей. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна, включає освітні програми освітніх галузей для загальної середньої освіти, серед яких є соціальна та здоров'язбережувальна. Кожна із запропонованих освітніх програм має свої особливості, тому майбутні педагоги повинні мати уявлення про їх завдання, базові ідеї, змістові лінії. Студенти повинні вільно орієнтуватися в програмах, володіти традиційними і новими технологіями роботи над засвоєнням програмового матеріалу. Представлені методичні рекомендації є однією зі спроб у вирішенні цього складного завдання.

Загальна кількість годин, відведена на вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ», становить 210 год./7 кредитів. Автори посібника особливу увагу приділили вивченню

модуля 3 «Методика вивчення змісту громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей у початкових класах» (загальний обсяг – 90 год.) – одного з найскладніших і найменш розроблених розділів методики. Увага читачів фокусується на ролі валеологічної казки у формуванні здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ».

Казки – багатоаспектні. Один з її аспектів – уроки безпечної поведінки, які мають засвоїти молодші школярі. На прикладі казкових сюжетів і поведінки казкових героїв закладаються основи безпеки життєдіяльності: не довіряти незнайомцям або малознайомим людям, не гратися з сірниками, правильно користуватися електричними приладами, водогоном, газовою плитою, дотримуватися правил особистої гігієни, їсти корисні продукти, збагачені вітамінами. Повторюючи ці нехитрі, але дуже важливі «казкові» істини, діти вчаться пильності, обачності та розумної обережності. При цьому робота спрямовується не на залякування навколишнім світом, а на формування обережного ставлення до навколишнього світу, переживанні й розумінні дитиною необхідності дотримання застережних заходів.

Через казку школяр отримує новий досвід. Важливим є механізм ідентифікації – емоційне ототожнення себе з казковим персонажем, присвоєння собі його норм і цінностей. Завдяки ненав'язливим казковим образам дитині пропонуються шляхи виходу зі складних, пов'язаних з небезпекою для життя, ситуацій, позитивна підтримка і віра в себе. Природньо, що молодший школяр ототожнює себе з головним героєм, живе його життям, вчиться на його помилках.

Увазі читачів пропонуються *методи і прийоми роботи над казкою, що використовуються на уроках соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі:*

1. Читання (розповідання) казки.
2. Колективне обговорення дій та вчинків персонажів.
3. Малювання за мотивами казки.
4. Інсценізації та драматизації казки.
5. Різні види театру (пальчиковий, фланелеграф, настільний, театр рукавички, іграшки, тіньовий).
6. Ігри за сюжетом казки: ігри-емпатії (уяви, що ти Коза-Дереза); дидактичні («З якої казки?», «Виправ помилку в казці», «Відгадай казку за схемою»); вікторини, кросворди.
7. Розповідь казки від імені казкового героя (наприклад, якби казку «Колобок» розповіла Лисиця);
8. Складання порад казковим героям.
9. Написання листа казковому герою.

10. Екскурс в минуле чи майбутнє казкових героїв (Якою була Баба-Яга, коли була дівчинкою? Чому вона стала злою? Як зміниться характер і життя Кози-Дерези після того, як її вигнали із Зайчикової хатки?).
11. Казка навиворіт: змінюємо характер героїв казки. (Наприклад, Вовк став добрим); змінюємо місце, час, події.
12. «Вінегрет» із казок – герої з різних казок зустрічаються і виходить нова казка.
13. Продовження казки, розпочатої учителем.
14. Придумування нового закінчення казки.
15. Перенесення героїв знайомих казок у нові обставини.
16. «Що було потім?» - придумати продовження казки.
17. Казка на новий лад.
18. Заміна автора розповіді. Розповідь ведеться від імені негативного героя.

У методичних рекомендаціях представлені форми організації навчання, які застосовуються на практичних заняттях: робота з програмами, підручниками, зошитами з друкованою основою, ділові ігри, планування фрагментів, різних типів уроків, позаурочних заходів з подальшим програванням їх в аудиторних умовах і самоаналізом, відвідування уроків в загальноосвітній школі, демонстрація відеоуроків та їх аналіз, ознайомлення з досвідом учителів та інноваційними підходами до проведення уроку «Я досліджую світ», робота в групах і парах, різні форми самостійної роботи студентів. Значна увага приділяється оволодінню додатковими відомостями з тем шкільної програми, підвищенню загальнокультурного й інтелектуального рівнів майбутнього педагога. Особливий інтерес становлять валеологічні казки та казки на тему безпеки, розроблені студентами Житомирського державного університету імені Івана Франка, й методичні матеріали для роботи над ними.

Така побудова посібника, на думку авторів, робить його зручним для організації як викладання навчальної дисципліни «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

**Навчально-тематичний план навчальної дисципліни
«Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»
(модуль 3)**

№ п/п	Назва розділів, тем та їх зміст	Кількість годин відповідно до навчального плану			
		лекційних	практичних	лабораторних (не передбачено)	інд.-самостійної роботи
Модуль 3. Методика вивчення змісту громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей у початкових класах					
1.	Зміст, мета, завдання громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей в системі початкового навчання.	2	2		4
2.	Форми, методи і методичні прийоми формування громадянської компетентності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».	2	2		8
3-4.	Методика формування базових понять змістових ліній галузі «Громадянська та історична».	2	4		8
5.	Методичний аналіз уроків «Я досліджую світ» громадянської та історичної спрямованості. Побудова плану-конспекту уроку.	-	2		6
6.	Форми, методи і методичні прийоми формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».	2	2		8
7.	Методичні особливості вивчення	2	2		6

	змістових ліній соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.				
8.	Методика формування навичок безпечної поведінки у молодших школярів.	-	2		10
9.	Побудова плану-конспекту уроку «Я досліджую світ» валеологічного спрямування.	-	2		6
10.	Підсумкова модульна контрольна робота.	-	2		4
	Всього:	10	20		60

ТЕМА 1.

Зміст, мета, завдання громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей в системі початкового навчання.

Мета: ознайомити майбутніх учителів зі змістом та основними завданнями інтегрованого курсу "Я досліджую світ", підручників, зошитів з друкованою основою, типами уроків та основними вимогами до їх побудови; допомогти осмислити актуальність проблеми формування, збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів в усіх її аспектах, переглянути свої погляди на проблему; ознайомити з сутністю понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя».

Професійна спрямованість: допомогти студентам у формуванні професійної компетентності; уточнити зміст понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя», їх компоненти, фактори, що їх зумовлюють. Ознайомити студентів з організацією навчально-виховного процесу, спрямованого на формування основ здорового способу життя учнів початкових класів. Створити у студентів установку на оволодіння знаннями і вміннями, необхідними для формування в учнів навичок здорового способу життя, правильної поведінки в небезпечних ситуаціях.

План

1. Зміст, мета, завдання громадянської та історичної освітньої галузі в системі початкового навчання.
2. Зміст, мета, завдання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в системі початкового навчання.
3. Порівняльний аналіз освітніх галузей в Типових освітніх програмах О.Я. Савченко і Р.Б. Шияна.
4. Аналіз підручників «Я досліджую світ».
5. Аналіз зошитів з друкованою основою, їх розвиваючі функції.

6. Урок як організаційна форма навчальної роботи. Особливості уроків «Я досліджую світ».
7. Типи уроків. Вимоги до елементів уроку.

Методичні вказівки до практичного заняття

1. Коротко з'ясувати суть змістових ліній, за якими будуються громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна освітні галузі.
2. Чітко з'ясувати структуру та зміст програми інтегрованого курсу 2Я досліджую світ», очікувані результати навчання на кінець навчального року, спрямовані на досягнення учнями здоров'язберігаючої, соціальної, загальнокультурної компетентностей;
3. Аналіз підручників з «Основ здоров'я» і "Я досліджую світ" (здоров'язбережувальна складова").
4. Аналіз зошитів з «Основ здоров'я».

Схема аналізу підручників:

- 1) Структура підручника. Титульний лист, його оформлення і вихідні дані (автор, видавництво, рік видання), передмова, зміст.
- 2) Методичний апарат: відповідність навчальній програмі, чітке структурне членування та графічне оформлення, основний зміст (статті, оповідання, питання, завдання, цікавий матеріал), його відповідність віковим особливостям.
- 3) Ілюстративний матеріал, його зв'язок з іншими структурними компонентами підручника (текстом, питаннями, завданнями).
- 4) Науковість і доступність (на прикладі 3-4 статей).
- 5) Зробити висновок про подібність і відмінність структури підручників.

5. Порівняйте визначення поняття «здоров'я» з вам уже відомим, запропонованим ВООЗ:

Здоров'я, мабуть, слід розцінювати не лише з позиції хвороби й інвалідності, а й наявності повноцінного, гармонійного розвитку фізичного, психічного й морального стану людини, який дає змогу їй оптимально, без будь-яких обмежень здійснювати громадську і насамперед трудову діяльність (*БВ. Петровський*).

Здоров'я людини – це щастя. Людське щастя розкривається в розсудливості та цнотливості. Насолода людини – в діяльності, а фізичний стан має поєднуватися з душевною активністю (*Аристотель*).

Здоровою може вважатися людина, яка відзначається гармонійним фізичним і розумовим розвитком та добре адаптована до навколишнього фізичного й соціального середовища. Вона повністю реалізує свої фізичні й розумові здібності, може пристосуватися до змін навколишнього середовища, якщо вони не виходять за межі норми, і робити свій посильний внесок у благополуччя суспільства, сумірний з її здібностями.

Здоров'я – це не відсутність захворювань, а щось позитивне й життєрадісне, охоче виконання обов'язків, що їх життя покладає на людину (*Г. Сигерист*).

Здоров'я – це такий стан, коли весь організм функціонує так, щоб забезпечити людині змогу добре жити і збереження вигляду. Здоров'я – це стан, що узгоджується з природою (*О. Тьомін*).

Здоров'я – правильна, нормальна діяльність організму (*С.І. Ожегов*).

6. Скласти розклад уроків для учнів 1-го класу з урахуванням санітарно-гігієнічних норм:

Навчання грамоти – 7 год. на тиждень;

Математика – 4 год.;

Я досліджую світ – 3 год;

Англійська мова – 3 год;

Фізична культура – 2 год;

Музичне мистецтво – 1 год;

Дизайн і технології – 1 год;

Образотворче мистецтво – 1 год;

Ритміка – 1 год.

Практичні завдання:

1. Знайти у словнику визначення наступних понять і записати до свого робочого зошита: валеологічна освіта, валеологічна культура, здоров'язберігаюче освітнє середовище, здоров'язбережувальна компетентність.

4. Теми для повідомлень:

- Анатомо-фізіологічні особливості молодших школярів.
- Ранкові зустрічі (за Концепцією «Нова українська школа»).
- Сигнали регулювальника.
- Кабінет здоров'я у загальноосвітній школі.

Додаткові матеріали:

Як думав Василько

Думав Вася, Танін брат,
Щоб здоровим стати,
Треба їсти все підряд
І побільше спати.

Так Василько і робив:

Враз, як прокидався,

Щось жував він, їв і їв,

Просто запихався.

Став гладкий – не підбіжить!

Та і йти не може...

Як такому в світі жить,
Хто тут допоможе?

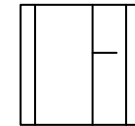
Як думала Оленка

Думала Оленка так:
Щоб здоров'я мати,
Треба їсти їй буряк,
Пити чай із м'яти,
 Їсти супчики й борщі,
 Вареники з сиром,
 Й котлетки, вергунці,
 Але знати міру.
Прокидатись на зорі,
З дітьми в мирі жити.
Ще трудитися щодень,
Волю гартувати,
І завжди співать пісень,
Словом, не тужити!
 Чемні говорить слова
 Та людей вітати,
 Добрії робить діла,
 Менших захищати.

Схематичний план уроку (в малюнках)

? - перевірка
домашнього завдання

- віконечко
в природу

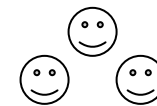
- вправи на
уважність

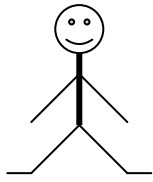
- робота над
новим матеріалом

Книга
- робота
з підручником

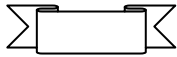
- робота в
групах

- фізкультхвилинка

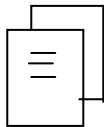
?! - цікавинка

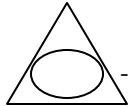
- робота в парах

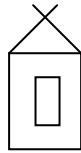
- гра

- тестування

- підсумок

- д / з

ТЕМА 2.

Форми, методи і методичні прийоми формування громадянської компетентності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».

Мета: ознайомити майбутніх учителів з основними формами, методами і прийомами навчання, які використовуються на уроках громадянської та історичної освітньої галузі; вчити працювати з підручником, планувати навчальний матеріал; відпрацьовувати вміння і навички застосування методів і методичних прийомів навчання у роботі з дітьми.

Професійна спрямованість: формувати у здобувачів вищої освіти практично-методичні уміння й навички.

План

1. Поняття про форму і метод навчання. Класифікація методів навчання. Методичні прийоми.
2. Методика використання словесних методів. Розповідь, вимоги до неї.
3. Бесіда, види бесід. Методика проведення етичної бесіди.
4. Практичні методи навчання. Методика організації спостережень.
5. Практична робота на уроках «Я досліджую світ».
6. Метод створення ситуацій морального вибору.
7. Етичний тренінг.
8. Колективно-творчі справи.
9. Гра, її функції. Види ігор.
10. Використання наочних методів на уроках «Я досліджую світ».

11. Форми і методи інтерактивного навчання.

Методичні вказівки до практичного заняття:

1. Обговорити теоретичні питання.
2. Провести експрес-контроль з метою перевірки основних понять теми (тестові завдання готують призначені викладачем студенти).
3. Порівняти два варіанти бесіди до теми «Де працюють батьки, хто вони за професією. Важливість їхньої праці для інших» (розділ «Людина серед людей», 3 клас). Яка з бесід повніше розкриває тему, вводить третьокласників у різноманітний світ професій? Назвати методичні прийоми, які використані в бесіді.

а) – Як звати вашу маму? Як звати тата? Де і ким працюють ваші батьки? Чи знаєте ви, хто вони за професією? У чому цінність їхньої праці? Хто з вас був на роботі у своїх батьків? Що там найбільше сподобалось, здивувало? Ким ви мрієте стати у житті? Хто з вас хотів би в майбутньому обрати для себе таку ж професію, як у батьків? А що для цього потрібно робити?

б) – Відгадайте загадки:

- Хто розносить нам листи,
Телеграми і газети?
Ой, важка у нього ноша!
Діти, хто ж він? (*Листоноша*)
- Він нам, як мама, дорогий,
Він хоче нас навчити
Любити край чудовий свій.
Це мудрий наш ... (*учитель*).
- У пору літню, в час осінній,
Навесні – в гарячий час –
Косять, жнуть вони і сіють,
Орють лан у котрий раз! (*Хлібороби*)

- Як назвати одним словом відгадки? Які ще професії вам відомі?

Учні розглядають тематичні малюнки «Люди різних професій». Називають професії, пояснюють свої міркування.

- Пограємо в гру «Без труда нема плода». Уявіть собі життя без роботи: і на виробництві, і в школі ніхто нічого не робить. Що трапилося б? Давайте поміркуємо! Наприклад, не працює електрик - ... (Немає світла. У квартирі темно, не працюють телевізори, холодильники і т.д.). Не вийшов на роботу пекар -

- Назвіть професію людини, яка: вирощує хліб; готує смачні тістечка й торти; робить зачіски; шие одяг; лікує тварин; виробляє глиняний посуд; тренує спортсменів.

- Люди кожної професії повинні добросовісно виконувати свою роботу. А чи звертали ви увагу, як працюють ваші батьки? Хто з вас був

на роботі у своїх батьків? Ким працює тато? А мама? Як вони ставляться до своєї роботи? Подумайте, а чим є цінною їхня професія для інших людей, для суспільства? Чи можна без неї обійтися? Ким ви мрієте стати? Чи хотіли б обрати професію своїх батьків? Що потрібно робити, щоб мрія здійснилася?

4. Програвання фрагментів уроків з використанням етичної бесіди (3-4 клас, тема – на вибір студента) з подальшим аналізом та самоаналізом. Внесення пропозицій щодо удосконалення, розширення змісту бесіди.

5. Групова робота: за підручником «Я досліджую світ» (3-4 кл.) визначити види практичних завдань до визначеної теми. Презентувати результати діяльності груп. По завершенню роботи студенти формулюють загальний висновок про різноманітність практичних робіт, зростання їх складності від класу до класу.

5. Проведення фрагментів уроків з використанням етичного тренінгу. Аналіз і самоаналіз проведених фрагментів уроку.

Практичні завдання для студентів

1. Скласти запитання та завдання для проведення етичної бесіди в 3 класі. Підготуватись до її програвання:

- визначити тему уроку (за календарним планом), мету етичної бесіди, обладнання;
- змодельовати фрагмент уроку з використанням етичної бесіди, дібрати навчальний матеріал, визначити методичні прийоми, дотримуючись логіки;
- розробити систему запитань;
- продумати підсумок;
- виготовити (придбати) необхідний наочний матеріал.

2. Готуючись до проведення етичного тренінгу, ознайомитись із запропонованим зразком. Сконструювати фрагмент уроку «Я у світі» (клас – на вибір) з використанням етичного тренінгу.

Тема «Зовнішність людини» (3 клас)

а) Читання та обговорення казки «Розтріпаний Степан».

Ходив Степан по селу. Волосся розтріпане, невмитий, руки брудні, одяг не випрасуваний. На одній нозі у нього чобіт, а на другій – черевик. Сміялося над ним усе село і всі ляляли його.

- Дивіться, Степан пішов! Очі заспані!
- Нероба йде, розхристаний! – казали люди.
- А чи не час тобі, Степане, людиною стати?
- Не хочу, ліньки мені! – відповідав Степан.
- А чи не час тобі, Степане, до роботи братися?
- Не буду, ліньки мені! – відповідав нероба.

Та все ж таки одного разу сказав Степан односельцям:

- Я теж хочу землю орати, - і в кулак позіхнув.

Дали Степанові односельці трактор. Оре він день, на другий почало йому набридати. А на третій взагалі таке взяло неробу горе, що він покинув усе й пішов геть. Де тепер Степан? Куди подався? Невідомо. Та хто його зустріне, впізнає відразу: нечесаний, невмитий, на одній нозі чобіт, а на другій – черевик, і очі заспані.

- Чи сподобався вам Степан? Чи хотіли б ви мати такий вигляд, як у нього? Чому він мав такий вигляд? Чи можемо ми назвати його привабливим? Що ж таке привабливість?

б) Бесіда «Внутрішня і зовнішня привабливість»

Педагог проводить бесіду про привабливість, пояснюючи зміст понять «привабливість», «зовнішність». Учитель цікавиться думкою дітей про те, яку людину ми називаємо привабливою (гарно одягнену, охайну, чемну, усміхнену, доброзичливу тощо). Слід наголосити, що людина приваблює не лише красивою зовнішністю, гарним одягом, стильною зачіскою, а, насамперед, своєю душею, позитивними внутрішніми якостями. Далі учні називають внутрішні якості привабливої людини.

в) Вправа «Люстерко».

Учитель висловлює думку щодо привабливості дітей у класі, підкреслюючи, що кожен з них є гарною, привабливою людиною, і пропонує пограти у гру, в якій вони матимуть можливість розказати про свої найкращі риси та якості. Педагог пропонує вивчити такі рядки:

Я в люстерко подивлюся,

Сам собі я похвалюся.

Бачте, випадок який!

Ось, погляньте, я такий

Далі учитель продовжує: «Зараз я вам дам люстерко. Дивлячись у нього, ви маєте повторити віршик, а потім назвати декілька своїх найкращих рис (що робить вас зовнішньо і внутрішньо привабливими). Наприклад: У мене красиві блакитні очі, я добра і лагідна».

г) Гра «Ти – мені, я – тобі» (Діагностична методика на виявлення позитивних якостей у дітей).

Діти стають у дві шеренги, одна проти другої. Учитель – рівноправний учасник гри. Діти по черзі кидають м'яч учасникам гри, що стоять у протилежній шерензі, а гравець повинен його спіймати і сказати, яку рису характеру він узяв би в того, хто йому кинув м'яч. Потім кидає м'яч будь-якому учасникові з протилежної шеренги і вже той називає рису, яку він узяв би в нього. Так продовжується доти, доки діти не стомляться і не почнуть повторюватися.

д) Рольова гра (заздалегідь діти ознайомлюються з казкою В. Губарева «Королівство Кривих Дзеркал»).

Уявіть собі, що вам до рук потрапило чарівне Криве Дзеркало, за допомогою якого ви легко зможете побачити свої недоліки (грубість, байдужість, небажання прийти на допомогу іншій людині, безсердечність і т.д.). Ви повинні не тільки побачити свої недоліки, а й уявити, що може з вами статися далі в Кривому Дзеркалі, якщо у вас не виникне бажання їх виправити. Спробуймо разом знайти шляхи подолання цих вад у вашій поведінці.

е) Підведення підсумків.

3. Розробити фрагмент уроку «Я досліджую світ» для 3 класу, використавши практичну роботу як основний метод при формуванні понять «рід», «родина», «рідня». Використати підручник.

4. Проаналізувати запропонований нижче фрагмент уроку. Назвати використані інтерактивні форми і методи навчання.

Тема: Громадяни України. Права та обов'язки громадян (3 клас)

Мета: Ознайомити учнів з поняттям «громадянин», з їхніми основними правами та обов'язками. Вчити відрізняти права від обов'язків. Навчати дітей вмінню захищати себе при порушенні прав дитини. Розвивати загальну культуру, акторські здібності. Виховувати дисциплінованість, повагу до законів України, товаришів.

Обладнання: Ілюстрований матеріал до теми, плакати «Знай свої права та обов'язки», «Права дітей», картки для групової роботи.

Хід уроку (фрагмент)

I. Актуалізація опорних знань.

1. Вправа «Розсипанка».

- На дошці ви бачите розсипані склади. Спробуємо їх прочитати. Що утворилося? (Громадянин).

Гро
ма
дя
нин

- Що означає слово «громадянин»? Звіримо наші припущення з «Тлумачним словничком» (с. 95 підручника Бібік Н. «Я у світі»).

Громадянин – людина, яка постійно живе в державі, користується правами і виконує обов'язки, установлені її законами.

2. Слово вчителя.

- Хто дає закони кожній людині? (Держава). Кожна держава повинна піклуватися про своїх громадян: про чоловіків і жінок, багатих і бідних, про людей усіх національностей, будь-якого кольору шкіри, а також про

маленьких громадян – дітей. У кожній демократичній державі є Конституція, яка захищає людину, гарантує її права.

II. Повідомлення теми уроку.

- Сьогодні на уроці ми поговоримо про Конституцію, про права та обов'язки дитини, Декларацію прав дитини.

III. Сприймання й усвідомлення учнями навчального матеріалу.

1. Слово вчителя.

- А що таке Конституція? Конституція – основний закон будь-якої держави. (Учитель показує Конституцію України). У ній записані всі правила, за якими повинні жити люди цієї країни. Ці правила ні в якому разі не можна порушувати! За допомогою Конституції держава піклується про своїх громадян. Але в усіх малих громадян є ще своя Конституція. Вона називається «Декларація прав дитини».

Декларація прав дитини – дуже важливий документ, в якому визначені права дитини. Вона була проголошена 20 листопада 1957 року Генеральною Асамблеєю ООН.

2. Словникова робота. (У підручнику учні працюють з тлумачним словничком: Декларація, Конституція).

3. Інсценізація з постановкою проблеми.

- Діти, сьогодні на уроці для всіх присутніх сюрприз. Чи любите ви казки? Їх люблять і діти, і дорослі. Сьогодні до нас на урок завітала казка. Але наша казка незвичайна, вона більш сучасна, ніж ми звикли читати. (Під музику виходять Буратіно і Мальвіна).

Буратіно: Виходить, що наша держава повинна піклуватися про своїх дітей?

Мальвіна: О, Ви робите незвичайні успіхи, Буратіно! І лише одна-однісінька держава відмовилася. Це Країна Дурнів.

Буратіно: А цікаво, що це за права, які начебто я маю?

Мальвіна: Ну, ось, наприклад: «Ніхто не має права ображати іншого, принижувати його, карати». Як це робив Карабас-Барабас.

Буратіно: Ух ти! Здорово! А ще?

Мальвіна: А ще кожна дитина має право ходити до школи і вчитися безкоштовно, щоб стати грамотним, розумним і вихованим.

Буратіно: Подумаєш, а якщо я не хочу вчитися?

Мальвіна: Значить, Ви порушуйте виконання Конституції. Адже, крім прав, кожна дитина повинна пам'ятати про свої обов'язки. Ходити в школу, Буратіно, - це і є Ваш обов'язок.

Буратіно: Я так і знав! Знову палки в колеса! Я думав, якщо мені дають права, це значить, можна робити все, що завгодно!

Мальвіна: Ох, який же Ви негідний хлопчисько! Ви не маєте жодних здібностей до правознавства! Усі люди народжуються вільними і рівними,

усі мають однакові права. Усі наділені розумом і повинні поважати один одного.

Буратіно: Та це якась дурня! Люди не можуть народжуватись однаковими. Наприклад, мій сусід, коли народився, важив 3 кг, а його братик – 2 з половиною ...

Мальвіна: Послухай: народжуватись однаковими, рівними – це не значить народжуватися однаковими на зріст і вагу або однаково сильними чи красивими. Це значить народжуватися людьми маленькими і без одягу. Адже ж ніхто ще не народився на світ міністром з портфелем або генералом з пагонами!

4. Робота з підручником.

Учні розглядають графічні символи, якими позначені права дитини, пояснюють зміст кожного права.

Права дитини:

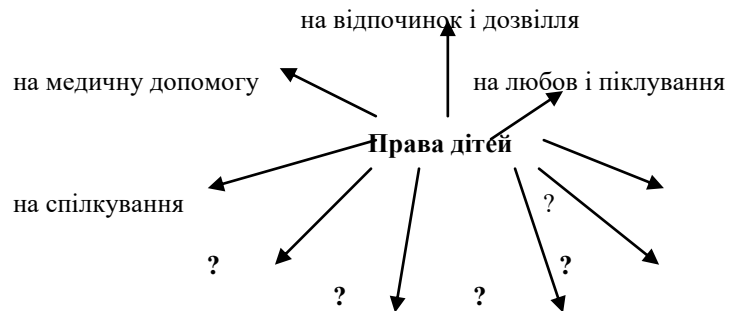
- Усі діти мають право на повноцінне харчування.
- Усі діти мають право на освіту.
- Усі діти мають право на відпочинок і дозвілля.
- Усі діти мають право на любов і піклування.
- Усі діти мають право на медичну допомогу.
- Особлива увага дітям-інвалідам.
- Жодна дитина не повинна бути скривджена і зневажена.
- Жодна дитина не повинна бути жертвою насильства або війни.

Фізкультхвилинка.

IV. Осмислення учнями знань.

1. «Асоціативний куш» - робота в парах.

- Щось наш Буратіно зовсім заплутався: де права, де обов'язки? Допоможемо йому розібратися, що ж таке права дитини та які її обов'язки?

V. Узагальнення і систематизація знань

1. Робота в групах.

Кожна група отримує завдання: прочитати частини казок і сказати, які порушені права дитини. При відповідях користуватися Конституцією України. (Звучить музика «У гостях у казки»).

1 група. У казці О. Пушкіна «Казка про царя Салтана» дорослими людьми був зроблений такий вчинок:

У бочку з сином посадили,

Засмолили, покотили,

І пустили в Океан –

Так звелів їм цар Салтан.

- Чи мали право ці люди так чинити з царицею і дитиною?

Міркування учнів: У Конституції в статті 27 записано: «Головне право людини – право на життя». Маленька дитина теж має право жити. А дитина могла загинути в хвилях океану.

2 група. Снігова Королева з казки Г. Андерсена викрала хлопчика Кая, що мешкав у маленькому будиночку з бабусею, і відвезла його у свій величезний льодовий палац. Вона обіцяла йому подарувати увесь світ і пару ковзанів на дачу. Чи мала вона право забирати, викрадати Кая з рідної домівки?

Міркування учнів: За законами нашої Конституції діти мають право жити зі своїми батьками, і нікому не дозволено розлучати їх з ними.

3 група. У казці А. Лінгрен «Малюк і Карлсон» няня Фрекен Бок не поважала і не любила дітей. Вона говорила: «Нічого, нічого! В мене діти і собаки швиденько стають шовковими!». Чи мала вона право так поводитись з Малюком?

Міркування учнів: У «Декларації прав дитини» сказано: «Жодна дитина не повинна бути скривджена і зневажена».

2. Слова вчителя.

- Пригадайте казки, в яких є порушення прав дитини.

3. Робота в зошиті.

4. Програвання розробленого фрагмента уроку на тему «Людина – частина природи. Людина – частина суспільства» (3 клас). Самоаналіз та аналіз.

5. Групова робота: у творчих мікрогрупах розробити проекти: «Герб моєї родини» (3 клас); «Музеї України» (3 клас); «Історія дитячої іграшки» (4 клас); «Моє слово про Україну» (4 клас), «Найдавніші споруди нашого міста» (4 клас). Плануючи діяльність учнів, учасники в групі з'ясовують такі питання:

1. Для чого створюється цей проект? Чи існує потреба саме в такій формі роботи?

2. Що потрібно створити в результаті? Як це буде використовуватись?

3. Чи зрозумілою для учнів буде висунута проблема? Чи доступною для розв'язання буде вона? Чи зацікавить вона дітей?

4 Яким має бути проект для того, щоб відповідати всім методичним і організаційним вимогам?

5. Хто буде учасником проекту? Якою мірою кожен з учасників зможе втілити задум?

6. Які знання й уміння потрібні учням для роботи над проектом? Якими новими знаннями й уміннями вони оволодівають у процесі діяльності? Як краще організувати цей процес?

7. Що необхідно підготувати до початку діяльності учнів?

Головне завдання, яке ставиться перед студентами, - розкрити методику розробки запропонованого проекту. Представлення і захист проекту, його експертна оцінка (експертами виступають учасники інших мікрогруп та викладач).

Додаткові матеріали:

Ігри, ігрові вправи та практичні завдання на уроках

«Я досліджую світ»

1. Імітаційна гра «Помічники».

Зараз пограємо в помічників, попрацюємо на дачі, допоможемо дідусю і бабусі. Приготувались!

Бабуся випрала білизну, а викрутити її не може, допоможи бабусі: міцно-міцно тримай білизну в кулачках! Викручуй дужче, ще дужче. А тепер струси й повісь на мотузку. Якщо станеш навшпиньки – дістанеш. Ще трішечки ... Ну ось. З білизною впорались!

Допоможемо й дідусеві. Він струшує стежечку піском. Візьми пісок у руки й посипай землю навколо себе. Старайся! А щоб пісок лежав щільненько, потопчи його ніжками ... Дужче, ще дужче!

Ну от, залишилось тільки дров нарубати. Підіймаємо сокиру високо-високо, розмахуємось й різко опускаємо прямо на колоду ... Ух, вийшло! Ще раз підіймаємо ... Ух, як добре!

А тепер погріємося на сонечку ... Ну, що? Тепло?

2. Телефонна розмова. Робота в парах

Завдання. Відновить репліки, щоб вийшов діалог.

- Алло! Іринко, привіт!
- ...
- Чому ти сьогодні не була в школі?
- ...
- До тебе приходив лікар?
- ...
- Я до тебе завтра навідаюсь.
- ...
- Бувай, до скорої зустрічі.

Завдання. Пронумеруйте в правильній послідовності речення, щоб вийшов діалог.

1. Твої батьки викликали лікаря?
2. Доброго дня, телефонує Олег. Чому ти сьогодні не був у школі?
3. До зустрічі у школі.
4. Я застудився і хворію.
5. Швидше одужуй і приходь до школи.
6. Дякую тобі за дзвінок.
7. Так, тепер я п'ю ліки.

3. Сюжетно-рольова гра «В автобусі»

Мета: закріпити правила поведінки в салоні автобуса: не можна бігати по салону, вередувати, галасувати, потрібно поступитися місцем людям похилого віку, жінкам, дівчатам.

Ролі: бабуся, учень, пасажир.

Орієнтовний хід гри

Учень. Заходьте, будь ласка! Вам допомогти?

Бабуся. Дякую!

Учень. Передайте, будь ласка, гроші на квиток.

Пасажир. Ви виходите на наступній зупинці?

Учень. Ні, я їду далі!

Пасажир. Дозвольте пройти!

Учень. Проходьте! Будь ласка!

Пасажир. Дякую. Щасливої дороги!

4. Сюжетно-рольова гра «Запрошення гостей»

Мета: вчити дітей правильно запрошувати до себе в гості.

Ролі: Марійка, Надійка.

Орієнтовний хід гри

У Надійки сьогодні день народження. Вона повинна запросити свою подружку Марійку до себе в гості..

5. Ігрова вправа «Так чи ні».

Якщо ти повз друзів ідеш, мов гусак,

І мовчки проходиш. Чи добре це? ...

Як інших ти перебивати мастак,

Це буде причиною сварки? ...

Як грубі слова і лайливі вживати,

Чи може це сварку спровокувати? ...

Ти з кашею в роті кричиш, наче грак.

Розсердиться твій співрозмовник чи ...?

Якщо до дорослих звертатись на «Ви»,

Це викличе сварку? Як думаєш ти?

6. Розігрування сценок. Обговорення побаченого.

Кожна група одержує окреме завдання у конверті. За цим завданням учасники групи мають розіграти сценку, а інші, глядачі, повинні сказати, чи дотримані правила культурного спілкування.

1-ша сценка.

Зустрічаються два хлопчики. Один легенько б'є товариша по плечі.

- Привіт, Васю! Давненько тебе не бачив!
- Здрастуй, Миколо!
- Микола розмахує руками і стукає Васю в друге плече.
- Дуже радий тебе бачити, Васю!
- І я теж.
- А ти, Васю, підріс! (Плескає по спині). Незабаром і впізнавати не буду. Ну, чого стоїш і мовчиш?

Запитання: Чи культурні наші співрозмовники? Які помилки у спілкуванні були допущені? Чим може закінчитися така розмова? Чому ви так вважаєте?

2-га сценка.

Стоять два хлопчики і дівчинка. Хлопчики розмовляють.

- Іду парком. Дивлюсь – і вона йде.
- Хто вона?
- Та ж вона! (Показує кивком голови на дівчинку).
- Оля?
- Еге ж. Ото я їй і кажу: «Ходімо до Дмитрика. Запросимо його в парк».

Запитання: Які помилки у спілкуванні дітей були допущені? Подумайте, якою мала б бути розмова хлопчиків?

Після обговорення пропонуються повторні інсценізації з урахуванням висловлених порад.

7. Інсценізація конфліктних ситуацій

Ваші дії:

1. Двоє учнів смакують морозивом, а у третього нічого немає.
2. Ображений учень плаче.
3. Твій однокласник не може розв'язати задачу.

8. Ситуативні завдання

Твої дії:

1. Ти прийшов до товариша в гості, на порозі тебе зустріла його мама. *(Ввічливо привітатися)*
2. Тебе запросили до кімнати. *(Потрібно зняти верхній одяг, акуратно повісити його на вішак; витерти ноги; якщо зайшов з дівчиною, то пропустити її вперед).*
3. Ти зайшов до кімнати; там знаходяться дорослі та діти. *(Привітатися одразу з усіма, а не підходити до кожного окремо).*

До тебе прийшли гості. (Ти повинен бути привітним, веселим, зустрічати гостей, подякувати за подарунки; до приходу гостей допомогти батькам у прибиранні квартири, прибрати свій куточок, розставити іграшки).

8. Гра «Зафарбуй червоним!»

Мета: залучати дітей до роздумів про можливості досягнення життєвого успіху.

Завдання. Які риси характеру та особистісні якості можуть забезпечити успіх кожній людині? Зафарбуйте їх у червоний колір.

лінощі	хитрість	вимогливість до себе
талант	зібраність	самоконтроль
знання	інтуїція	наполегливість
егоїзм	гордість	працьовитість

9. Гра «Утвори пари»

Мета: формувати у дітей розуміння особливостей різних рис характеру людини; виховувати бажання долати в собі прояви негативних особистісних якостей.

1. З'єднайте стрілочками риси характеру та їх тлумачення.

Нечупара	не звертає ні на кого уваги.
Улєсливий	говорить не те, що думає, а те, що хочуть від нього почути.
Байдужий	неохайний, брудний.

2. З'єднайте стрілочками прислів'я та їх тлумачення.

Або пан, або пропав.	Жадібний.
Дає і з рук не випускає.	Лінивий.
Любить роботу, як кріт сонце.	Рішучий.

10. Гра «Хвости»

Мета: сприяти усвідомленню дітей важливості сумлінно ставитися до виконання своїх обов'язків; формувати прагнення бути відповідальним і працьовитим.

Завдання. Закінчіть правила

Розкидав – ... (склади)

Насмітив – (підмети).

Де взяв річ – ... (там її поклади).

Розлив – ... (вистри).

Розсипав – ... (збери).

Забруднив –... (помий).

11. «Психологічний автопортрет»

Учні самостійно або колективно (можливо, у групах або парах) з'ясовують:

- За яке Я мене можна любити?
- За яке Я мене можна посварити?
- Яке Я можна змінити?

- Яке Я іноді заважає в навчанні?
- Яке Я рятує в різних життєвих ситуаціях?
- Яке моє Я мені подобається?

12. Розв'язання прогностичних задач

- «що буде, якщо всі люди будуть схожими один на одного»?
- « що буде, якщо люди перестануть створювати моду»?
- «що буде, якщо всі люди перестануть вітатися»?
- «що буде, якщо люди стануть відступати перед небезпекою»?

ТЕМА 3-4.

Методика формування базових понять змістових ліній галузі

«Громадянська та історична».

Мета: ознайомити студентів з методичними особливостями вивчення тем курсу «Я досліджую світ», формувати навички самостійної побудови конспектів уроків «Я досліджую світ», проведення методичного аналізу матеріалу, що вивчається; підвищувати теоретичний рівень знань майбутніх учителів; розвивати пізнавальний інтерес, творчість, прагнення до професійного самовдосконалення, уміння застосовувати педагогічні інновації на практиці і працювати з підручником та навчально-методичною літературою.

Професійна компетентність: формувати здатність до використання в освітньому процесі системи теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти та методик їх навчання.

План

1. Методика вивчення теми «Людина».
2. Методика вивчення теми «Людина серед людей».
3. Методика вивчення теми «Людина в суспільстві».
4. Методика вивчення теми «Людина і світ».

Методичні вказівки до практичного заняття:

1. Обговорити теоретичні питання.
2. Провести експрес-контроль з метою перевірки знань основних понять теми (завдання розробляють назначені викладачем студенти).
3. Показ електронних презентацій матеріалів тем та накопичувальних тек.
4. Програти підготовлений урок, використовуючи підручник, зошит з друкованою основою, наочність. Здійснити самоаналіз та аналіз (за схемою). Зауваження, пропозиції, побажання студентів і викладача. Оцінювання.

Практичні завдання для студентів

1. Створити електронну презентацію до циклу уроків (тема – за вибором).

2. Зібрати матеріал до накопичувальних тек на обрану тему (вірші, казки, оповідання, вправи, ігри, загадки, прислів'я, приказки, народні прикмети, звичаї, обряди, ілюстрації), які можна використати під час уроків.

3. Укласти картотеку статей методичного характеру з фахових журналів.

4. Використовуючи матеріал підручника та методичні посібники, розробити розгорнутий план-конспект уроку на тему «Правила поведінки в гостях» (4 клас). Тип уроку – засвоєння нових знань. У ході роботи дотримуватися таких етапів:

- Визначити мету уроку (освітню, розвивальну, виховну), інвентарне, дидактичне і технічне обладнання (для проведення тренінгу будуть потрібні скатертина, столові прибори, серветки).

- Ознайомитись зі змістом сторінки підручника.

- У відповідності з типом уроку вказати структурні компоненти (етапи) уроку.

- Кожний етап наповнити змістом навчального матеріалу, запитаннями, завданнями, вправами, наочністю.

- На кожному етапі вказати, які методи, прийоми роботи, засоби навчання будуть використані.

- Розробити систему запитань для бесіди за ілюстрацією до тексту. Спланувати роботу над пам'яткою.

- Продумати зміст етичного тренінгу на вироблення вмінь користуватися столовими приборами й засвоєння правил поведінки в гостях (питання і ймовірні відповіді учнів, ситуативні й тестові завдання, інсценування, приказки, прислів'я та інший цікавий матеріал), передбачити використання ігрових форм навчання.

- Спланувати закріплення вивченого матеріалу.

- Продумати підсумок уроку.

- Продумати домашнє завдання.

5. Розробити конспект уроку для 3-4 класу на одну із тем:

- Що таке людське «Я» (3 клас).

- Людські чесноти (3 клас).

- Господарська діяльність у деяких містах України (3 клас).

- Ми всі різні (3 клас)

- Життя людини – найвища цінність (4 клас)

- Правила поведінки в гостях (4 клас).

- Основні правопорушення (4 клас).

- Земля – спільний дім для всіх людей (4 клас)

Підготуватися до його програвання в аудиторних умовах. Підібрати необхідну наочність.

ТЕМА 5.

Методичний аналіз уроків «Я досліджую світ» громадянської та історичної спрямованості. Побудова плану-конспекту уроку.

Мета: організувати спостереження за уроком «Я досліджую світ» та роботою вчителя на уроці з метою формування професійної компетентності студентів, удосконалювати вміння здійснювати психолого-педагогічний і методичний аналіз уроку; сприяти розвитку професійно-педагогічних якостей у майбутніх учителів.

Професійна спрямованість: формувати вміння здійснювати аналіз і самоаналіз уроку, добирати ефективні методи і прийоми навчання.

Завдання для самопідготовки

1. Ознайомитись зі схемою аналізу уроку «Я досліджую світ».
2. Повторити структуру різних типів уроків.

Методичні вказівки до практичного заняття:

За можливості і попередньої домовленості практичне заняття проводиться в загальноосвітній школі. Студенти відвідують показовий урок «Я досліджую світ» в 3-4 класах. Такий урок має бути добре продуманим і ґрунтовно підготовленим учителем початкових класів разом з викладачем-методистом. Обговорення й аналіз показового уроку здійснюється у такій послідовності: спочатку вчитель початкової школи, який проводив урок, дає певні пояснення, як готувався урок, його організація і методика проведення, потім за власною ініціативою висловлюються студенти. Підсумок обговорення й аналізу проводить викладач-методист.

Якщо ж можливості відвідати урок немає, пропонується переглянути відеозапис уроку. Після перегляду уроку студенти обговорюють й аналізують побачений урок, визначають методичні «новинки». На наступне заняття свій аналіз уроку кожен студент оформлює письмово. Аналіз здійснюється за схемою (див. нижче).

Відвідування та обговорення уроків, знайомство з досвідом роботи досвідчених вчителів дозволяють студентам реально осмислити і зрозуміти теоретичні положення про організацію уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ», які вони отримали в навчальному закладі.

Якщо дозволяє час, студенти розглядають розроблені конспекти уроку-екскурсії та обговорюють їх, розповідають про труднощі, які виникли при складанні плану-конспекту.

Практичні завдання для студентів

1. Розробити детальний конспект уроку-екскурсії: в музей, на виробництво, в культурно-освітній центр, в громадські місця (на вибір).

Додаткові матеріали:

Орієнтовна схема аналізу уроку

1. *Мета та завдання уроку:* освітні, виховні, розвивальні; їх взаємозв'язок та шляхи реалізації.

2. *Готовність учителя та учнів до уроку:* облаштування уроку, наочні та навчальні посібники, ТЗН, санітарно-гігієнічний стан класу.

3. *Організаційна структура:* тип уроку, його місце в системі уроків з предмета; чіткість, послідовність етапів уроку, дозування часу; відповідність уроку характеру пізнавальної діяльності учнів.

4. *Зміст уроку:* науковість навчального матеріалу, його виховне та розвивальне значення; правильність добору матеріалу за обсягом і змістом; труднощі для учнів; співвідношення теоретичного і дидактичного матеріалів; групування, класифікація матеріалу навколо ключових понять; спрямованість матеріалу на зв'язок із життям.

5. *Методичне забезпечення уроку:*

а) використання форм, методів і прийомів навчання, характер їх сполучення, обґрунтованість вибору; доцільність та ефективність; відповідність змісту матеріалу рівню підготовленості учнів; відповідність принципам навчання; темп навчальної роботи;

б) методика проведення різних частин уроку:

- визначення пізнавальних завдань перед учнями;
- методика перевірки домашніх завдань;
- методика викладання нових знань;
- методика проведення та закріплення навчального матеріалу;
- методика перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів;
- прийоми активізації пізнавальної діяльності школярів (сприйняття, пам'яті, мислення, уяви тощо);
- організація репродуктивної та творчої діяльності учнів, їх співвідношення;
- застосування на уроці проблемного та елементів програмного навчання (використання навчальних карток, завдань, перфокарт тощо);
- врахування індивідуальних особливостей та інтересів учнів, рівня їхньої підготовленості, здійснення індивідуалізації навчання та диференційованого підходу;
- організація різних видів самостійної роботи учнів (відтворювальних, творчих тощо), їх місце на уроці;
- домашнє завдання (як задано, його обсяг);
- виявлення та застосування на уроці внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків у навчальному матеріалі, обґрунтування їх педагогічної доцільності.

6. *Поведінка та діяльність учнів на уроці:*

а) порядок і дисципліна учнів, методика їх підтримання;

б) активність, самостійність, інтерес до уроку учнів різного рівня підготовленості; зосередженість і стійкість уваги на різних етапах уроку;

в) діяльність учнів, їх організованість; ставлення до невстигаючих і порушників дисципліни; характер участі в роботі на уроці окремих учнів і всього колективу;

г) ставлення учнів до вчителя та одне до одного (боязкість, доброзичливість, повага, взаємодопомога, підказка тощо).

7. Характеристика ділових якостей учителя:

а) рівень наукових знань і підготовленість до уроку;

б) знання теорії навчання та виховання учнів, методики предмета, психології та гігієни, вміння застосовувати ці знання на уроці;

в) педагогічний такт, стиль у роботі, культура праці та поведінки, мовлення;

г) взаємини учителя з класом та окремими учнями.

8. Загальні результати уроку:

а) виконання плану уроку;

б) досягнення загальноосвітньої, виховної та розвивальної мети уроку;

в) загальна оцінка уроку, його ефективність і якість;

г) висновки та пропозиції з подальшого вдосконалення роботи, закріплення успіхів і усунення помилок.

Схема № 1 самоаналізу уроку

1. Загальна структура уроку .

Основна дидактична мета уроку: його місце в системі уроків з теми, основні моменти уроку, дозування часу, дотримання основних вимог до оформлення уроку, використання часу на уроці.

2. Реалізація основної дидактичної мети уроку.

Виконання вимог програми, співвідношення матеріалу, поясненого на уроці і даного на самостійну роботу, організація сприйняття, уваги, пізнавального інтересу, організація первинного закріплення матеріалу, перевірка якості знань, використання розділу і програм, вимоги до знань, опитування учнів.

3. Розвивальний аспект уроку.

Залучення учнів до здійснення основних розумових операцій, подолання посильних труднощів, розвиток пізнавальної самостійності й послідовності, науковості, міцності знань.

4. Дотримання основних принципів дидактики.

Принцип наочності, свідомості і активності в роботі вчителя і учнів, доступності і посильності, систематичності і послідовності, науковості, зв'язку теорії з практикою, міцності знань.

5. Методи навчання.

Методи введення нового матеріалу, закріплення і вироблення вмінь і навичок, контролю; відповідність методів загальної спрямованості навчання дидактичній меті; залежність вибору методів навчання від матеріального забезпечення навчального процесу.

6. Виховний аспект уроку.

Використання виховних можливостей змісту навчального матеріалу, формування світогляду, зв'язок із життям, виховання сумлінного ставлення до праці, навчання, використання виховної можливості оцінки, виховний вплив особистості вчителя.

7. Вчитель на уроці.

Підготовка до уроку, роль конспекту, види діяльності на уроці, контакт із класом, індивідуальний підхід до учнів, значення предмета, захопленість ним, зовнішній вигляд учителя.

8. Робота учнів на уроці.

Підготовка учнів до уроку, активність на різних етапах уроку, види діяльності, культура мови, дисципліна, ставлення до предмета, динаміка працездатності, моменти найвищої активності, зниження працездатності, їхні причини, рівень сформованості вміння вчитися.

9. Гігієнічні умови уроку.

Приміщення, його основна оснащеність, меблі, дотримання принципу розташування, розклад на день, вплив гігієнічних умов на динаміку працездатності на уроці.

Схема № 2 самоаналізу уроку

1. Яке місце цього уроку в темі, розділі, курсі? Його зв'язок із попередніми уроками.
2. Які особливості класу було враховано під час планування уроку ?
3. Які завдання планувалося вирішувати на уроці? Чим зумовлений такий вибір завдання?
4. Чим зумовлені вибір структури і типу уроку ?
5. Чим зумовлений вибір змісту, форм і методів навчання (за елементами уроку)?
6. Які навчально-матеріальні, гігієнічні, морально-психологічні, естетичні й тимчасові умови було створено на уроці? Наскільки вони сприяли успішній роботі?
7. Чи були відхилення від плану уроку? Чому ? які саме ?
8. Як можна оцінювати результати уроку? Чи вирішено його завдання? Чи не було перевантаження учнів?
9. Які висновки на майбутнє можна зробити з результатів уроку ?

Вступні фрази до самоаналізу уроку:

- Відповідно до календарно-тематичного планування на вивчення ... відводиться Проведений урок - перший у системі уроків ... На наступних уроках робота буде спрямовуватися ...
- Навчальною програмою передбачено, що у результаті вивчення (теми, розділу, уроки) учні Метою проведеного уроку було ... , оскільки
- Вибір типу і структури уроку зумовлено завданнями, що вирішувалися на уроці:
- При підготовці до уроку було враховано
- У плануванні враховано
- При виборі методів і прийомів виходили з ...
- Це забезпечувало (дозволяло, надавало можливість)
- Урок можна вважати результативним, а поставлену мету досягнуто, що підтверджується ...

ТЕМА 6.

Форми, методи і методичні прийоми формування соціальної і здоров'язбережувальної компетентностей молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ».

Мета: розкрити сутність форм, методів та методичних прийомів, які використовуються на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, ознайомити студентів з основними завданнями групової форми організації навчання, з методикою організації роботи в групах та ролями дітей в групах.

Професійна спрямованість: формувати у студентів практично-методичні уміння й навички.

План

1. Поняття методу та прийому навчання. Вербальні методи навчання на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі «Я досліджую світ». Методика проведення бесіди на валеологічну тематику.
2. Методика використання розповіді, пояснення, інструктажу.
3. Методи регуляції життєдіяльності.
4. Практичні методи.
5. Ігровий тренінг з безпеки життєдіяльності.
6. Наочні методи.
7. Методи оздоровлення.
8. Загальні характеристики групової форми організації навчання.
9. Способи створення груп.
10. Організація навчального простору.
11. Механізми реалізації навчальної діяльності в групах.
12. Алгоритм організації навчання в малих групах.
13. Норми поведінки при груповому навчанні.

Методичні вказівки до практичного заняття:

1. Обговорити теоретичні питання.
2. Провести експрес-контроль з метою перевірки основних понять теми (тестові завдання готують призначені викладачем студенти).

Практичні завдання для студентів

1. Розробити фрагмент уроку (клас і тема – на вибір) з використанням тренінгових вправ.
2. Підібрати вправи на авторелаксацію і саморегуляцію, підготуватись до їх проведення.
3. Підібрати фізкультхвилинки, релаксаційні паузи., оздоровлювальні вправи, вправи-енерджайзери.
4. Використовуючи підручник, підібрати завдання для роботи в групах (тема і клас – на вибір), підготуватись до її програвання, дотримуючись вимог.
5. Скласти запитання до бесіди на основі оповідання.

Малинове варення

Недавно бабуся прислала найулюбленіше малинове варення. У листі написала: "Посилаю моєму любому онукові малинове варення. Він, я знаю, часто простуджується, а воно дуже добре простуду лікує".

Хотів я це варення відразу ж покуштувати, та мама не дає:

- От коли захворієш, тоді й будеш його їсти!

"Ну коли так, то треба швиденько захворіти".

Увечері відчинив я у своїй кімнаті вікно і так всю ніч проспав. Вранці поміряв температуру, а вона нормальна. Що робити? Другого дня рано-вранці вибіг я в самих трусах на балкон і давай фіззарядку робити. Знову зміряв температуру – знову нормальна.

Щоранку фіззарядку роблю, холодною водою обливаюся, а простуди все нема й нема. От біда. Минулого місяця двічі простуджувався, та варення не було, тепер є варення – простуди немає.

Мама й та здивувалася: "Ти дивись, який молодець став!". І з радості мене варенням почастивала. Тож я його, мабуть, так з'їм, без простуди.

6. Прочитайте казку. Які казки валеологічного спрямування Ви знаєте?

Незвичайний репортаж

(Казка-пам'ятка з основ здоров'я для учнів 2 класу)

Мене звати Олесь. Я – журналіст. Хочу поділитися з вами незвичайною пригородою, яка трапилася зі мною. Нещодавно я відвідував свого друга в лікарні. Проходячи по коридору, побачив маленького хлопчика, що сидів на підвіконні. Він був ледь помітний, не більший за сірник, і чимось дуже засмучений. Малий мене зацікавив, тому я підійшов до нього. Привітавшись, я запитав:

– Як тебе звати ?

– Я – не звичайний хлопчик, я – імунітет. Звати мене Муні, – відповів незнайомиць.

– А мене – Олесь, – відказав я. – Чому ти такий невеселий?

– Мій господар, хлопчик Сашко, вже вкотре потрапив у лікарню. А я не зміг захистити його від хвороби. Тепер сиджу і думаю, чому ж я такий слабкий. Може Сашкові варто знайти для себе іншого захисника від хвороб, сильнішого за мене? – ледь стримуючи сльози, почав розповідати Муні.

– Не картай себе! Можливо у цьому твоєї провини і немає, – почав розмірковувати вголос я.

– А чия ж тоді є? – трохи заспокоївшись, запитав мій новий знайомий.

– Треба дізнатися. Але як? – замислився я.

– Я знаю! Необхідно потрапити до країни Хвороб! Але мені страшно, бо я такий маленький і слабкий, – знову засмутився малий.

– А ось у цьому я спробую тобі зарадити, бо стежу за своїм здоров'ям і займаюся спортом, тому хвороб не боюсь. От тільки не знаю, як туди потрапити, – розвів я руками.

– Це не проблема, – зрадів Муні, щось прошепотів і стрибнув мені до кишені. Зненацька все навколо закрутилося, потемніло і ми опинилися у якомусь чудернацькому місті. Будинки тут стояли догори ногами. Мешканці входили і виходили з них через вікна. Вулиці були криві і захаращені. Всюди валялося сміття. А по місту прогулювались якісь дивні створіння.

– Це – хвороби, – підказав Муні з кишені. – Хіба ж вони признаються, як допомогти Сашкові?

– Не хвилюйся! – заспокоїв я маленького товариша. – Ми візьмемо у них інтерв'ю. Я сміливо пішов по вулиці і наблизився до огрядного чоловіка. На ньому був дивний капелюх, схожий на гриб.

– Добрий день! – чемно привітався я. – Я – журналіст з далекої країни. Мені дуже цікаво було б з вами познайомитися.

– Невже ми з вами ще не знайомі? – здивувався чолов'яга. Я ж грип! Багато до кого я вже навідався!

– Цікаво, а що ж треба робити для того, щоб ви завітали у гості? – запитав я.

– Все дуже просто, – відповів грип. – Ні в якому разі не загартовуйтеся, переохолоджуйтеся, бігайте взимку без шапки на вулиці, регулярно ходіть у мокрому взутті, не вживайте вітамінів. І взагалі, не стежте за своїм здоров'ям! Ось тоді ми з вами обов'язково зустрінємось!

Він якось дивно посміхнувся мені на прощання і зник. А я задивився на чудернацьку парочку на перехресті. Жінка була худа, згорблена, з довгим носом і жовтуватою шкірою. Чоловік, навпаки, був дуже товстий, з маленькими очима і неприємною посмішкою.

– Це – виразка і гастрит, – почув я шепіт з кишені. Набравшись сміливості, я звернувся до них з таким запитанням, як і до грипу. Вони з задоволенням розповіли, що з'являються, коли діти не миють рук перед вживанням їжі, смакують фаст-фудами, чіпсами, сухариками. А запивають все це солодкою газованою водою. Ще краще, якщо взагалі не їдять фруктів та овочів та нерегулярно харчуються. Попрощавшись з цими неприємними істотами, я ледве наздогнав ще одного мешканця міста. Це був маленький чорнявий неприємний чоловічок з гнилими зубами. У нього з рота тхнуло, неначе з помийної ями.

– Я – карієс, – не стишуючи ходи, сказав він.- Дуже поспішаю до дівчинки, яка ніколи не чистила зуби, а лише їла солодощі та гризла все, що до рук потрапить.

Карієс побіг далі. А мені залишалось лише поспівчувати дівчинці, до якої він мчав. Поспілкувавшись ще з кількома мешканцями країни Хвороб, я вирішив повернутися додому. Бо хоч молодий і здоровий, але занадто близького контакту з хворобами можу не витримати навіть я...

– Ну що, все запам'ятав? – запитав я у Муні, коли ми знову опинилися у лікарняному коридорі.

– Так, – відповів він. – Я навіть записував. Тепер я знаю, що потрібно робити Сашкові, щоб вберегтися від хвороб. Муні дістав записничок і показав мені. А я вирішив поділитися цими записами з вами, любі діти, щоб ви завжди були здоровими.

10 правил від Муні

1. Робити зарядку.
2. Приймати душ.
3. Загартовуватися.
4. Займатися спортом.
5. Виконувати правила особистої гігієни.
6. Дотримуватися чистоти вдома і в школі.
7. Правильно харчуватися.
8. Вживати їжу, багату на вітаміни.
9. Вчасно робити щеплення.
10. Мати гарний настрій.

О.О. Анодін

Додаткові матеріали

Вправи на авторелаксацію і саморегуляцію

Сонячні промінці

Сядьте зручніше і заплющіть очі... Уявіть, що до нас зазирає сонечко. Воно пробігло по стелі, стінах, по ваших голівках і личках. Вщипнуло промінчиком за щічку, полоскотало вашого чубчика і покотилось розсіювати свої промінці. Теплі-теплі, світлі-світлі. Простягніть до них свої долоньки. Візьміть кожен своє сонечко. Ось воно

осяяло вас. Від його тепла вам стало затишно і тепло, хороше і радісно. Це ваше сонечко, воно принесе вам багато-багато добра. Від нього ви стали самі немов сонечка, такі ж радісні й світлі.

Морозиво

Я знаю, що всі ви любите морозиво. А тепер уявіть, що ви побували в гостях у Снігової Королеви. Замерзли і самі стали схожі на морозиво. Тіло, руки, ноги, голова scuті холодом. Брр... Але прийшов добрий чарівник і сказав: «Заплющіть очі! Покладіть руки на коліна. Вам зручно, вам ніщо не заважає. Зараз почнемо віддавати. Зігріваються і відтають пальчики ніг, зігріваються і відтають ступні, зігріваються і розслабляються коліна. Тепло йде від пальчиків ніг вгору, ноги теплі, вони розслабляються. Зігріваються пальчики рук. Пальці розслабляються. Зігріваються і розслабляються долоні. Зігріваються і розслабляються кисті рук. Тепло від кистей іде до ліктів. Від ліктів до плечей. Руки теплі, розслабились. Нам тепло. Тепло йде по всьому тілу. Обличчю жарко, обличчя розслабилось».

Розтануло морозиво, розтеклося солодкою калюшкою по підлозі.

Дидактичні ігри на валеологічну тематику

Квітка здоров'я

Дидактичне завдання: Дати знання про складові здорового способу життя та їх значення для здоров'я: користь праці, рухів, харчування, природи, злагоди в родині, тютюнова та алкогольна залежність.

Ігрова дія: Дитина обирає пелюстку будь-якого кольору, на зворотній стороні якої намальована певна складова здорового способу життя. Дитина повинна за малюнком розповісти все, що вона знає.

Вітамінний потяг

Дидактичне завдання: Дати учням знання про користь вітамінів, їхнє значення для життя, взаємозв'язку здоров'я та харчування.

Ігрова дія: Вагончики з назвами «А», «В», «С», з порожніми віконечками. Дитина вставляє картинку, на якій намальовано продукти харчування, у потрібне віконечко.

Бджілка-розумниця

Дидактичне завдання: Вчити дітей відрізняти корисні рослини від шкідливих, отруйних. Формувати поняття про роль декоративних та садових рослин у довіллі (милують око, лікують).

Ігрова дія: Серед численних рослин на галявині (бажано об'ємні рослини) дитина вибирає корисну, все про неї розповідає. І якщо бджілка сідає на корисні рослини (на магнітиках) – відповідь правильна.

Зелений дивосвіт

Дидактичне завдання: Формувати знання про лікарські рослини, способи їх приготування і використання при погіршенні стану здоров'я.

Ігрова дія: Зображення людини поділено умовними горизонтальними лініями на три частини: голова-тулуб-руки, ноги. Дитина викладає картки з рослинами, які лікують певну частину тіла чи орган, на тій лінії, де знаходиться хворий орган чи частина тіла.

Чарівний годинник

Дидактичне завдання: Закріпити знання учнів про користь життя згідно із режимом, що виробляє звичку до порядку, організованості, правильного відпочинку та здорового способу життя.

Ігрова дія: Дитина крутить стрілку в центрі диска, по колу якого розташовані малюнки, зміст яких – розклад, режим дня кожної дитини. На якому малюнку зупинилася стрілка – дитина розповідає про те, що було перед цим і що після.

Ми живемо за режимом

Дидактичне завдання: Показати відображення основних ритмів людського організму в ритмах природи – зміна частин доби.

Ігрова дія: Диск поділений на 4 частини, кожна з яких відображає певну частину доби. Коли стрілка зупиняється на будь-якій «частині доби», дитина розповідає, що людина може робити в ці години.

Телефон

Дидактичне завдання: Вчити дітей користуватися телефоном, знати номери «швидкої допомоги», міліції, пожежної охорони, близьких родичів, сусідів з метою виховання у дітей впевненості у тому, що в екстремальній ситуації їм завжди допоможуть. Розширювати знання про виконання правил безпеки життя.

Ігрова дія: Планшет поділений горизонтальними лініями на 5 частин: телефони «01», «02», «03», «04», телефон сусідів чи рідних. Діти викладають зображення транспорту, який обслуговує дану службу, а також відповідні екстремальні ситуації, намальовані на картках, шкідливі харчі, сторонні предмети, отруйні ягоди, гриби, незнайомі тварини, брудна вода, токсичні речовини, змії бджоли, комарі.

ТЕМА 7.

Методичні особливості вивчення змістових ліній соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Мета: ознайомити студентів з методичними особливостями змістових ліній соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Формувати навички самостійної побудови конспектів уроків «Основи здоров'я»

Професійна спрямованість: Формувати здатність до використання в освітньому процесі системи теоретичних знань з освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти та методик їх навчання.

План

1. Особливості вивчення теми «Здоров'я людини».
2. Характеристика теми «Фізична складова здоров'я».
3. Методика роботи над темою «Соціальна складова здоров'я».
4. Методика вивчення теми «Психічна і духовна складові здоров'я».
5. Методика роботи із зошитами з друкованою основою.

Методичні вказівки до практичного заняття

1. Обговорити теоретичні питання.
2. Провести експрес-контроль з метою перевірки основних понять теми (тестові завдання готують призначені викладачем студенти).
3. Ознайомитись зі змістом матеріалу підручника.
4. Визначити тему (за календарним планом), мету уроку (освітню, розвивальну, виховну), обладнання. Виготовити наочність (можна ескізи) до уроку. Розробити розгорнутий конспект уроку для 1 або 2 класів (тип уроку і тему обрати самостійно).
5. Продумати і запропонувати конкретний зміст етапів:
 - I. Організація класу до роботи.
 - II. Повторення вивченого.
 - III. Робота над вивченням нового матеріалу.
 - IV. Підсумок уроку.

Додаткові матеріали

Тема: Незнайомі люди (3 клас)

Мета: Ознайомити з правилами поведінки під час зустрічі з незнайомцями. Формувати алгоритм дій під час таких зустрічей. Розвивати вміння орієнтуватися в складних ситуаціях. Виховувати винахідливість.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

- Зараз у нас урок «Основи здоров'я». Діти, який у вас настрій?
- Посміхніться самі до себе, до мене, подаруйте посмішку один одному. За виразом обличчя бачу, що у вас усе гаразд і ваш настрій можна зобразити так ☺. Я дуже хотіла б, щоб такий гарний настрій не залишав вас.
- Сьогодні на уроці ми працюємо за такою схемою:

II. Перевірка домашнього завдання.

- Діти, яке завдання ви мали додому? (Скласти твір або пригадати історію про розваги вдома). (Учні читають складені ними твори про дітей, які граються біля копиці сіна, вдома в лікарню, на будівельному майданчику).
- Що можна сказати про цих дітей? (Вони не виховані.) Ще якими словами можна охарактеризувати їхню поведінку? (Необачні, необережні).
- Вони не задумуються над наслідками, над тим, де можна гратись і чим можна гратись.

III. Актуалізація опорних знань.

- Подивіться на дошку. Прочитайте зашифровані слова і ви дізнаєтеся, про що ми будемо говорити сьогодні на уроці.

Два-а+явір-яв (*двір*)

Незнайко-йко+підйом-під+ціна-на (*незнайомці*)

Лівий-вий+ф+салат-сала (*ліфт*)

- Отже, про що йтиметься сьогодні на уроці? Сьогодні на уроці ми розглянемо ситуації, у яких ви можете опинитись з незнайомцями на вулиці, у під'їзді, у ліфті.

- Як ви вважаєте, для чого нам це потрібно?

- Ми повинні знати, як уникнути небезпеки, щоб не гаючи часу на роздуми, одразу діяти в захист свого здоров'я і життя.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя.

- Ми постійно спілкуємось з людьми, знайомимось, граємось, перебуваємо в людському оточенні. Здорова людина не може сидіти лише в стінах свого дому. Щодня ви виходите на вулицю, граєтесь у дворі, в парку, дехто постійно користується ліфтом. Усе це придумано людьми для нашої зручної організації життя, праці і відпочинку. Та, на жаль, крім людей доброзичливих, як ваші батьки, бабусі, є й зловмисники, яких потрібно остерігатися.

2. Мотивація діяльності.

- Послухайте, що трапилося з вашою ровесницею, дівчинкою 3-го класу, Катрусею.

Катруся після уроків поверталася додому. Раптом до неї підійшла незнайома молода жінка і назвалася дуже гарною подругою Катіної мами. За її словами, мама попросила забрати дівчинку зі школи, бо дуже зайнята на роботі, чекає на них і вони разом поїдуть до бабусі. Катя розгубилася: що ж робити, адже мама вранці про це їй не попередила. Та й цю тітоньку Катруся не знає. Але можливо це якісь непередбачувані обставини? І тут Катя пригадала одне з правил при зустрічі з незнайомими людьми, про які говорила вчителька на уроці «Основи здоров'я».

3. Робота з підручником.

- Що пригадала Катя, як вона повелася з незнайомкою ми дізнаємось з підручника. (Учні по одному читають правила).

- Як ви гадаєте, яке правило пригадала Катя? Якими, на вашу думку, були її подальші дії?

V. Сприймання і осмислення матеріалу.

1. Робота в групах.

- А зараз обговоримо правила, які ми прочитали. А обговорення проведемо в групах. (Учитель роздає картки).

1 група. Незнайомець розпитує у вас дорогу, а потім говорить: «Щось я не зовсім зрозумів. Сідай в машину, покажеш, як доїхати. У мене є найновіші аудіозаписи, заодно й послухаєш.

2 група. Незнайомець повідомляє, що він – татів друг. Батько потрапив у лікарню і просить терміново до нього приїхати. «Сідай, я підвезу тебе туди швиденько», - говорить він, звертаючись до вас на ім'я.

3 група. Незнайомка жінка, витираючи заплакані очі, запитує, чи не бачили ви цуценяти, яке щойно від неї втекло. А потім, говорячи, який ви сміливий, спритний, розумний, просить допомогти їй пошукати цуценя.

4 група. Солідний, гарно одягнений незнайомиць з фотоапаратом говорить, що ви дуже підходите на дитячу роль у новому фільмі, і пропонує негайно йти з ним на кінопроби.

- Підсумуємо усе, що дізнались. Що повинні пам'ятати діти, щоб не трапилось біди? Яка служба стане у нагоді, якщо виникнуть непорозуміння з незнайомцями? Як викликати її працівників?

2. Робота з малюнками.

Фізкультхвилинка (під музику).

3. В останні роки ліфт став дуже серйозним джерелом небезпеки. Хто з вас постійно користується ліфтом? А чи знаєте ви, коли з'явився перший ліфт?

VI. Узагальнення знань.

- Прочитайте на дошці поради дітям. (На дошці на хмаринках написані добрі і шкідливі поради. Учням пропонується серед них обрати корисні, якими слід користуватися при зустрічі з незнайомцями, і довести хибність шкідливих порад).

4. Робота в парах.

На дошці сюжетні малюнки «Біля ліфта», «На вулиці». За малюнками учням потрібно в парах інсценізувати ситуацію.

3. Тестування.

- Для того, щоб перевірити, як ви засвоїли сьогоднішню тему, ми проведемо тестування (взаємоперевірка).

VII. Підсумок уроку.

- Отже, про що ми дізналися сьогодні на уроці? Вам сподобався урок? Уявіть, що учень нашого класу на перерві зустрівся з учнем 3-Б класу, своїм товаришем. Він хоче поділитись враженнями від уроку. Подумайте, яка розмова може вийти. Складіть діалог.

Зразок діалогу.

- Привіт!
- Привіт! Що нового? Який урок щойно закінчився?
- Урок «Основи здоров'я».
- Що цікавого вивчали на уроці?

- Ми вивчали, як потрібно поводити себе з незнайомцями на вулиці, у ліфті. Виявляється, що головним правилом при зустрічі з незнайомцем є вчасно сказати «ні». Ніколи не можна сідати в машину до незнайомців, ніколи не йти з ними, навіть якщо вони вмовляють тебе. Твоя безпека залежить від тебе.
 - Чим ще ви займались на уроці?
 - Ми працювали з підручником, обговорювали ситуації в групі, складали діалоги, проводили тестування.
 - Дійсно, цікавим був урок. Приємно було тебе побачити. До зустрічі.
 - До побачення.
- Дякую. Як ви гадаєте, ми справились з усіма поставленими завданнями? Про що це свідчить? (що ми швидко, активно працювали, бережливо використовували час на уроці).
- Сьогодні на уроці гарно працювали усі учні. Але найактивнішими виявили себе ... (оцінювання та мотивація виставлених оцінок).
 - Домашнє завдання (диференційоване).

ТЕМА 8.

Методика формування навичок безпечної поведінки у молодших школярів.

Мета: оволодіти знанням методичних особливостей вивчення теми «Безпека життя», методикою формування валеологічних уявлень та понять, практичних умінь і навичок безпечної поведінки; добору навчального матеріалу.

Професійна спрямованість: формувати здатність планувати зміст уроків.

План

1. Методика формування понять «небезпека», «безпека», «небезпечна ситуація», «надзвичайна ситуація»
2. Методичні особливості проведення аналізу причин небезпечних ситуацій.
3. Методичні матеріали для обговорення основних правил безпеки.
4. Методика вивчення теми «Безпечна поведінка вдома».
5. Методичний аналіз теми «Безпека там, де ти живеш».
6. Методичні особливості вивчення теми «Безпека в школі».
7. Тема «Безпека пішоходів»:
 - поведінка дітей на дорозі;
 - методика вивчення теми.
8. Тема «Безпека пасажирів», методика її вивчення.

9. Методичний аналіз тем «Природні лиха», «Безпечний відпочинок».

Методичні вказівки до практичного заняття

1. Обговорити теоретичні питання.
2. Показ уроків та відеоуроків різних типів та їх фрагментів.
3. Аналіз уроку та його методичного забезпечення.

Додаткові матеріали

Як винайшли електрику

Електрика існує багато тисяч років, а ми до цього часу точно не знаємо, що це таке. В 1729 році дізналися, що є речовини (здебільшого метали), які можуть проводити струм. Такі речовини стали називати провідниками. Знайшли й інші речовини (такі як скло, бурштин, віск), що не проводять струм і являються ізоляторами.

Людина відкрила дію електрики вже давно. Древні греки знали, що коли шматочок бурштину натерти вовняною тканиною, він буде притягувати до себе пилінки. Ти сам можеш це перевірити, коли потреш лице вовняним одягом, а потім піднесеш його до папірців, покладених на столі. Те ж саме трапляється, коли ти зачісуєш волосся пластмасовим гребінцем.

Електрику знали й прядильниці в Стародавній Сирії. Їх веретена з янтарю наелектризувалися, коли обмотувалися вовною. Тому термін «електрика» походить від грецького слова «янтар».

Та користуватися електрикою людина змогла лише з 1800 року. Стало відомо, що електричний струм може використовуватися для утворення світла, тепла, підтримання процесів хімічних реакцій. Тоді ж учені встановили, що електрика – це потік дуже маленьких, заряджених частинок-електронів. Кожен електрон несе невеликий заряд енергії. Але коли електронів збирається багато, заряд робиться більшим і виникає електрична напруга. Ось чому електричний струм може переміщатися по дроті на великі відстані.

Коли з'явилась електрична лампочка

Російський електротехнік О. Ладигін здогадався нагріти вугільний стержень в закритій скляній колбі. Перші лампочки горіли півгодини, а коли майстер викачав повітря з колби – почали горіти вже декілька годин.

В 1873 році такими лампами була освітлена одна з вулиць Петербурга. Дізнавшись про цю лампу, нею зацікавився американський винахідник Томас Едісон. Працюючи вдвох, вчені створили ту лампочку, без якої в наш час не може обійтись жодна людина.

Хто винайшов водопровід і каналізацію

Водопровід – це система труб і кранів, по яким вода надходить в будинок із магістрального водопроводу, покладеного під землею.

Каналізація – теж система труб, але по ним стічні забруднені води покидають будинок і виводяться в каналізаційні колодязі на вулицях.

Перші такі системи виникли приблизно 4 тисячі років назад. Археологи знайшли їх на острові Кріт, що знаходиться в Середземному морі. Труби цього водопроводу були зроблені із обпаленої глини.

В Стародавній Греції водопровід був збудований так, що вода в ньому протікала, як звичайно в природі, під невеликим нахилом. Один з таких водопроводів був покладений на острові Самос в 6 столітті до нашої ери. Побудував його Євполін Мегарський.

Римські водопроводи міцніші, псувались дуже рідко, не потребували постійного догляду. В цих водопроводах – акведуках вперше були використані металеві труби. Їх виготовляли із свинцю.

300 років до нашої ери римляни, використовуючи такі водопроводи, підводили воду до своїх бань та палаців. Деякі з них збереглися і до наших днів.

В наш час труби виготовляють із сталі, міді, заліза, бетону та пластмас. А водопровід та каналізація стали невід'ємною частиною міського помешкання.

Чудеса кулькової блискавки

Під час грози інколи з'являється кулькова блискавка. Як це трапляється – вчені ще не знають, але розповідають чимало цікавих історій.

Бували випадки, коли сяюча куля залітала через вікно до приміщення і, покружлявши, поверталася через те саме вікно назад, не зачепивши нікого.

Цей дивний випадок трапився в 1924 році в одному селищі під Новгородом близько другої години дня. Почався сильний дощ з поривами шквального вітру. У будинку Савушкіних знаходилося двоє: доросла донька Ганна і 10-річний син Олексій. Хлопчик сидів на лаві і дивився у вікно. Біля печі стояла діжа з тістом. Ганна вийшла в сіни, і в цю мить почувся тріск. Дівчина впала, а коли прийшла до тям – забігла до кімнати. Перед її очима постала страшна картина: на вікнах не було жодної рами, не було й хлопчика. Перелякана дівчина підбігла до вікна і визирнула на вулицю. Олексій сидів біля паркану за дорогою, поряд валялися рами і стояла діжа з тістом. В Олексія – декілька подряпин, тісто навіть не вихлюпнулося, а біля воріт убиті двоє людей і кінь.

Хоч інколи політ кулькової блискавки і буває спокійним, це не означає, що вона безпечна для спостерігачів. Від цих дивних блискавок загинуло багато людей і тварин; вони бувають причиною пожеж; псують електроприлади; можуть вибухати, розвалюючи стіни, димарі. Ця блискавка проникає до помешкання через димар, мізерну щілину, навіть пробиває скло.

Що таке радіація

Від Сонця на Землю ідуть теплові й світлові промені, які ми відчуваємо і бачимо. Але Сонце посилає на Землю ще й невидимі й невідчутні

промені. Це – радіаційні промені, або радіація. На земну поверхню радіація надходить також з надр землі. Така радіація є природною, вона є малою і тому нешкідливою для людини.

Шкідливою для всього живого є радіація, яка більша від природної.

Запам'ятай! Радіація здатна проникати через скло, стіни. Потрапивши в тіло людини, вона спричиняє тяжкі хвороби.

Радіаційна безпека

Звідки ж береться шкідлива радіація?

Найбільш небезпечною є радіація, яку випромінюють деякі речовини. Речовини, які випромінюють радіацію, використовують у медицині, на атомних електростанціях. Вони приводять у рух кораблі і підводні човни.

Радіацію випромінюють екрани телевізорів та комп'ютерів. Тому не можна дивитись телевізор на відстані менше двох метрів. Дивитись телевізор чи працювати на комп'ютері дітям дозволяється не більше однієї години на день.

Під час аварій на атомних електростанціях, підводних човнах радіація проникає у навколишнє середовище і виникає радіаційна небезпека. Така радіація є шкідливою, вона згубно діє на все живе.

Про радіаційну небезпеку попереджає знак «Радіаційна небезпека».

Запам'ятай! Там, де виставлено такий знак, існує загроза твоєму здоров'ю.

Родичі автобусів

Починаючи з 17 століття, в Європі з'явилися карети для загального користування: перевезення пасажирів. В Москві їх називали «вовчками», в Парижі – «зозульками», в Берліні – «реброломами». Назви зовсім не випадкові. «Вовчки» - це візки-дроги (назва напевно походить від слова «дрижати»). І дійсно, візок неймовірно трясло, у пасажирів цокотіли зуби і дрижали руки-ноги, навіть після закінчення подорожі.

«Зозулькою» називався візок з кузовом-скринією. Чотири пасажири сідали в скриню спереду, а решті бажаючих залишалося місце на даху. Повільно рухалась «зозулька». Пасажири, що сиділи в скрині, весь час висовували голови у вікно (як зозуля в настінному годиннику), поглядаючи, чи скоро кінець стражданню. Звідси, мабуть, і назва екіпажу.

Назва «ребролом» говорить сама за себе. На вибоїстій дорозі пасажирів кидало зі сторони в сторону так, що зламати ребро можна було без особливих зусиль.

Прабабуся потягу

В 16 столітті вчені почали працювати над створенням машини, яка б працювала завдяки парі. В 1680 році англійський вчений Ісаак Ньютон запропонував проєкт прореактивного візка. В 1705 році Томас Ньюкомен створив парову машину, яка довго працювала на шахтах Англії. В Росії в

цей же час талановитий самоучка Іван Іванович Ползунов створив власний двигун для парової машини.

Пройшли роки і в 1833-1834 роках в Росії батько і син Юхим і Мирон Черепанови побудували паровоз і вперше поставили його на рейки.

В наш час на сучасних залізницях не залишилось паровозів. Пасажирів та вантажі перевозять тепловози та електровози.

Якими були перші велосипеди

Усі погодяться, що велосипед – чудова річ. Взвся за кермо, скочив на сідло, натиснув на педалі, і вже птахом линеш над землею.

Перші велосипеди з'явилися близько 200 років тому, коли про такі звичні нині автомобілі, трамваї, тролейбуси, метро і літаки ще й гадки не мали.

Велосипед-прадідусь дуже відрізнявся від сучасних своїх «родичів». Найперші велосипеди не мали педалей, для того, щоб зупинитися, необхідно було гальмувати ногами.

Коваль Мак Міллан до старої конструкції додав педалі, які крутилися вперед і назад. Педалі кріпилися до великого переднього колеса. Ні спиць, ні ланцюга, ні гумових шин не було. Швидкість велосипед розвивав зовсім маленьку. Їздити на ньому було тряско, незручно, і, правду кажучи, не так уже й безпечно. Поступово велосипед удосконалювали й поліпшували.

Зараз у світі існує понад 15 тисяч його моделей. Є велосипеди жіночі, чоловічі, дитячі, спортивні, циркові, вантажні. Є велотрактор, за допомогою якого можна виконувати деякі сільськогосподарські роботи на городі чи в саду. Є всюдиходи, на яких їздять по землі і плавають по воді. Існує навіть велобатискаф, яким водолаз подорожує по морському дну.

У країні Данії створено веломашину, на якій одночасно може їхати аж 35 чоловік! А в Чехії сконструйовано велосипед, що їде догори по східцях.

ТЕМА 9.

Побудова плану-конспекту уроку «Я досліджую світ» валеологічного спрямування.

Мета: ознайомити студентів зі змістом та структурою уроків соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, аналізувати уроки за схемою, удосконалювати практично-методичні уміння, учити самостійно аналізувати свою діяльність, розвивати інтерес до творчої педагогічної діяльності.

Професійна спрямованість: формувати вміння добирати ефективні методи і прийоми навчання.

План.

1. Урок засвоєння нових знань, умінь та навичок.

2. Комбінований урок.
3. Урок узагальнення і систематизації знань.
4. Урок застосування знань, умінь і навичок (практична робота).

Методичні вказівки до практичного заняття:

1. Ознайомитись попередньо з конспектами уроків з теми «Безпека життя» у посібниках, запропонованих у списку літератури.
2. Розробити розгорнути конспект уроку на одну із запропонованих тем, підібрати необхідну наочність, технічні засоби навчання. Підготуватись до програвання фрагменту уроку.
 - «Безпечна поведінка вдома»;
 - «Щоб не сталося пожежі»;
 - «Безпека в школі»;
 - «Безпека пішоходів»;
 - «Безпека пасажирів»;
 - «Природні лиха»;
 - «Безпечний відпочинок».
3. Скласти самоаналіз (письмово) розробленого і проведеного уроку.

ТЕМА 10.

Підсумкова модульна контрольна робота

Мета: перевірити рівень набутих теоретичних знань програмного матеріалу і професійних умінь з викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ», оцінити навчальні досягнення студентів, дати рекомендації щодо подальшої самостійної роботи.

Професійна спрямованість: формувати здатність до аналізу власної професійної діяльності, її сильних і слабких сторін.

Методичні вказівки до практичного заняття:

1. Написання підсумкової модульної контрольної роботи.

ПИТАННЯ ЗА МОДУЛЕМ 3.

1. Зміст, мета, завдання громадянської та історичної освітньої галузі в системі початкового навчання.
2. Зміст, мета, завдання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в системі початкового навчання.
3. Порівняльний аналіз освітніх галузей в Типових освітніх програмах О.Я. Савченко і Р.Б. Шияна.
4. Урок як організаційна форма навчальної роботи. Особливості уроків «Я досліджую світ».
5. Типи уроків «Я досліджую світ». Вимоги до елементів уроку.
6. Загальні характеристики групової форми організації навчання.
7. Способи створення груп.
8. Організація навчального простору.
9. Механізми реалізації навчальної діяльності в групах.
10. Алгоритм організації навчання в малих групах.
11. Норми поведінки при груповому навчанні.
12. Поняття методу та прийому навчання.
13. Вербальні методи навчання на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі. Методика проведення бесіди на валеологічну тематику.
14. Методика використання розповіді, пояснення, інструктажу.
15. Методи регуляції життєдіяльності.
16. Практичні методи.
17. Використання методів інтерактивного навчання на уроках «Я досліджую світ».
18. Ігровий тренінг з безпеки життєдіяльності.
19. Наочні методи.
20. Методи оздоровлення.
21. Методика формування понять «небезпека», «безпека».
22. Специфіка формування понять «небезпечна ситуація», «надзвичайна ситуація».
23. Методичні особливості проведення аналізу причин небезпечних ситуацій.
24. Методичні матеріали для обговорення основних правил безпеки.
25. Методика вивчення теми «Безпечна поведінка вдома».
26. Методика вивчення теми «Безпека там, де ти живеш».
27. Методичні особливості вивчення теми «Безпека в школі».
28. Тема «Безпека пішоходів»:
 - поведінка дітей на дорозі;
 - методика вивчення теми.
29. Тема «Безпека пасажирів», методика її вивчення.
30. Характеристика тем «Природні лиха», «Безпечний відпочинок».

31. Особливості вивчення теми «Людина та її здоров'я».
32. Характеристика теми «Фізична складова здоров'я».
33. Методика роботи над темою «Соціальна складова здоров'я».
34. Методика вивчення теми «Психічна і духовна складові здоров'я».
35. Особливості вербального оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках «Я досліджую світ».
36. Методика організації валеологічного тижня у школі.
37. Пропедевтична роль предмета «Я досліджую світ» та його інтегрований характер.
38. Поняття про форму і метод навчання. Класифікація методів навчання. Методичні прийоми.
39. Методика використання словесних методів. Розповідь, вимоги до неї.
40. Бесіда, види бесід.
41. Методика проведення етичної бесіди.
42. Практичні методи навчання. Методика організації спостережень.
43. Практична робота на уроках громадянської та історичної освітньої галузі.
44. Метод створення ситуацій морального вибору.
45. Етичний тренінг.
46. Колективно-творчі справи.
47. Гра, її функції. Види ігор.
48. Технології кооперативного навчання.
49. Технології колективно-групового навчання.
50. Технології ситуативного моделювання.
51. Технології опрацювання дискусійних питань.
52. Урок засвоєння нових знань, його структура.
53. Комбінований урок Методика підготовки і проведення комбінованого уроку з курсу «Я досліджую світ» в початкових класах.
54. Урок узагальнення і систематизації знань, його структура.
55. Урок-екскурсія в системі вивчення курсу «Я досліджую світ» у початковій школі. Методика його підготовки і проведення.
56. Нестандартні уроки «Я досліджую світ» в початковій школі.
57. Методика вивчення теми «Людина».
58. Методика вивчення теми «Людина серед людей».
59. Методика вивчення теми «Людина в суспільстві».
60. Методичні особливості вивчення теми «Людина і світ».
61. Позаурочна робота з предмету «Я досліджую світ» як засіб загального розвитку молодшого школяра. Види позаурочної роботи та методика її організації і проведення.
62. Суть позакласної роботи з предмету «Я досліджую світ» Види позакласної роботи та методика її організації і проведення.

ДОДАТКИ
Валеологічна казка на уроках інтегрованого курсу
«Я досліджую світ». Методичні рекомендації до роботи над нею.

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Бондаренко Христина

НЕСЛУХНЯНА ОРИСЯ

Розпочалися теплі літні дні. Маленька Орися любила виходити на ганок і гратися зі своїми іграшками. Ось і сьогодні дівчинка вийшла, поклала кольоровий килимок на зелену травичку, розклала свої іграшки і почала гратися. Але недовго їй довелося насолоджуватися таким теплим днем. Грізна чорна хмара закрила сонечко і розпочався дощ. Орися і далі сиділа гралася, не звертаючи уваги на дрібненький дощик. Але він усе більш набрав сили і дівчинці стало цікаво.

– Як чудово! – вигукнула маленька.

Вона покинула свої іграшки і почала весело, зі сміхом бігати по подвір'ї під дощем. Мама Орисі побачила, що дощ стає сильнішим, і покликала донечку. Але тій було так весело, що вона не захотіла йти додому і продовжувала бігати й тупотіти своїми маленькими ніжками по калюжах.

– Доню, не можна гратися під дощем. Буде носик боліти і будеш кашляти! – викрикнула мама з порогу.

Орися не звернула увагу на мамині слова і продовжувала бігати. Мама розуміла, що дівчинка може захворіти, тож пішла її забирати. Ось дощ скінчився, мама з Орисею пішли додому. Маленька вдома поїла, погралася і пішла спати. Але коли дівчинка прокинулася, то з її чудових голубих оченят текли слізки.

– Що трапилось, золотенька? – запитала злякано мама.

Дівчинка почала говорити кахикаючи.

– Я ж просила тебе не гратися під дощем, – сказала мама.

Магуся дала дівчинці малиновий чай, деякі ліки і попросила лежати. Вони разом читали казки і дивилися мультфільми.

Так дівчинка пролежала три дні. Після того Орисі було набагато краще. На дворі ще ішов дощ, і дівчинці було сумно сидіти вдома.

– Мамо, пішли вийдемо на поріг, подивимося, як краплинки дощика падають на землю! – запропонувала мала своїй мамі.

– Добре, – відповіла мама.

Вони обоє одягнулися і вийшли за двері. Дівчинка розпитувала у мами про дощ, милуючись ним. Після цього Орися запропонувала:

– Давай підемо додому і намалюємо цей тихенький дощ.

Мама посміхнулася і з радістю погодилась. А Оріся більше не гралася під дощем, адже їй не хотілося хворіти і сидіти вдома.

Обговорення:

- Що стало причиною того, що дівчинка захворіла?
- Які ознаки застуди проявлялися у малої? Які ще ви знаєте?
- Як мама лікувала донечку? Що ви приймаєте під час застуди?
- Чому вчить нас ця казка? Як уберегтися від грипу, ангіни та інших застудних захворювань?

Васьковська Юлія

ДИВНИЙ ДРУГ

В маленькому містечку України жив хлопчик Михасик, який дуже часто хворів і більшу частину свого життя провів у лікарні. Сумно йому було від того, коли дивився з вікна лікарні і бачив, як його однолітки граються на футбольному майданчику. А коли прийшов його найкращий друг і сказав, що переїжджає в інше місто, засумував ще більше. Не залишилося в нього взагалі друзів.

Одного вечора сидів Михасик на самоті у своїй палаті і дивився у вікно, аж раптом хтось постукав у двері. Хлопчик здивувався, адже лікарі ніколи не стукали у двері, перед тим як увійти. Михасик спустився з підвіконня і підійшов до дверей. Та не встиг він навіть доторкнутися до ручки, як двері відчинилися, і по іншу сторону палати стояла якась невідома істота. Великі очі, тоненькі губи, маленькі вуха, немов у ельфа, кругленький ніс та лиса голова здивували хлопчика, проте не злякали.

– Та скільки можна чекати? Чекаю, чекаю, а він, бачите, у вікно дивиться, - несподівано заговорила створіння.

– А Ви хто? І звідки знаєте, що у вікно дивився? – заговорив Михасик і подив зник з його обличчя.

– Я все про тебе знаю. Що ти в лікарні вже давно – раз, що друг твій поїхав від тебе – два, що сумно тобі тут самому – три. Ось я й прийшов до тебе, – зайшовши до палати та обдивляючись її, мовив невідомий гість.

– То хто Ви? – зацікавлено запитав Михасик. – Мене звати Михасик. А Вас?

– Та знаю я, що ти Михасик. А я твій найкращий друг. Мене звати Хворобик. Я ніколи тебе не покидаю. Я з тобою і їм, і п'ю, і сплю, – залізаючи на ліжко розповідав Хворобик. – Пам'ятаєш, у минулому році ти впав і руку зламав? Це я тебе штовхнув, – з радістю на обличчі мовив гість.

– Але чому? Якщо ти мій друг, то чому завдаєш шкоди? – з великим нерозумінням запитав Михасик.

– Мені просто було сумно і я вирішив зробити щось цікаве. Ось зараз ти в лікарні чому лежиш? Тому що я так захотів. Відкрив зранку вікно в твоїй кімнаті і ось результат. Ха-ха-ха!

– Ти якийсь дивний друг. Я не хочу з тобою дружити. Я хочу справжніх друзів, з якими гратиму у футбол і ходитиму разом до школи, – зі сльозами на очах ледве вимовив Михасик.

– Не бути такому ніколи! Ти будеш дружити тільки зі мною!

Раптом за дверима почулися голоси та кроки. Коли Михасик повернувся до Хворобика, то він десь зник. В палату увійшов лікар і повідомив Михасику, що він залишиться в лікарні ще на декілька днів. Зажурився Михасик, згадав слова свого так званого друга і ще дужче захворів.

Прошло два дні, а в Михасика й досі жар, лікарі не знають, як його лікувати. Лежить хлопчик у своєму ліжку та все ніяк не може прийти до тями, жар оволодів його розумом. Сниться Михасику, що він стоїть посередині темної кімнати, а навпроти нього – Хворобик, такий веселий і щасливий. Хлопчик ледве стоїть на ногах, а той усе посміхається та радіє. Раптом Михасик почув незнайомий голос, проте дуже приємний, лагідний, і побачив юну дівчину, яка стояла позаду Хворобика та промовляла:

– Не здавайся! Не дай заволодіти йому твоїм розумом! Ти можеш бути здоровим і щасливим.

Від цих слів самопочуття Михасика покращувалося, а прекрасна незнайомка наближалася та продовжувала:

– Твоє самопочуття вже покращується. Змарніле обличчя набуло ніжного рожевого кольору. Руки і ноги зміцнішали, а на у губах з'явилася яскрава здорова посмішка.

І таки дійсно: в Михасика з'явилася сила у руках і ногах та посмішка на обличчі, а дівчина вже стояла перед ним.

– Віднині я твій найкращий друг, а Хворобик нехай буде страшним сном, який завершився щасливо, – лагідно, немов співала, говорила дівчина. – Я берегиня здоров'я кожної людини, в тому числі і твого, – представилася незнайомка.

– Тепер я буду здоровим? – із захватом запитав Михасик.

– Так, ти будеш здоровим, але, щоб знову не зустрітися з Хворобиком, – дівчина подивилася назад, де далеко стояв Хворобик, і продовжила, – тобі потрібно вести здоровий спосіб життя і зміцнювати своє здоров'я.

– Що таке здоровий спосіб життя? Я раніше ніколи його не вів.

– Тому й весь час хворів. Здоровий спосіб життя – це правильне харчування, загартовування, спорт та здоровий міцний сон. Якщо будеш його дотримуватися, то твоє здоров'я буде міцним, – пояснила дівчина.

Не встиг Михасик подякувати березині, як прокинувся. Встав з ліжка і відчув себе здоровим. Через два дні Михасика виписали з лікарні і він більше ніколи туди не потрапляв. Михасик дотримувався здорового способу життя і з кожним днем виглядав здоровішим і щасливішим.

Обговорення:

- Чому Михасик не захотів товаришувати з Хворобиком? Як він почував себе у його товаристві? А у вас є такий друг Хворобик?
- Ким виявилася незнайомка у сні? Що вона порадила Михасику робити, щоб бути здоровим?
- Що означає вести здоровий спосіб життя? Яких правил порібно дотримуватись для дотримання здорового способу життя? Чи знайомі вам випадки з життя, коли здоровий спосіб допоміг людині виздоровіти або набратися сил? Або уберіг від захворювань? Які шкідливі звички людини заважають їй вести здоровий спосіб життя?

Дажук Валентина

ДРУЗИ ТА ВОРОГИ

У країні далекій, а може і ні, жив-поживав хлопчик-непослух Сашко. Непослухом звали Сашка за те, що здоров'я своє зберегти не бажав. Мама і тато Сашка просили подружись з вітамінами, вони друзі хороші, завжди допоможуть, від злих і ворожих вірусів захистять, від хвороби вбережуть. А Сашко усе з вірусами водиться. «Вони, - каже, - дозволяють робити усе, що захочеться, і ніяких тобі правил. З ними можна сидіти допізна і вставати після обіду, підтримують усі дурниці, які я пропоную. А вітаміни просять їсти здорову їжу, займатись спортом, дотримуватись здорового способу життя. Не цікаво це все! З вірусами набагато веселіше» - каже Сашко.

Якось раз пішов наш непослух з друзями на озеро. Погода була погана: холодно, дощ. Сашко вирішив скупатись. Вітаміни просять: «Не лізь у воду, захворієш!». А віруси кажуть: «Нічого не станеться!». Ну Сашко і послухався вірусів: «Вони завжди підтримують мене, а вітаміни всі веселощі забороняють».

Наступного ранку у Сашка піднялась висока температура, болить голова, горло. Прийшов лікар і звелів не вставати з ліжка, приписав гіркі таблетки.

Сидить хлопчик у своїй кімнаті і думає: «Якби ж послухався тоді вітамінів, міг би і далі з друзями гратись. А так усі канікули доведеться сидіти тут і пити ці таблетки! Більше ніколи не буду слухатись вірусів, краще з вітамінами дружити!».

Обговорення:

- Чому захворів Сашко? Чому він слухав поради вірусів? Чому йому не подобалися поради вітамінів?
- До яких наслідків призвели такі поради вірусів? Що сталося з хлопчиком?
- Які висновки він зробив для себе?
- А у вас є такі погані друзі? Які хвороби можна підхопити, слухаючи вірусів?
- Що порадять вітаміни? У яких продуктах знаходяться вітаміни А, В, С, Д?
- Якби такий Сашко зустрівся вам у реальному житті, про що б ви з ним поговорили, що б розповіли про себе?

Лукашук Ірина

МИКОЛКА В КРАЇНІ ЗОСЖИКІВ

Це був звичайний день для третьокласника Миколки. Зранку його пробудив неприємний звук. Зрозумівши, що то був будильник, хлопчик махнув рукою і той стрімголов полетів донизу. Миколка не звернув на це уваги, лише неохоче повернувся на інший бік додивлятися свої сні. Хлопчик вже атакував вожака ворожої команди, коли звідки не візьмись величезний язик пройшовся по його обличчі. Це була маленька такса, яка хотіла гратися.

- Сосиска, а ну геть! Увесь сон зіпсувала! – цуцик жалісливо поскавулів і поволік лапи до кухні, звідки долунав голос мами:

- Миколко, вставай, а то до школи запізнишся!

Хлопчик поглянув на годинник. Стрілки-вусики годинника показували на восьму. Хлопчик пригадав, що обіцяв зустрітися з другом і разом піти до школи.

- Ех, - подумав хлопчик – напевно Василько вже пішов до школи.

Миколка чимдуж почав збиратися. Не почистивши зуби, не застеливши ліжка, як-небудь зібравшись до школи, він вже був у дверях. Мама не встигла покликати сина до сніданку, як його слід уже простив. Батьки вже звикли до такої поведінки хлопчика. Вони намагалися привчити його до порядку, гігієни, але нічого не виходило. Миколка ніяк не сприймав правила гігієни, ніколи не дотримувався розпорядку дня.

"Ех...", – жалісливо сказала мама і пішла на кухню.

- Ну, і де там мій внучок? – весело був розпочав дідусь Степан, що сидів за кухонним столом і очікував на онука, але, побачивши зажурене обличчя мами, лише тяжко зітхнув.

Аж раптом відчинилися двері ...

- Миколко, сину, я тут тобі подарунок купив, – підняв голову тато, та, не побачивши сина, лише сумно поглянув у очі мами. - Знову не поспідав? Ну, так не можна більше жити. З цим щось необхідно робити!

Сім'я почала вирішувати, як навчити свого сина правилам гігієни та розпорядку дня. Але ніхто з них не знав, що їхню розмову прекрасно чули зосжики.

Як і думав Миколка, він не зустрів друга, з яким домовлялися. Він наздогнав його лише у класі, але Василько навіть не поглянув на товариша і пересів до однокласниці Маринки. Сумно стало Миколці, але як владнати ситуацію з другом він не знав.

"Ох! Ну нарешті закінчилися ці довгі уроки. Сьогодні був не день, а просто біда!- розмірковував хлопчик, повернувшись додому. - З другом посварився, ще й одиницю отримав. Ну, а що я неправильно сказав? Полярні ведмеді живуть в Африці, а нільський крокодил живе на полярному полюсі. Ці вчителі лише тільки роблять, що повчають: так роби, так не роби, як ті батьки. Зуби чистити треба, гімнастику роби, а самі, напевне, ні разу в житті її не робили. Ну нічого, ото як завтра прийду, то всі ахнуть. Вони мене ще ніколи таким не бачили», – розмірковував Миколка. Щоб йому такого зробити, щоб всі заздрили. «О, до речі, де батьки і дідусь? Напевно, на кухні». Але, зазирнувши на кухню, Миколка нікого не знайшов, лише помітив записку на холодильнику.

«Дорогий Миколко! Ми сьогодні з дідусем поїхали до твоєї тітки. Повернемося увечері з подарунком, якщо ти прибереш у кімнаті та приведеш себе до ладу. З повагою, батьки.

Р.С. Обід в холодильнику».

- Ну й добре! Хоч побуду на самоті і не буде цих повчань, – не встиг сказати Миколка, як почув голос:

- Даремно ти так думаєш, адже вони тебе люблять.

- Хто, хто це сказав? – обурено промовив хлопчик.

- Ми, ми, зосжики, – весело промовили незвичні створіння, що виглядали із-за вазону.

- І чого вам потрібно?

- Ми хочемо тебе запросити до нас в гості.

- Що, мене? Мені ваші гості не потрібні! Я вас не знаю і знати не хочу.

- Ну, тоді за наказом нашого короля Явородза ми змушені доставити тебе у палац.

Миколка не встиг нічого промовити, як він уже опинився в палаці. Миколка ще ніколи не бачив настільки прекрасних замків. Все навкруги було білим. Це була зала з величезними вікнами, що задавалося, що замок не був нічим обмеженим і легенький вітерець міг гратися з кучерявим

волоссям хлопчика. Усе навколо сяяло. Посередині палацу був трон з дорогоцінного каміння, який вигравав під сонячним промінням. На троні сидів мужній чоловік з золотавим волоссям, що торкалося його п'ят. Миколку з усіх боків оглядалм люди, яких він зовсім не знав, але які когось йому дуже нагадували. Миколка хотів щось сказати, але його перебив незвичний чоловічок в довгих вусах.

- Дорогий та поважний королю Явородза! Я ваш вірний слуга Пунктульність. Сьогодні я був нахабно покалічений ось цим хлопчиськом-невігласом. Мій любий королю, мій вус відпав..." – і Пунктуальність гірко заплакав.

Тільки Миколка зміг розгледіти у панові Пунктуальності свого старенького будильника, як почав говорити наступний.

- Дорогий Королю, я ваш слуга Добро. Сьогодні мої наміри різко відкинули і я не зміг поділитися з усім своєю добротою. Невже я нікому не потрібен? – і пан Добро сумно повернувся на своє місце. Помітивши у нього хвостик, Миколка пізнав у ньому свого песика Сосиску.

- Ну, що скажете у своє виправдання, молодий чоловіче? – король запитав, уважно подивившись на хлопчика. Але той мовчав.

- Наступним до слова запрошується пан Відповідальність, - не встиг промовити зосжик, як Миколка одразу пізнав у ньому свого друга Василька. Йому чомусь стало соромно та душно, в грудях наче щось запекло і з кожним словом пана Відповідальності все сильніше та сильніше пекло у грудях. Невимовний біль пройняв серце хлопчика. Він не чув жодного слова, але відчував емоції, які пережив цього ранку його друг.

- Ну, а зараз запрошуємо до слова нашу дорогу пані Гігієну – промовив король і, зійшовши з трону, поцілував руку дуже вродливій дівчині. Вона була стрункою, а коли йшла, то, здавалося, що пливе серед хмар. Її ясно-сині очі лише підкреслювали виразність погляду. Біла до підлоги сукня була оздоблена орнаментами з золотих ниток.

- Дякую, королю. Цей хлопчик дійсно багато завинив перед усіма нами. Немає тих слів, щоб описати той невимовний біль, що пронизує моє серце. Він ніколи не чистив зуби, відмовлявся вмиватися зранку. Що таке застеляти ліжко - він зовсім не знає. Я вже не кажу про ранкову гімнастику!

Миколка побілів на очах. Вперше за стільки років йому стало соромно за свою поведінку. Він низько схилив свою голову і похнюпив носа.

- Але, нині – продовжила пані Гігієна – Я бачу, що він розкаявся у своїх вчинках і тому я прошу помилування для нього, мій дорогий королю.

Миколка не сподівався вже почути подібного. Навкруги загули люди і почалося жваве обговорення.

- Тихо! – раптом пролунало і всі поглянули на короля. – Я знаю, що цей хлопчик багато поганого вчинив по відношенню до вас усіх, але я також бачу, що він розкався. Але так просто його відпустити назад я також не можу. Тому, Миколко, даю тобі завдання: необхідно назвати моє ім'я правильно, так, як називають у вашому світі.

Миколка знав, що короля звати Явородза, але як його по-інакшому звати він і гадки не мав. Довго думав хлопчик, пригадував всі уроки в школі, те, що йому говорили батьки, але ніяк не міг пригадати. В голові крутилося лише набридливе слово «здоров'я».

- О, та це ж воно! – нестримуючи емоції, вигукнув хлопчик. ЗДОРОВ'Я! – весело та підстрибуючи, хлопчик промовляв ім'я короля. Тут раптом до нього підлетів зосжик.

- Молодий чоловіче, ну хто так себе поводить в присутності короля? – зауважив зосжик і торкнувся носа хлопчика.

- Ой, вибачте, – стрепенувся Миколка і помітив перед собою таксу Сосиску, яка облизувала його ніс. Хлопчик несамовито зрадів і почав пританцьовувати з собакою на руках, коли раптом помітив у дзеркалі своє відображення.

- Ой! Що це? Хто це? Невже це я? Ні, це не можу бути я. - Меред хлопчиком стояв хлопчик з замервленим волоссям, чорним обличчям та брудними по лікоть руками. Гудзика на сорочці були відірвані, штанці трималися лише на одній підтяжці, ноги по коліна були у засохшому бруді, а шкарпетки порвалися, хоча мама зранку давала хлопчикові все нове та випрасуване.

- Ні, Сосиско, цього залишати так не можна, – промовив хлопчик і пішов до ванної кімнати. Довгенько не виходив Миколка, а коли вийшов, то собака почав гавкати на нього.

- Ти чого? Це ж я, Миколка! – уважно придивившись в зелені очі хлопчика, такса впізнала свого господаря і почала облизувати його обличчя.

Хлопчик помітив, що на дворі стало темно, і згадав, що скоро мали приїхати батьки. Багато часу провів хлопчик у кімнаті, але по приїзду батьки не відразу впізнали свого сина. Вони були дуже раді змінам.

– Ну що, Миколко, дуже захотів подарунка? Синку, ти скоро станеш братиком.

Хлопчик дуже зрадів цій новині. Це була його найзаповітніша мрія. Цей вечір сім'я провела разом і Миколка допомагав матері на кухні. Зранку, хоч і була субота, хлопчик встав раненько, застелив ліжко і почав робити ранкову гімнастику. Опісля, зробивши всі ранкові процедури, прийшов до сніданку. Сім'я дивувалася зміні хлопчика.

Як тільки настав понеділок, хлопчик поспішив до школи, щоб побачити Василька. Він помітив друга в коридорі.

- Васильку, прости мене. Я не стримав свого слова і прийшов невчасно. Ти пробачиш мені?

- Звичайно, - промовив хлопчик, - адже ми друзі. Ти розкажеш мені, що з тобою трапилося, ти якийсь зовсім інший?

- Звичайно! – встиг тільки промовити хлопчик, як помітив на підвіконні зосжика.

«Це був не сон, - подумав Миколка. – Дякую вам, мої маленькі друзі!».

- Ти щось сказав? - запитав здивовано Василько.

- Та ні. Ходімо краще до класу, бо пролунав уже дзвінок.

Обговорення:

- Охарактеризуйте Миколку. Яким він був спочатку? Він вам подобався таким? Чи приємно було батькам і друзям мати такого сина і товариша?
- Жителів якої країни він зустрів? Як розшифрувати «зосжики»? Яких шанованих панів він там побачив і що вони казали про хлопчика? Як почувався Миколка, слухаючи їх?
- Які зміни відбулися у зовнішності хлопчика та в його ставленні до рідних і друзів?
- Який подарунок чекав на нього?
- Чи радієте ви за Миколку? Як ви думаєте, чи повернеться він ще колись до свого поререднього життя?
- Як потрібно доглядати за собою, щоб оточуючим було приємно знаходитися поруч з тобою?

Олехнович Оксана

ВІТАМІНИ

В одному чудовому місті «Добряндія» жила дівчинка Оленка. Це була дуже гарна та слухняна дівчинка. Вона мала багато іграшок. Оленка ніколи не розлучалася з своїми іграшками. Одного разу вона пішла до своєї подруги Надійки. Цілий день вони гралися. Не помітила Оленка, як наступив вечір. Дорогою додому дівчинку застав дощ. Всі люди на вулиці мерщій ховалися до своїх будинків. І ось натрапила дівчинка на маленького худенького хлопчика. Він був одягнений у все сіре, мав жахливий вигляд. Вона відразу помітила що він за нею пильно стежив. І швиденько побігла додому. Звали того хлопчика Вірус. Він був самотній та злий на всіх оточуючих. Тільки і чекав моменту, щоб швидше поселитися до чийогось організму. Зустрівши маленьку беззахисну дівчинку, забрався до її організму.

Прокинувшись зранку, мама помітила, що донечка захворіла: вона кашляда, мала високу температуру, боліла голова, був нежить. Засумувала Оленка, що не зможе знову піти в гості до Надійки. Тоді мама дала їй

пігулки та вітаміни, необхідні для одужання. Всі корисні речовини розбрелися по організму. Там же бешкетував і Вірус.

– Хто це тут deboширить? – запитав Вітамін С. – Це ти, Вірусе?

– Забирайся звідси! – закричав Вірус. – Ти завжди мене переслідуєш!

Вітамін С розсердився та щосили вигукнув:

– Моя місія – захищати від тебе людей, бо ж ти тільки шкодиш їм!

– Ха-ха-ха! Тобі не вдасться мене побороти! – насміхаючись, промовив Вірус.

Тоді Вітамін С розгнівався ще дужче і покликав на допомогу своїх братів: Вітамін А, Вітамін В, Вітамін D, Вітамін Е. Вони об'єднали свої сили та вигнали злого Віруса з організму Оленки. Одужала дівчинка. І вже більше не хворіла, адже її організм захищали вірні друзі Вітаміни.

Надійка прийшла навідати хвору Оленку, але дівчинка вже одужала. Задоволені та радісні подружки побігли гратися на вулицю.

Обговорення:

- Чому дівчинка захворіла? Кого вона зустріла по дорозі? Яким був вірус за зовнішнім виглядом?
- Як на ранок почувалася Надійка? Які ознаки застуди у неї були? У вас була застуда? Як ви себе чували? Як ліки ви приймаєте? Хто допоміг Надійці подолати Віруса?
- У яких продуктах містяться вітаміни А, В, С, D, Е?
- Що має робити кожен з нас, аби не потоваришувати з вірусами і мікробами?

Смик Анастасія

ЧАРІВНИЙ СОН

За вікном була зима. В одній з палат лікарні на лікарняному ліжку лежав хлопчик. Звали його Максимко і він захворів дуже тяжкою хворобою: у нього було запалення легень. Хлопчині було дуже погано, у нього був жар, через високу температуру йому снились дивні, незвичайні, чудернацькі сни. Цей вечір був одним з таких.

Після довгого дня Максимко нарешті заснув і снилась йому, як і зазвичай, темрява де сидить жадливий хробак і хлопчик не знає, як знайти звідти вихід, або як вигнати хробака. Але раптом щось штовхнуло Максима і він опинився в зовсім іншому місці.

Навколо все було таким яскравим і кольоровим, що Максимко не міг відвести очей від цієї краси. Довго він роздивлявся цю чудернацьку галявину і вже не розумів, скільки часу тут знаходиться, адже час тут плив інакше. Аж раптом, із-за дерев повиходили люди (так здалося хлопчикові), але коли вони підійшли ближче, він помітив, що в них незвичайна

зовнішність. Вони були міцної статури, шкіру мали білу, як сніг, а очі – великі і повністю чорні. Хлопчик не на жарт перелякався.

- Хто ви? - запитав він.

Чудернацькі люди довго і уважно розглядали Максима. Нарешті один з них наблизився до хлопця і сказав дуже мелодійним голосом:

- Що з тобою? Ти виглядаєш слабким!

- Я хворію.

- Хворієш? А що таке «хворіти»?

- Як, ви не знаєте, що це?

- Ні.

- Ну-у-у... Це коли у людини імунітет слабшає і в її організм потрапляють усілякі віруси.

- Хм, ніколи не чув про таке.

- Може тому, що ви не зовсім схожі на людей. Хто ж ви?

- Ми – величний народ. Скорони! Ми дуже міцні і ніколи не хворіємо, ми – витривалі воїни, сильні духом і тілом.

- Ого! І ви ніколи не хворієте?

- Я навіть не чув такого поняття.

- А можете мені допомогти? Як мені одужати? Що треба робити, щоб бути таким міцним, як ви?

- Все дуже просто. Потрібно робити фізичні вправи, ранкову зарядку, правильно харчуватись, загартовуватись, дотримуватись режиму дня, вести здоровий спосіб життя і тоді, я так гадаю, твої хвороби будуть тебе обминати.

- Дякую вам за пораду. Я радий, що побачив цей дивний сон та мені вже час прокидатись!

- Як знаєш, ми завжди будемо раді тебе бачити. Ти цікавий.

Максимко відчував, що знову поринає у тьму і в спину йому прилетіло запитання, яке він вже не почув.

- А, що таке “сон” і чому ти вирішив, що він — це ми?

Прокинувся хлопчик рано. Жар спав і йому було легше. Через два тижні Максимка виписали з лікарні. З того дня хлопчик більше не бачив снів з темрявою, в якій сидять хробаки, і дивних людей більше не бачив.

Минув час. Хлопчик виріс, став міцним, здоровим і майже не знав, що таке хворіти. Адже завжди пам’ятав науку своїх дивних друзів і жив так, як вони йому радили. І ділився він цією наукою з усіма, кому це було цікаво.

Обговорення:

- Яка хвороба була в Максимка? Як він себе почував? Які сни йому снилися? Яких дивних людей побачив Максимко у сні? Хто вони були? Чому вони були так здивовані? Що вони порадили хлопчикові? Чи дотримувався Максимко цих порад? Як це відобразилося на його здоров'ї?
- Діти, що означає вести здоровий спосіб життя? Що він дає людському організму?
- Основні складові здорового способу життя: раціональне і вчасне харчування; здоровий сон; режим праці та відпочинку; використання факторів природи (сонце, повітря і вода); загартування; активний відпочинок і фізкультура; відмова від шкідливих звичок.

Сорока Катерина

ПОДороЖ ДО Країни ЧУДЕСІЯ

У країні Чудесія мешкав злий чародій, який полюбляв викрадати дітей. Чаклун сидів перед своєю магічною кулею і уважно вдивлявся в дитячі личка.

- Тату, а можна, я не буду лягати спати? — запитала мала Марійка. — Там по телевізору мають новий мультик показати, а я його пропущу.

- Зайчику, а зірки візьмуться сили для нових ігор?

І засмучена крихітка разом з татом йшла до ліжечка.

Старий Чаклун переключився на інших дітей. Картинки змінювались одна за іншою.

- Не можна їсти багато цукерок, буде животик боліти, краще супчику поїж.

- Але він не такий смачний...

- Не можна лізти у калюжу, будеш брудний, а ми йдемо в гості...

- Не можна їсти сніг, горло буде боліти....

- Сину, не сиди так довго біля комп'ютера та телефона, досить грати в віртуальні ігри. Краще сходи на вулицю, пограйся з друзями.

Чародій дивився на засмучені дитячі оченята, і... Враз помахом чарівної палички усіх дітей він переніс до себе.

- Любі дітки, радий вас вітати у своїй країні Чудесія, де я вам дозволяю робити все, що вам захочеться! — улесливо звернувся чаклун до дітей.

Від задоволення в очікуванні нового життя новоприбулі заплескали в долоні.

А далі...

Всі, хто не хотів лягати ввечері спати, дивились мультики, грали в комп'ютерні ігри. Замість супу чи каші діти насолоджувались шоколадом,

морозивом, цукерками, тістечками. Ніхто не ходив до школи, не вчив уроків. Діти спали, а потім веселилися. Ще можна було не чистити зуби, не розчісуватись, не доглядати за собою.

Через тиждень такого омріяного життя почулися дитячі ридання:

- Зубчик болить! — кричала Оленка, яка перед цим увесь день їла самі цукерки. — І животик.

- Не можу волосся розплутати, резинка запуталася!

- А я спати хочу!

- Дайте мені яблучко чи малинку!

- У мене оченята від телевізора та комп'ютера болять!

Чародія якраз вдома не було. Пішов по своїх магічних справах. Йому потрібно було купити ще солодошів, кока-коли, чіпсів, сухариків та інших смаколиків для дітей, які батьки їм не дозволяли вживати.

Повернувся до свого житла, а тут плач за плачем. Того вдарили, той впав, а ще у когось зубки болять.

Чаклун схопився за голову, сплеснув долонями і настала тиша.

- Що тут робиться?

- Хочу до бабусі, — плакала крихітка. – Вона готує такий смачний борщик та супчик. І обіймає, і казки розповідає.

- Але вона забороняє тобі цукерки, а тут їх можна! — захищався чарівник.

- А я хочу книжку з татусем почитати і спати у своєму ліжечку, - рюмсала Настуся.

- Тут не треба вчити букви і писати слова. Ось поглянь і ліжечко, як твоє...

- Але мами нема!

- Та вона ж тобі мультики забороняє!

Чародій оглянувся. Всі такі веселі ще вчора дітки просились до бабусь і матусь, татусів. Але в його королівство дорослих не пускають. Бо ті мають правила і заборони.

Чарівник змахнув своєю паличкою, і всі повернулись додому.

Тепер діти, побувавши в гостях у чародія, знали, що коли їм щось не дозволяють, то для їхньої ж користі.

Обговорення:

- Які заборони чули діти від батьків? Чому вони так зраділи, потрапивши у гості до Чаклуна? Чи можна назвати Чаклуна добрим: він нічого поганого не заподіяв дітяч, купляв для них усе смачненьке, усе дозволяв? До яких наслідків призвів такий спосіб життя? Можна його назвати здоровим способом життя?
- Чому діти, яким Чаклун усе дозволяв, про що вони колись мріяли, почали плакати, скучати?

- Що змушений був зробити чародій? Що зрозуміли діти, повернувшись до своїх рідних?
- Пригадайте складові здорового способу життя і виділіть з них ті, яких дотримувалися діти, перебуваючи у Чаклуна?

Сударик Ольга

У ПОШУКАХ ВТРАЧЕНОГО

Одного разу батьки привезли семирічного Михайлика до бабусі з дідусем, що проживали у маленькому селі, на відпочинок. Кожен день хлопчик дуже цікаво проводив свій час: збирав у лісі з дідусем смачні ягоди та гриби, весело грався зі своїми новими друзями, допомагав бабусі по господарству, теплими літніми вечорами любив трішки помріяти, спостерігаючи за тихими мовчазними зорями... Та це тривало недовго.

Якось старенький дідусь, повертаючись з поля, промовив:

– Ох! Де ж поділося моє здоров'я? Доки воно служить, то людина не тужить! Пам'ятаєш, моя рідненька, якими ми були щасливими та життєрадісними, коли воно жило завжди з нами ?

– Так, дідусю, ам'ятаю. Слід було краще цінувати його, – сумно промовила бабуся.

– Вартість здоров'я знає лише той, хто його втратив! – промовив, зітхаючи, дідусь.

На жаль, маленький Михайлик не знав, де поділося те здоров'я, тому тільки знизав плечима.

Минали дні, але хлопчику не давали спокою бабусині слова. Він дуже хотів віднайти втрачене здоров'я та негайно повернути його.

– Що таке це здоров'я? Що потрібно робити, щоб воно завжди жило з нами? Я обов'язково розкрию цю таємницю і допоможу зберегти його! – ніби сам до себе звернувся маленький Михайлик, лежачи у теплом ліжечку.

– Ми-хай-ли-ку! Йдемо грати у футбол! – пролунав знайомий голос.

Хлопчик побачив свого найкращого друга Івасика, який стояв на подвір'ї, тримаючи нового футбольного м'ячика.

– А, Івасику, це ти? Як я радий тебе бачити. Почекай, будь ласка, я тільки переодягнуся, – промовив Михайлик і швиденько побіг до оселі.

Хлопчик повернувся, але чомусь не зустрів свого вірного товариша.

– Привіт, друже, я дуже радий тебе бачити! – промовив незнайомиць.

– Хто ти?! І куди ж я потрапив? – вигукнув схвильовано Михайлик.

– Я – король Явородз, щиро вітаю тебе у казковій країні «Твое здоров'я – у твоїх руках». Ти тільки не нервуй, хлопчику, воно не любить надмірного гаміру та крику. Хочеш його мати, не треба нервувати.

– Здоров'я?! Це те, що мені потрібно. Я хочу його повернути бабусі з дідусем, – радісно вигукнув маленький Михайлик.

– Звичайно, я тобі допоможу. О, вже час поїти! Поїхали разом до ресторану на моєму морквомобілі. Я тобі все розповім, – промовив король Явородз.

Михайлик з казковим королем у ресторані.

– М-м-м, як смачно! – сказав хлопчик, прицмокуючи від задоволення.

– Це не тільки смачно, але і дуже корисно. У нашій країні ми вживаємо тільки здорову їжу, що багата на різноманітні вітаміни та корисні речовини. Ти тільки не поспішай! Хто добре жує, той довго живе! – пояснив король.

– А що ще потрібно робити, щоб бути здоровим? – запитав Михайлик.

– У мене є мої вірні помічники – придворні дами і кавалери: мила пані Гігієна, пан Розпорядок дня, енергійна пані Фізкультура, пані Загартовування та інші. Вони допомагають мешканцям чарівної країни завжди бути здоровими. Кожен ранок ми починаємо свій день з гімнастичних вправ та пробіжки. Це допомагає нам бути завжди в тонусі, енергійними та витривалими.

– Я також люблю займатися спортом. Часто зі своїми товаришами я граю у футбол, – весело відповів Михайлик.

– Чудово! Це допоможе тобі завжди залишатися здоровим. А ще ми загартовуємося, – промовив король.

– А що означає загартовуватися?! – здивовано запитав хлопчик.

– Ми приймаємо контрастний душ. Це зміцнює наш імунітет і допомагає уникати хвороб. Ти дуже розумний і допитливий, Михайлику, залишайся у нас, ми тобі допоможемо бути завжди здоровим.

Як тільки Михайлик хотів відповісти, пролунав лагідний голос:

– Ми-хай-ли-ку! Про-ки-дай-ся! Я приготувала смачний корисний сніданок, – прошепотіла бабуся.

– Я знайшов! Я знаю, що потрібно робити! Тепер ви будете завжди здоровими і щасливими, – промовив хлопчик аж підстрибуючи.

Михайлик розповів бабусі з дідусем про свої пригоди до казкової країни «Твоє здоров'я – у твоїх руках». А чарівний король Явородз, прицмокуючи, куштував смачний корисний сніданок поряд із Михайликом, але його ніхто не бачив...

Обговорення:

- Ви здогадалися, як звали короля казкової країни у перекладі на нашу мову? Чому Михайлик потрапив у цю країну? За якими законами живуть жителі цієї чудернацької країни? Що розповів

хлопчику король? Які помічники є у короля Явородза? Що сподобалось малому? Які прислів'я та відомі вислови використані у тексті?

- У чому полягає загартовування? Ви загартовуєте свій організм?
- Основні методи загартовування: повітряні ванни, прогулянки, сонячні ванни, ходьба босоніж, водні процедури, купання на відкритому просторі.
- Які з цих методів застосовуєте ви?
- Загартовуватись потрібно з самого дитинства, коли дитячий організм ще зростає. Робити це потрібно не від випадку до випадку, а систематично і послідовно, поступово ускладнюючи методи загартовування. Наприклад, можна розпочати з щоденного купання при температурі людського тіла 36° С. Поступово, кожного дня зменшувати t на один градус. Після того, як організм звикне, можна поєднувати купання з контрастним обливанням ніг: поперемінно на 10-15 секунд опускати ноги в посудину з t 36°-37° С і в посудину, де температура на кілька градусів нижча. І лише згодом переходити на контрастний душ.

ОСОБИСТА ГІГІЄНА

Паламарчук Вікторія

ЖИВОТИК

Було це давним-давно, ще за царя Гороха. В одному царстві жив маленький хлопчик, а звали його Животик.

Животик був дуже хорошим і добрим хлопчиком. Він дуже любив своїх батьків, любив своїх друзів, і взагалі – був життєлюбом і любив усіх, хто його оточував. З самого ранечку, коли Животик тільки прокидався, він з усіх ніг біг в спальню до батьків, щоб після довгої нічної розлуки обійняти і поцілувати своїх маму і тата. Батьки дуже любили свого хлопчика і завжди були раді, коли маленький бешкетник залазив до них під ковдру, щоб своїм милим дитячим голоском побажати доброго ранку.

Але була у маленького Животика одна дуже вже немаленька біда: він забував мити руки. Ні, він робив це не тому, що був ледачим хлопчиком, і навіть не з шкідливості: Животик думав, що це не дуже важливо, і тому геть забував мити з милом свої маленькі пухкі ручки.

– Животик, ти помив руки? - питала мама, коли вони поверталися з прогулянки додому.

– Так, мамо! – весело відповідав Животик, розкладаючи улюблені іграшки на підлозі. Але насправді Животик і не думав мити руки.

Іноді він дивився на свої рожеві долоньки і думав: «Навіщо мити руки, якщо вони і так чисті? Хіба на них є якийсь бруд? Ні – вони чисті.

Напевно, мої мама і тато просто жартують, коли говорять, що потрібно помити руки. Тоді і я буду теж жартувати і говорити, що я їх помив. Це так весело і цікаво. А я так люблю маму і тата». З цими гарними думками Животик взагалі перестав мити руки, навіть коли сідав за стіл, щоб поїсти.

І ось одного разу в будинок, де жив Животик, прийшла біда – маленький Животик захворів. Він лежав у своєму маленькому ліжечку і не міг поворухнутися: сили залишили його. Мама з татом викликали лікаря. Прийшов високий дядечко в чистому білому халаті. Він сів на стілець біля ліжечка Животика, склавши на колінах свої довгі білі пальці. Животик сумно дивився на лікаря.

– Так, а де у вас тут можна помити руки, перш ніж я почну оглядати Животика? - запитав дядечко. Хлопчик подивився на руки лікаря і здивувався:

– А навіщо вам мити руки, якщо вони у вас такі чисті?

- Вони тільки здаються чистими, - весело сказав дядечко-лікар, - але насправді на них багато маленьких злих паразитів.

– Злих паразитів? Але я не бачу жодного паразита на ваших руках, – злякано відповів Животик.

- Звичайно, ти їх не бачиш, мій маленький друже, - так само весело проговорив дядечко. - Вони такі маленькі, що помітні тільки під мікроскопом. А мікроскоп – це така спеціальна трубочка, в яку можна побачити те, що звичайним оком не видно.

– І чим же небезпечні ці злі маленькі паразити? - ще більше злякавшись, обережно запитав маленький Животик.

– Вони дуже небезпечні, Животику. Якщо часто не мити руки, то злі маленькі паразити, які називаються мікроби, проникають в животик і починають там жити. Вони будують в животику свої маленькі будиночки. І коли будиночків стає занадто багато, животик починає хворіти – йому важко тримати в гостях так багато злих маленьких паразитів. А ще ці злі маленькі мікроби відбирають у животика їжу, коли вона потрапляє всередину. І тоді животик втрачає сили, і його господар теж.

– Значить, у мене в животику живе багато маленьких мікробів? – закричав наляканий Животик.

– А ти хіба не миєш руки? – стурбовано поцікавився лікар.

– Я вже дуже давно не мив руки, бо думав, що вони і так чисті», – сказав зажурено хлопчик.

– Рідненький наш, тоді навіщо ж ти нам з татом говорив, що мив руки, коли ми нагадували тобі? – стурбовано запитала Животика мама, яка стояла поруч з лікарем та утирала сльози.

– Мамо, я думав, що ви так жартуєте, і тому теж жартував, що помив руки.

– Животику, якщо мама або тато кажуть, що потрібно щось зробити, та ще й не один раз, значить, це не жарт, а турбота про тебе, щоб ти ріс здоровим, добрим і сильним хлопцем, – говорив дядько-лікар. – І виходить так, що ти обдурив своїх батьків.

Животик дуже засмутився і навіть розплакався. А потім обійняв маму, що присіла на ліжко, і сказав:

– Мамочко, прости мене, будь ласка. Я не знав, що так важливо мити руки, коли ти мені говориш про це. Виходить, що я обманював тебе з татом. Але я ж не навмисне.

– Все гаразд, мій маленький Животику. Але пообіцяй, що тепер ти завжди будеш слухати, що я тобі кажу.

- Обіцяю, матусю, - сказав повеселілий Животик.

Потім лікар оглянув хворого Животика, виписав йому ліки і пішов. Через кілька днів Животик одужав і знову став здоровим, радісним і сильним хлопчиком. Тепер він уже завжди мив руки, особливо перед їжею і після туалету, щоб на його ручках не могли збиратися злі маленькі паразити. І завжди слухався маму і тата, тому що мама і тато – це самі турботливі та люблячі люди, які бажають своїм дітям добра.

Обговорення:

- Яке лихо трапилося з маленьким Животиком? Як він почувався?
- Що сказав йому дядечко-лікар? Про які такі маленькі паразити він говорив?
- Звичка мити руки перед їжею і після відвідування туалету, мити овочі і фрукти рятує нас від багатьох небезпечних хвороб. Які хвороби називають «хворобами брудних рук»? (холера, черевний тиф, дизентерія, гепатит А, хвороби, викликані глистами, грип, коронавірус та інші інфекційні захворювання). Збудники цих хвороб потрапляють на руки, на обличчя, в очі, рот, і, тим самим, ми впускаємо їх до нашого організму.
- Потрібно мити руки з милом перед кожним прийомом їжі, після повернення з громадських місць, після ігор, гімнастичних вправ, роботи (прибирання кімнати, робота на городі), після кожного відвідування туалету й перед сном. Як правильно мити руки?
- Не забувайте: ви хворітимете рідше, якщо будете ретельно мити руки і робити це часто.

Паламарчук Іван

МИШКА ТА ХОВРАШОК

Жили собі, мишка Мирося та ховрашок Гузь. Увесь час дружили та товаришували, разом гралися та обідали. Мирося дуже любила порядок, а

от Гузь, як всі хлопчаки, не дуже, і навіть не дотримуватися правил гігієни.

– Гузь, чому ти, перед тим, як маєш їсти, ніколи не миєш руки?

– А навіщо мені їх мити, вони і так чисті!- Простягнув Гузь руки, показуючи їх Миросі.

– Вони брудні, на них дуже багато мікробів, - заперечила Мирося.

– Ой, я тобі не вірю.

– Ось ти ще пожалкуєш, потрібно мити руки перед їжею, ще й з милом.

Одного вечора, коли Гузь з Миросею гралися у саду, Гузь поскаржився на біль у животі, який усе посилювався. Друзі вже мали повертатися додому, але наш сірошубий не зміг. Мирося викликала швидку допомогу, і Гузя відвезли до місцевої лікарні, де його оглянув лікар Айболит.

– Хто це в нас не дотримується правил гігієни? - Запитав лікар у ховрашка.

– Я все дотримуюсь! - переконував Гузь, але його обманливі очі стрибали то в один куток, то в інший.

– Гузь, не правда, твої аналізи показали зовсім інше. У тебе підтвердили кишкову інфекцію – наполягав лікар.

– Так, - похмурливо відповів Гузь. - Я не мив руки перед їжею.

– А ти хіба не знаєш, що на наших руках дуже багато мікробів? - запитав лікар.

– Знав, мені моя подружка про них розповідала, але я не вірив їй, тому що їх не бачив.

– А ти їх і не побачиш, вони мікроскопічні! Ось твій рецепт, будеш пити ці таблетки, - показав лікар у списку, - і мий руки після туалету, а ще кожен раз перед їжею, і тоді ми з тобою не зустрінемося ніколи у лікарні.

– Дякую, лікарю! - З посмішкою Гузь вийшов до коридору, на нього чекала Мирося.

– Ну що там? Що з твоїм животиком? - запитала мишка.

– Ти була права. Це мікроби. Це вони спричинили біль у моєму животі.

– Ось бачиш, я тобі радила мити рука, а ти мене не слухав! - гордо говорила Мирося, бо була переконана в своїй правоті.

– Вибач мене, що тебе не слухав.

– Головне, щоб ти не хворів і твій животик більше не болів, - відповіла Мирося.

Ось так наш Гузь зрозумів і на все життя запам'ятав, що потрібно завжди дотримуватися правил особистої гігієни.

Обговорення:

- Чому захворів ховрашок Гузь? Яких порад мишки Миросі він не послухався? Яку хворобу у нього виявили?
- Звідки ж взялася ця хвороба, адже у Гузя завжди були чисті руки, ніяких мікроб на долонях він не бачив?
- Що порадив йому лікар, щоб надалі не хворіти?
- Які хвороби можуть виникнути, коли не мити руки?
- Що це за хвороби? Які їх ознаки?
- Як правильно мити руки?

Пилипчук Оксана

ТАЄМНИЧИЙ ДІДУСЬ

В будиночку, не далеко від річечки, жили разом мама із своїм синочком Івасиком. Хлопчик ріс дуже неохайним, постійно десь забрудниться. Але більше всього не любив Івасик чистити зуби, говорив: «Вони в мене й так не болять».

Одного разу розповіла матуся хлопчику про дідуся, який приходив до неслухняних дітей та й забирає їх з собою назавжди. Івасика тільки розсмішила розповідь мами: «Такого не буває» – сказав він і пішов собі.

Увечері хлопчик, як завжди, почав готуватися до сну. Аж раптом чує – щось за вікном шарудить: «Можливо, це вітер» – сказав він і почав засинати.

Минуло трохи часу, коли чує знову щось стукає. Хлопчик не витримав і пішов подивитись, що це там робиться. На вулиці було тихо, ні душі. Він уже збирався вертатись назад, як ось перед ним з'явився дідусь. Той самий, про якого розповідала мама. Хлопчик не повірив своїм очам! Хотів уже тікати, але поворухнутись не зміг. Дідусь підійшов та й почав пильно вдивлятися в великі очі Івасика. Хлопчику навіть на мить здалося, що він читає його думки. Дідусь відійшов і почав щось бурмотіти собі під ніс, після чого стало ще страшніше. А потім голосно сказав:

— Ти знаєш, хто я?

Хлопчик стояв зляканий та й дрижачим голосом відповів:

— Так, знаю.

— Я слідкував за тобою деякий час і побачив, що ти не слухаєш маму, зовсім не дивишся за собою, ходиш постійно брудний. Так далі бути не може. Тепер тебе чекає покарання. Я забираю тебе з собою і ти ніколи не повернешся до дому.

По щічкам Івасика покотилася сльоза. Він зрозумів, що робив не так, але тепер вже нічого не змieniш. Тому почав гірко плакати. Жаль стало дідусяві Івасика і вирішив він дати хлопчику ще один шанс. Але, якщо він не змінеться, – покине рідну домівку назавжди. В ту ж мить все зникло і хлопчик опинився в себе в ліжечку. Тепер він чітко знав, що потрібно робити.

На наступний день хлопчика як підмінили: він був чистий, охайний, в напрасованому одязі і начищених до блиску черевиках. Мати здивовано дивилась на Івасика і не могла натішитись. Кому б Івасик не розповідав про таємничого дідуся – ніхто йому не вірив. Але він знав, що якщо він знову схибить, то дідусь обов'язково повернеться. З того часу Івасик став охайним і слухняним.

Обговорення:

- Яким був Івасик? Охарактеризуйте його.
- Кого він зустрів? Що про нього вже знав хлопчик? Чим йому пригрозив дідусь? Яку умову він поставив?
- Чому здивувалася мама, побачивши вранці хлопчика?
- Що означає «дотримуватися правил особистої гігієни»?
- А ви їх дотримуетесь? Що ви для цього робите?
- Покажіть, як правильно чистити зуби. Розкажіть, як правильно доглядати за волоссям, нігтями.

Прохоренко Анастасія

СМІШИНКА ТА ЇЇ ЗУБ

В одному царстві жив мудрий король Сміхотун. І була в нього дочка принцеса Смішинка. Завжди вона була веселою, гралась в яблуневому садку і співала пісеньки.

Одного прекрасного дня принцеса була дуже сумна, вона не співала пісень, не раділа теплій літній погоді, хоча навкруги співали пташки і сонечко так солодко, тепло огортало її своїми промінчиками, ніби теплими долоньками. Вона навіть відмовилась від порції морозива за сніданком.

- Люба Смішинко, що з тобою трапилось? – запитав король. – Чому ти така сумна?

- Ой, не весело мені, в мене зуб болить! – відповіла Смішинка.

Всі лікарі Сміхляндії з'їхались, щоб вилікувати принцесу. Але все марно, нічого не допомагає: ні чарівне зілля, ні лікувальна водиця.

Але якось ввечері Смішинка сиділа в своїй кімнаті, безнадійно дивлячись в вікно, і, побачивши падаючу зірку, загадала бажання. Раптом почувся шурхіт на дворі. Дівчинка відчинила вікно і в кімнату влетіла невідома істота. Вона була схожа на людину, але розміром з долоню, з прекрасними крильцями, як у метелика.

- Привіт, ти хто? – запитала Смішинка.
- Я хто? Я – зубна фея! – відмовила істота.
- Навіщо ти до мене прилетіла?
- Я прийшла тобі на допомогу і спробую виконати твоє бажання.
- А звідки ти про нього знаєш?

- Я пролітала поряд і відчула його.
- Я вже так замучилась з цим болям!!!
- Добре, давай подивимось, чим я тобі зможу допомогти.

Дівчинка широко відкрила рот, а фея швиденько оглянула зуб і сказала:

- Випадок надто складний! Як могло таке трапитись? Ти регулярно чистиш зуби?

- Зубиини...Чищуууу...? Я ніколи не чистила зуби!!!

- Тепер зрозуміло. Твій зуб болить саме тому, що ти не чистиш зуби, і шкідливий карієс вже поселився в ньому.

- Що таке карієс? Ти можеш мені розповісти?

- Це шкідливий зловмисник, що поселяється на зубах і руйнує їх. Поліція зубної чистоти бореться з ним, але їм потрібна допомога людей, і саме тому ви повинні чистити зуби.

- Я ще не чула про таку поліцію....

- Не турбуйся. Ти ще з ними обов'язково познайомишся, коли потрапиш до моєї країни. Але це ми зробимо наступної зустрічі, тому що я чую, хтось потребує моєї допомоги. А тобі обов'язково потрібно сходити до стоматолога – це лікар, що лікує зуби.

- Дякую тобі, феє! Буду чекати з нетерпінням наступної зустрічі!!!

- Пам'ятай! Чистити зуби необхідно двічі на день і будеш мати чудові зубки!

Фея відлітала все далі, а принцеса махала вслід рукою. Вона спостерігала за різнобарвними крильцями, поки вони не стали такі маленькі, як мачинки, і не розчинились в повітрі.

Обговорення:

- Що трапилося з дівчинкою? Що у неї боліло? Що розповіла зубна фея? Що таке карієс? До чого може призвести це захворювання? Що порадила зубна фея принцесі?
- Як запобігти зубному карієсу? Які ще можуть бути інфекції ротової порожнини? Чому потрібно чистити зуби? Скільки зубів у людини? Як їжа впливає на здоров'я зубів? Як цукор і солодкі газовані напої впливають на стан зубів?
- Як правильно чистити зуби? Як впливає зубна паста?

Пухальська Юлія

ПЕРЕДНОВОРІЧНІ ПРИГОДИ ДРУЗІВ

Одного прекрасного зимового, засніженого ранку два найкращих друга Арсен і Олексій напередодні Нового року вирішили піти до лісу по ялинку. Одягнувшись тепло, хлопчики вийшли із домівок.

– Ой, друже, залишилися лічені години до свята, а новорічної красуні в нас ще досі немає, – зітхнув Арсен.

– Не хвилюйся, ми знайдемо найкращу, найпишнішу, найгарнішу ялиночку і прикрасимо її різноманітними іграшками, – підбадьорив товариша Олексійко.

– Тоді ходімо ж швидше, щоб встигнути ще допомогти батькам вдома.

Хлопчики прийшли до надзвичайно красивого лісу. Пройшовши трішки далі, на стежинці вони зустріли чарівного гномика. Діти здивувалися, бо думали, що таке буває лише в казках.

– Доброго дня, дітлахи! Мене звати Дрімунчик, я живу тут. А ви чому у лісі блукаєте самі? – запитав маленький чоловічок.

– Доброго дня! Ви справжній гном? Ви зможете нам допомогти знайти ялинку? – обнадіялись хлопці.

– Хм, ви що, хочете рубати її? Зараз же можна придбати у лісників, які вирощують спеціальні плантації до новорічних свят, без шкоди для лісу. Давайте я вам начарую штучну, але не менш гарну!

– Звісно ж ми згодні, містер гном. Це справжнє диво, що зустріли саме Вас! – радісно вигукнули друзі.

– Приємно це чути. Але ви допоможете мені також?

– Звичайно, Дрімунчику! Що потрібно зробити?

– У мене страшенно болять зуби. Давайте я перетворю вас в малесеньких чоловічків і ви зазирнете, що там коїться. Я ж наче доглядаю за ними і бережу їх.

– Домовились.

Містер гном змахнув чарівною палочкою і хлопчики дійсно стали крихітними, мікроскопічними. Вони запригнули до ротика нового друга і побачили там злого Каріесунчика. Каріес – це хвороба зубів, яка руйнує їх і утворює маленькі дірочки.

– Гномику, ми побачили, що там живе злий Каріесунчик. Але ми знаємо, як запобігти його виникненню.

– І як же? Звідки вам це знати? – запитав Дрімунчик.

– Ми вивчали це в школі. Розповімо тобі декілька правил, як потрібно доглядати за зубами: слід чистити їх двічі на день (вранці та ввечері) не менше 3-4 хвилин; ретельно полоскати ротову порожнину після прийомів їжі; відвідувати регулярно стоматолога; користуватися лише своєю зубною щіткою; змінювати зубну щітку раз в 3-4 місяці; не зловживати солодощами, їсти побільше фруктів та овочів; дотримуватись правил чищення зубів: нижні зуби чистити знизу-вверх, а верхні – навпаки, і це все круговими рухами.

– Я навіть не знав про такі правила... Як же жити без солодошів? У мене їх дуже багато. Я обожнюю різноманітні шоколадки, карамельки, зефірки.

– Ну тоді зрозуміло, чому зуби болять у Вас. Якщо дійсно дуже болить, не затягуйте, мерщій до стоматолога. Нам вже слід повертатися додому.

– Широ дякую, хлопці, за допомогу і знання. До зустрічі!

– До зустрічі, гноме!

От і закінчилась казкова пригода найкращих друзів. Повертаючись додому з надзвичайно гарною ялинкою, вони обговорювали все, що сталося. Тому і дійшли до висновку, що слід берегти свої зуби від хвороб і не зловживати солодошами. Адже коли щось болить, то ніякого свята не хочеться, а от коли є здоров'я, то відчуваєш себе дивовижно, з'являється настрій і бажання щось робити. Будьте здоровими і бережіть себе! Можливо, і ви скоро зустрінете свого гномика.

Обговорення:

- Кого зустріли хлопці у лісі? Чому він відчував себе дуже погано? Про що він попросив друзів? Що побачили Арсен і Олексій, перетворившись на крихітних чоловічків?
- Від чого виникає карієс? Що це за хвороба?
- Про які правила догляду за зубами розповіли хлопці містеру Гному? Що ще порадили вони йому?
- Як можна уберегтися від карієсу? Які профілактичні заходи потрібно проводити, доглядаючи за ротовою порожниною?
- Шкідливі звички люди також негативно впливають на стан зубів: не можна смоктати пальці, гризти тверді предмети (олівці, ручки, горіхи, льодяники тощо). Під дією тютюну зуби жовтіють, руйнується їхня емаль, виникають хвороби ясен.
- Які спеціальні засоби догляду за ротовою порожниною існують? Чи можна користуватися однією і тією ж зубною щіткою кілька місяців підряд? Як доглядати зубну щітку?
- Покажіть, як правильно чистити зуби? Скільки разів на день потрібно це робити?
- Які ще інфекції ротової порожнини можуть з'явитися, коли людина не доглядає за нею?
- Як називається професія лікаря, що лікує зуби? Виправляє зуби, щоб не було деформації щелеп?

ФРУТІК ТА ФАСТФУТІК

Закінчувалася зимова пора. Ставало дедалі тепліше. У невеличкому чарівному містечку, з гарними краєвидами, з великим лісом, з чистою та гарною річкою, які ще не знищили заводи і автомагістралі, жила родина Фрутік, а неподалік від них жила бабуся з дідусем Фастфутік. У них був дерев'яний будинок, а поряд сад і город. В саду росли яблуні та груші, а на грядках вирощували овочі.

Одного разу до бабусі з дідусем на літні канікули приїхали онучка Марійка та онук Микитка. Зраділи бабуся з дідусем і почали готувати смачний обід. І ось на столі вже стояла каша, варена картопля, салат з овочів, тарілка з фруктами та свіже молоко. Але онуки сказали, що вони їсти не будуть ні суп, ні салат, а тільки ковбасу, чипси, цукерки і будуть пити кока-колу.

Їдять онуки різні ковбаски та шоколадки і товстіють не по днях, а по годинах. Засмутилась бабуся Олена та почала плакати. Онуки погано харчуються, не займаються спортом, а лише грають в комп'ютерні ігри. Бабуся любила спостерігати за дітьми сім'ї Фрутік, вони такі жваві та кмітливі.

У родині Фрутік були син та дві донечки. Дітки були гарненькі, щічки червоненькі, завжди посміхалися. Люблячі батьки завжди готували корисну та поживну їжу, їздили з дітьми на прогулянки та займалися спортом. Вся сім'я була дуже гарна, активна та бадьора.

Одного разу онуки Марійка та Микитка з сім'ї Фастфутік не послухалися бабусю та дідуся й побігли гратись до лісу. Вони в такому захваті спостерігали за птахами, тваринами і могутніми деревами, що навіть не помітили, як заблукали. Дуже довго вони сиділи під деревом, плакали та й заснули. А в той час стурбовані бабуся з дідусем шукали своїх онуків.

Минула ніч. Родина Фрутік поїхали на велосипедах до лісу збирати ягоди. Назбиравши велику корзинку ягід, вони вже хотіли повертатись, але раптом побачили загублених діточок. Діти змарніли від голоду. Батьки Фрутіків посадили дітей на велосипеди та привезли до міста.

Бабуся з дідусем зраділи, що їх онуки знайшлись, і запропонували в якості подяки сходити на пікнік. Фрутіки погодились і пішли збиратись на відпочинок. Коли всі зібралися, сім'ї вирушили на нейморівно гарну галявину до річки. На дітей чекав смачний обід, а на десерт – пиріг з ягід. Усі відпочивали до вечора: грали в футбол та волейбол, танцювали танець веселих каченят. Їм так сподобалось, що вони вирішили теж займатися спортом, правильно харчуватися і насолоджуватися життям.

З того дня діти завжди граються разом, Марійка та Микитка частіше приїжджають до бабусі та дідуся, оскільки знайшли собі нових друзів. І тепер вони правильно харчуються, займаються спортом та приймають участь у змаганнях. А на вихідних та святах сім'ї їздять на природу, ловлять рибу, грають в ігри та відпочивають.

Обговорення:

- Як харчувалися діти в родині Фрутік?
- А в родині Фастфутік? Яку їжу вони хотіли споживати?
- Чому бабуся плакала, дивлячись на своїх онуків?
- Якими на вигляд були діти з родини Фастфутік?
- Чому не можна постійно їсти чіпси, цукерки, вживати кока-колу? До чого це може призвести? Про які шкідливі для здоров'я продукти не згадується у казці? Які хвороби провокує така їжа? Чим довше вживається шкідлива їжа, тим вищою стає небезпека для організму людини.
- Який випадок змінив ставлення Марійки та Микитки до їжі?
- Які продукти потрібно вводити в щоденний раціон дитини, щоб вона вироста здоровою і щасливою?

Полякова Ірина

СІМЕЙНІ ЗВИЧКИ

На одній вулиці жили дві сім'ї: сім'я Сидоренків та сім'я Василенків. У Сидоренків була донька Анюта, а у Василенків синок на ім'я Сашко. Ці родини ніколи не товаришували. Сидоренкам подобалось вести здоровий спосіб життя. Кожного ранку всі члени цієї родини загартовувалися, робили зарядку, чистили зуби після кожного прийому їжі, раціонально харчувалися та проводили весь вільний час на свіжому повітрі. А сім'я Сидоренків жила зовсім по-іншому. Вони ніколи не чистили зуби, їли завжди шкідливу їжу та багато солодощів, свій вільний час сиділи за комп'ютером або перед телевізором, а про загартовування вони навіть і думати не хотіли.

Якось у школі зустрілися діти двох родин. Вони почали розповідати один одному про своє життя. Анюта у захваті слухала розповідь Сашка, його життя їй дуже сподобалося. Адже дівчинка теж завжди хотіла наїстися до узвалу чіпсів, сухариків, різних тістечок і морозива і все це запити великою кількістю кока-коли. Їй набридло кожного ранку чистити зуби та загартовуватися. А Сашкові, навпаки, його спосіб життя вже не був таким цікавим. Дітям захотілося обмінятися життям один одного, але вони не знали, як це зробити. За допомогою вони звернулися до чарівника, який жив неподалік від них. Чоловік вислухав дітей і вирішив допомогти їм.

Наступного ранку Анюта прокинулася і зрозуміла, що вона опинилася в сім'ї Василенків. Не почистивши зуби, дівчинка відразу почала їсти солодощі та майже цілий день грала в комп'ютерні ігри. Сашко, навпаки, як тільки прокинувся, із задоволенням почав робити все те, що робила раніше Анюта. Згодом дівчинка почала хворіти, у неї почорніли зуби від цукерок і вона вже не виглядала такою симпатичною. Сашко теж дуже змінився. Він виглядав бадьоро, майже не хворів і його життя було дуже активним.

Одного дня, коли діти знову зустрілися у школі, Анюта почала вмовляти Сашка повернутися назад у своє минуле життя. Хлопчик спочатку не хотів, але йому стало шкода дівчинку та він погодився з її проханням. Діти знову звернулися за допомогою до чарівника. Чоловік спочатку не впізнав дітей, адже вони дуже змінилися. Коли чарівник вислухав Анюту та Сашка, то посміхнувся та погодився знову допомогти дітям.

Прокинувшись наступного ранку, Анюта зраділа, коли побачила своїх батьків. Вона побігла швиденько чистити зубки та допомагати мамі й тату готувати сніданок. А ось Сашко, прокинувшись, не хотів повертатися до шкідливих звичок. Він переконав своїх батьків змінити їхнє життя: загартовуватися кожного ранку, чистити зуби, готувати та їсти лише корисну й здорову їжу, проводити вільний час не за комп'ютером і телевізором, а на свіжому повітрі і побільше рухатися.

Після цього сім'я Сидоренків та сім'я Василенків почала товаришувати та разом вести здоровий спосіб життя.

Обговорення:

- Який спосіб життя вела Анюта та її родина?
- Який спосіб життя вів Сашко та його рідні? Про яку сімю можна сказати: «Вони ведуть здоровий спосіб життя»?
- Що вирішили діти? Чи сподобалось Анюті Сашкове життя? Чому? Які враження були у Сашка від свого нового життя? Чому він запропонував своїм батькам змінити спосіб життя?
- Якого способу життя ви дотримуетесь: здорового чи не зовсім? Чому? Доведіть свої міркування прикладами.

ПРОТИПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА, ЕЛЕКТРОПРИЛАДИ

Боровик Анастасія

ТРОЄ ДРУЗІВ

Був сонячний, теплий літній ранок. Троє друзів – Миколка, Дмитрик та Олег – зустрілись біля своїх будинків, аби погратись. Вони були сусідами, тому кожного дня разом проводили вільний час. Саме були літні канікули, друзі не ходили до школи, тому в них було купа вільного часу для ігор.

- Давайте підемо до річки, зараз саме час, на вулиці жарко, а біля води як раз добре, - запропонував Дмитрик.

- Та ні, на річці ми вчора були, якось вже і не хочеться, - заперечив Олег.

- А давайте краще підемо до лісу, влаштуємо пікнік, хліба посмажимо. Я думаю, буде цікаво, - запропонував Миколка.

- Але ж батьки можуть не дозволити і не відпустити нас самих, тим паче це може бути небезпечно, - заперечив Дмитрик.

- Та годі тобі, - перебив його Миколка.- Ми ненадовго, батьки нічого і не дізнаються.

- Але це буде не правильно, дорослих обманювати не можна, - сказав Дмитрик.

- Ну якщо ти так боїшся, можеш з нами не йти. Ми самі влаштуємо найкращий пікнік! Будеш потім лікті кусати.

Дмитрик вагався, але все ж таки вирішив не йти з хлопцями. Він знав, що самим, без дорослих, в лісі може бути небезпечно.

Олег та Миколка почали планувати свою подорож до лісу: обов'язково взяти їжі, яка у кого дома була, покривало, щоб сидіти зручно, м'яч, аби погратися, ну і, звичайно, сірники, щоб багаття розпалити. Куди ж без них! Спланувавши, хлопці пішли додому за необхідним. Домовились зустрітись біля старої тополі, на четверту годину, як раз не так жарко буде і батьки ще на роботі будуть. До їхнього повернення хлопці планували повернутись.

Ось на годиннику вже й четверта. Миколка та Олег – на призначеному місці. Взяли все необхідне та й пішли до лісу. Приходять, а там така галявина чудова, ще й дуб росте, великий такий. Під ним тінь хороша – якраз те, що треба в сонячний день. Хлопці розстелили покривало, назбирали трохи хмизу і розпалили багаття. Олег пішов пошукати та назбирати ще трохи дров для вогнища. А Миколка слідкував за багаттям. Але бачить хлопчик, що вогонь поступово гасне, та ще й Олега щось довго немає. Недалеко біля їхнього місця лежала купка сухого листя, от Миколка і вирішив підкинути його у багаття.

Раптом вогонь став швидко розгорятися, що вже й подолати його важко. Дивиться Миколка – аж дуб старий загорівся. Тут і Олег з хмизом повернувся.

- Що ти наробив? – стривожено запитав Олег.

- Але ж я хотів, як краще, - засмучено відповів Миколка.

Вже не до пікніка стало хлопцям. Не знають, як вогонь зупинити. А полум'я стає все більшим і більшим. Хлопцям стало по-справжньому страшно. Ще ніколи в житті вони з таким не стикались.

Аж раптом дивляться, а вогонь зник. Нічого хлопці не розуміють, як таке взагалі статися могло.

- І як не соромно вам? – почули голос позаду. - Хто вам дозволив природу псувати?

Повернулися і бачать: дівчинка перед ними стоїть. Гарна така, віночок з квіток на голові і одягнена так незвично.

- Хто ти? – здивовано запитав Миколка.

- Я внучка лісовика, сліdkую за порядком, оберігаю мешканців цього лісу, дідусю допомагаю, - відповіла дівчинка. - А ви що тут робите? Чому природі шкодите?

- Ми на пікнік прийшли, хотіли вогнище розпалити...

- Вогнище? У таку спеку? Ще й без дорослих? - перебила її дівчинка. - Ви ще зовсім малі, аби самостійно розпалювати багаття, і сірниками користуватися самостійно вам не можна.

«А Дмитрик нас попереджав», - одразу подумав Олег.

Соромно стало хлопцям за таку поведінку.

- На цей раз я вам допомогла, але наступного..

- А наступного разу і не буде, - перебив її Миколка. - Ми все зрозуміли. Самим ходити в ліс, а тим паче розпалювати багаття, ми не будемо.

- Пообіцяйте, що про нашу зустріч ніхто не дізнається. Не можна, аби люди мене бачили. Я з'являюсь тільки тоді, коли дійсно комусь потрібна моя допомога, - попросила дівчинка.

- Обіцяємо, - в один голос відповіли хлопчики.

Дівчинка лагідно посміхнулася і зникла так само непомітно, як і з'явилася.

Хлопці зібрали речі та й направились додому. Вони йшли мовчки. З одного боку вони були раді, що все так скінчилось, а з іншого – їм було соромно. Вдома їх уже чекали батьки.

- Де це ви так довго були? - запитали батьки стривожено.

Розказали хлопці, що в ліс ходили, але про дівчинку ні слова не сказали. Батьки похвалили хлопців за правду. Попросили Олег та Миколка своїх батьків про одну послугу...

Наступного дня разом з батьками поїхали вони до лісу, взяли саджанці і посадили нові дерева. Батьки були раді такому бажанню хлопчиків і з задоволенням їм допомагали.

Уже повертаючись додому, Миколка та Олег зазриміли в глибині лісу знайомий силует. Це була та сама дівчинка, яка з розумінням посміхалась друзям у слід.

Обговорення:

- Від чого застерігав друзів Дмитрик?
- Чому розгорілося вогнище? Подумайте, до яких наслідків могла б призвести необдумана поведінка хлопчиків? Людська недбалість стає причиною лісових пожеж, коли гинуть тварини і знищуються гектари лісу.
- Коли можна розпалювати багаття і як це правильно зробити?
- Джерелом пожежі в лісі може стати необережно кинутий сірник або недопалок. Треба уважно вибирати місце для вогнища й облаштувати його, а також ніколи не залишати багаття без догляду. Дотримання цих простих правил допоможе уникнути біди. Суворо забороняється самовільне випалювання сміття та сухої трави на присадибних ділянках, а також підпалювати на узбіччях доріг та біля полів.
- Ваші дії залежать від того, що загорілося. Які вам відомі способи гасіння? Яких правил поведінки ви маєте дотримуватися, щоб не сталося пожежі? Якщо пожежа трапилась, за яким номером потрібно телефонувати і що потрібно казати?
- Памятайте: пожежу краще попередити, ніж ліквідувати.

Кльоц Леся

ПЕРЕДНОВОРІЧНИЙ ДЕНЬ

Одного зимового передноворічного дня Марійка прокинулася від якогось незрозумілого звуку. Вона відкрила очі і здивувалася, адже в кімнаті нікого не було і навіть котика, який постійно зранку терся біля її ліжечка, також не було видно. Дивно, подумала Марійка, звідки ж цей звук?

Вона встала та застелила ліжечко. Подивившись у вікно, Марійка радісно вигукнула:

- Нарешті!

За вікном було багато снігу і дівчинка відразу збагнула, що той звук був від татових кроків по біленькому та рипкому сніжку.

Марійка швиденько побігла будити свого меншого братика Миколку. Діти одягнулися і побігли надвір. Їм дуже хотілося, прокладаючи доріжку по сніжку, на який вони так довго чекали, піти за новорічною ялинкою. Але тато не дозволив їм самим іти, пояснивши це тим, що діткам не

можна ходити до лісу без супроводу дорослих. Також ялинку потрібно зрізати, а дітям цього робити не можна, тому що можна поранитися.

Діти послушали свого тата і почекали, поки він звільниться і піде з ними. Тато завершив всі свої справи і пішов з дітьми по ялинку.

Коли вони повернулися додому з ялинкою, мама була вже на роботі. Тато також пішов на роботу. Діти залишилися самі вдома і почали прикрашати красуню.

Закінчивши, вони не побачили, що вогники були пошкоджені. І тому, коли діти увімкнули в розетку вогники, то один із провідків почав плавитися та диміти. Миколка підбіг і хотів з'єднати їх, але Марійка, на щастя, побачила і не дозволила Миколці торкатися провода. Вона швиденько вимкнула з розетки вогники і сказала:

- Ти ще маленький і не знаєш, як потрібно поводити себе у такій ситуації. Проте нам на уроці «Основи здоров'я» вчителька розповідала, що не можна чіпати провід, коли він увімкнений в розетку. Це дуже небезпечно!

- Я зрозумів, - сказав Миколка, - тепер я також ніколи не буду такого робити.

Діти дочекалися повернення батьків. Тато поремонтував вогники і зауважив, що без дозволу дорослих, дітям не можна користуватися електричними приладами.

Всі вони разом завершили прикрашати ялинку. Це був надзвичайно цікавий, сповнений теплом та домашнім затишком, передноворічний вечір.

Обговорення:

- Чи правильно вчинили діти? Як ви оціните їхню поведінку?
- Що могло б статися, якби Миколка з'єднав провідки?
- Недотримання правил безпеки під час підготовки до Новорічних святкувань може призвести до трагедії. Крім несправної гірлянди, що ще може призвести до пожежі?
- Яких правил потрібно дотримуватись, встановлюючи і прикрашаючи новорічну ялинку?
- Як потрібно діяти в разі загорання ялинки? Що потрібно пам'ятати під час використання піротехнічних засобів?
- Який номер пожежно-рятувальної служби?
- Чи траплялися з вами небезпечні ситуації?

Попроцька Діана

НЕБЕЗПЕЧНА ГРА

Нарешті прийшла весна. Все в природі оживає. Вже прилетіли співучі птахи з теплих країв. Прокинулись звірята з зимової сплячки. Сонце

світить добре, тепло і ласкаво. Бруньки на тополях і березах набубнявіли, в повітрі відчувається ледве уловимий запах клейких листочків. Після довгої і засніженої зими приємно вийти на вулицю і вдихнути запах теплого вітру.

Двоє друзів Андрійко та Оленка вирішили прогуляться до весняного лісу.

– Андрійко, ти тільки подивись, як зазеленів ліс! Вже чути, як цвірінькають пташки, – мовила Оленка.

– А он, поглянь, – вказав хлопець на галявину з квітами, – ліс майже повністю уквітчався пролісками.

– Ти чуєш цей шум? – запитала дівчинка.

Дітям стало дуже цікаво, і вони побігли в бік, звідки лунав звук. Пройшли трохи всередину лісу і побачили, що дзюрчить струмочок.

– Гарно тут, – мовив Андрійко.

– Так, дійсно. Природа вже повністю пробудилась після зимового сну.

Милувалися цією красою діти, аж раптом Андрійко дістав сірники та й почав ними гратися.

– А хіба ти не знаєш, що сірниками гратися не можна? – злякано запитала Оленка.

– Можна. Нічого страшного не трапиться, – впевнено відповів хлопець.

Дістав Андрійко сірник, раз тернув, другий раз тернув і запалив вогнище з сухої трави. А трава далі почала горіти так швидко, що через мить друзі нічого не могли вдіяти.

Горіло все: трава, кущі, дерева. Бідні лісові мешканці покидали свої домівки – дупла, нірки, гніздечка. Злякавшись, діти почали тікати. Але от, випадково, вони зустріли лісника і признались йому, що через їхню необережність загорівся ліс. Чоловік швидко зателефонував пожежникам. Ті декілька годин гасили пожежу.

Стоїть тепер ліс: чорний, похмурий, мовчазний. А діти назавжди запам'ятали, що сірники – це не гра, вогник легко запалити – та не легко погасити.

Обговорення:

- Опишіть, яким був ліс, коли діти побачили його після зимового пробудження. Яким автор змалював його в кінці оповідання? Чому відбулися такі зміни? Хто є їх винуватцем?
- Чи можна гратися в лісі сірниками, підпалювати суху траву? Чим це може зашкодити природі, лісовим мешканцям? Як ви вважаєте, у такому лісі будуть рости гриби, люди ходитимуть туди по малину, суницю? Чи приємно буде їм приїжджати туди на пікнік з друзями, рідними? Чому?

- Причинами виникнення пожеж у лісі, у більшості випадків, є байдужість і безтурботне ставлення людей до природи: не загашені під час пікніків багаття, кинуті в суху траву не загашені недопалки, а також дитячі витівки з вогнем. Лісова пожежа здатна перетворити мальовничі місця відпочинку в горільники з обугленими стовбурами. Те, що створювалося природою протягом багатьох років, може миттєво загинути від вогню. Щорічно в Україні лісовими пожежами знищується 5 тисяч гектарів лісу.
- Що потрібно пам'ятати, перебуваючи в лісі? Які правила пожежної безпеки ми маємо пам'ятати?
- Завжди пам'ятаймо: за порушення правил пожежної безпеки в лісі передбачена кримінальна й адміністративна відповідальність.

Прачук Марія

МРІЯ ОЛЕСІ

У одній із квартир великого міста жила дівчинка Олеся. Її татко був пожежником. Вона вважала його героєм, тому що тато розповідав їй як він рятує людей. Олеся завжди мріяла, щоб татко взяв її з собою на роботу, але він казав, що це небезпечно.

Олеся завжди любила засинати під розповіді свого татуса.

Одного вечора дівчинка також заснула під одну із таких розповідей татка. Дівчинці наснилось, що вона потрапила у Вогняну країну. Там було так світло, все мерехтіло різнобарвними вогниками. Але дівчинка помітила, що всі метушаться і бігають, ніби кудись спішать. Вона вирішила роздивитись цю країну і заодно зрозуміти, що не так.

По дорозі вона зустріла Вогнегасника, головного у цій країні. Вона привіталась:

– Добрий вечір, - посміхнувшись, сказала Олеся.

– Добрий вечір, - відповів Вогнегасник. – А хто ти така?

– Мене звати Олеся. Я не знаю, як я тут опинилась. А чому всі метушаться? – спитала Олеся.

– Ой горе та біда... Наша країна готується до свята. Так як у нас не має світла і електрики, ми використовуємо лише вогонь для всього. Ось і я попросив своїх помічників сірничків допомогти у підготовці до свята, а вони почали гратися і все пішло не так. Наша країна тепер палає і я біжу її рятувати.

– Ой лишенько! - стурбовано крикнула Олеся. – Мій татко також рятує нашу країну від пожеж. Але я ще ніколи на власні очі цього не бачила і завжди хотіла побувати на його місці, - зітхнувши, сказала дівчинка.

– Олесю, це дуже чудово. Мені якраз потрібна твоя допомога. Я часто маю рятувати нашу країну через цих неслухняних сірничків. І я дуже

втомився від цього. Чи не могла б ти підняти мене і ми врятуємо нашу країну?

– Так, звісно. Це буде чудово, - зраділа Олеся.

– Ось і добре, - з полегшенням відповів Вогнегасник.

Вогнегасник і Олеся об'єдналися і врятували Вогняну країну і свято. Головний подякував Олесі і розповів, що потрібно бути обережним з вогнем. Та, на згадку, подарував їй листочок зі списком простих правил поведінки з вогнем: без дорослих не користуйся вогнем; не грайся сірниками, свічками, запальничками; не розпалюй самостійно багаття.

Дівчинка також подякувала Вогнегаснику за можливість відчути себе героєм, як її татко.

Настав ранок. Олеся прокинулася, і з посмішкою на вустах і блиском в очах хотіла розповісти тату, що їй наснилось. Та раптом, побачила у руках той самий листочок з тими самими правилами. Коли вона встала з ліжка, то побачила біля нього того самого Вогнегасника з її сну. Він підморгнув і весело посміхнувся їй.

Тоді Олеся зрозуміла, що це був не сон, і що її мрія здійснилась. Вона також відчула себе героєм, як її татусь. Олеся підбігла до татка і розповіла про свою пригоду у Вогняній країні та її маленький подвиг. Тато зрадів, поцілував свою донечку і промовив: «Я пишаюся тобою, сонце!».

Тато і Олеся ще довго згадували цю історію, сміялися і раділи. Вогнегасника дівчинка поставила на видне місце у своїй кімнаті поряд з листочком з правилами поведінки з вогнем і посміхалась кожен раз, як дивилась туди.

Обговорення:

- Куди поспішав Вогнегасник, зустрівши Олесю у Вогняній країні? Чому там сталася пожежа? Чим це загрожувало жителям країни? Яку небезпеку приховує у собі вогонь? Який подарунок зробив Вогнегасник дівчинці? Які це були правила?
- Яке призначення сірників? Як ними правильно користуватися? Що ще може викликати пожежу? Чому вони виникають?
- Як можна погасити пожежу на початковій стадії? Яким має бути порядок дій у разі розгорання пожежі? Яких дій не можна робити ні в якому разі? Який номер телефону пожежно-рятувальної служби?
- Будь-яку пожежу легше не допустити, ніж ліквідувати. Назвіть заходи щодо запобігання пожежі.

ПРИГОДИ ІВАНКА

В будинку №34, квартирі 41 жив хлопчик. Звали його Іванко. Найбільше за все Іванку подобалося навчатися. У своєму 2-А класі він був найкращим учнем, якого хвалили всі вчителі.

Одного дня, як завжди, прийшовши зі школи, Іванко взявся виконувати домашнє завдання. Цього разу Ірина Петрівна задала аж три задачі. Іванко довго мудрував та все ж ніяк не міг знайти відповіді. Він засумував, але раптом почув гуркіт у своїй шафі.

«Здалося» - подумав він. Але шафа знову задрижала, а в середині щось сильно грюкнуло. Повільно і навшпиньках Іванко підійшов до шафи і боязко відкрив дверцята.

- Апчхи! Ця мукулатура, тільки пил збирає. Краще б ти машинки колекціонував, а не книжки, – почувся голос із шафи.

- Ттти хто? - здивовано і злякано запитав Іванко.

- А! Ти ж не знаєш! Будьмо знайомі. Я – Тихон, а для тебе просто Тіша – твій домовик.

- А у мене є домовий? – ще більше здивувався Іванко.

- Ну звісно! Хто ж я по-твоєму?

- А що ти тут робиш?

- Та ось сидів, дивився, як ти голову ламаєш над тими задачами і не витримав! Скільки можна за книжками сидіти? Я в твоєму віці на пожежній драбині альпінізмом займався, петарди під ноги перехожим кидав з балкону, а вони так весело підскакували. Оце часи були!

- Що ти?! Хіба можна так робити? Це ж небезпечно!

- Проте як весело! Хочеш і тебе навчу?

- Ні, дякую. Я краще піду далі уроки робити.

- Тю! Який ти зануда! А я щось зголоднів, – каже Тіша. – У тебе праска є?

- Є, але що ти прасувати зібрався?

- Неси праску і хліб. Вчитиму тебе готувати.

Іванко, не розуміючи, як саме за допомогою цих предметів Тіша зібрався вчити його кулінарії, приніс все перелічене.

- О, ну нарешті! – закричав Тіша. – Давай швидше, я голодний, як вовк.

Тіша вихопив із рук Іванка праску та хліб і мерщій побіг до розетки. Він вставив вилку в розетку, почекав доки праска нагріється, перевернув її і поклав на неї дві скибочки хліба. Через хвилинку в кімнаті з'явився неприємний запах.

- Може вже досить? – сказав Іванко.

- Я люблю зі скоринкою, – відповів Тіша і додав потужності на прасці.

Ще через декілька хвилин ручка праски почала плавитись і обпекла руку, якою Тіша її тримав. Він різко відсмикнув руку і праска впала на підлогу. В кімнаті на той час уже стояв стовп диму, а крізь нього Іванко помітив вогник – це зайнявся коврик, на який упала праска.

Швидко зорієнтувавшись, хлопчик вимкнув вилку із розетки і залив вогонь водою із вази з квітами, яка стояла поряд.

У цей момент відчинились двері в кімнату. Іванко відкрив очі і зрозумів, що це все йому наснилось.

- Іванку, я вдома, – почувся голос мами. – Що приготувати на вечерю? Може грінок насмажити?

- Тільки не грінки! – стривожено відповів сонний хлопчик.

- Ну добре, зварю суп! – сказала мама і зачинила за собою двері.

Після цього Іванко назажди запам'ятав, що електроприлади слід використовувати тільки за призначенням і з дозволу дорослих.

Обговорення:

- З яким новим другом познайомився Іванко? Що домовик Тіша розповів про своє дитинство? Що він запропонував хлопчику? Що сталося, коли грінки смажились на прасці? Як діяв хлопчик? Оцініть його поведінку. Що могло б статися, якби Іванко зволікав або не знав, як загасити вогонь.

Як ви вважаєте, чому усе так сталося? Електроприлади потрібно використовувати за призначенням.

САМ УДОМА. КОМП'ЮТЕР І ЗДОРОВ'Я

Радкевич Яна

НЕВДАЛА ВЕЧЕРЯ

Жила-була собі одна родина. Якось, коли матуся Олена пішла до магазину, сестрички Марійка і Катруся залишилися вдома самі. Спочатку вони гралися в доньки-матері, потім малювали, тоді погрались у хованки і нарешті знудьгували.

- А зробимо матусі якийсь сюрприз! – запропонувала Марійка.

- Чудова ідея! – підтримала Катруся. – Тільки який саме?

І вони почали вигадувати. Думали-думали і надумали.

- А що, як ми зробимо для матусі фруктовий салат і пригостимо її чаєм? – сказала Марійка.

- Це чудова ідея, – відповіла Катруся, – але мама не дозволяє нам самим хазяйнувати на кухні. Пам'ятаєш, вона казала, що це небезпечно?

- Ну то й що? Зате, ми зробимо матусі приємне. Ось вона прийде стомлена, а ми її нагодуємо, чаєм напоїмо, пригорнимося до неї – і вона буде щаслива й радісна!

Сестрички весело побігли на кухню. Марійка набрала в чайник води і поставила на плиту. Катруся в цей час почала мити яблука і груші для фруктового салату. Потім взяла ніж і дошку для нарізання і почала різати фрукти. Але вона ще не вміла правильно тримати ніж, і невдвовзі поранила руку.

- Ой-ой-ой! – заплакала Катруся.

Саме в цей час Марійка наливала окуп з чайника у заварник. Від несподіваного крику сестрички вона впустила чайник і обпекла собі руку.

- Ай-ай-ай! – щосили закричала вже Марійка.

Коли мама повернулася додому з повними пакунками, вона побачила засмучених донечок. На столі стояла чашка з запашним чаєм і тарілка з салатом. А у сестричок, які кинулися їй на зустріч, були забинтовані ручки. Вони ховали їх за спину і винувато поглядали на матусю!

- Доні мої, доні, що ж ви накоїли – зітхнула мама. – Не робіть мені більше таких сумних вечерь. Для мене найголовніше – щоб ви були живі та здорові!

Обговорення:

- Чому мама засмутилася, коли повернулася додому? Що трапилося з її донечками? Чи можна маленьким діткам включати газову плиту, електроприлади, брати до рук колючі і ріжучі предмети, коли вони самі? До яких наслідків це може призвести?
- Яка небезпека може загрожувати дитині на кухні? (газова плита, водонагрівальна техніка, різні СВЧ-пічки, електричні чайники, кухонні комбайни, ліки, посуд, засоби для миття посуду і прибирання приміщення, каструлі й чайники з гарячою водою, сірники й легкозаймисті речовини).
- Які предмети можуть бути небезпечними у ванній кімнаті, вітальні, спальні?
- Але дітям потрібно навчитися користуватися і ножем, і голкою, і ножицями, і включати мікрохвильовку, й газову плиту. Як це правильно робити?
- Що потрібно робити, коли ти порізався? А якщо обпікся? А якщо рана чи травма серйозні? (Потрібно зателефонувати на «швидку допомогу»).

Савчук Анастасія

КАЗКА ПРО БАЙДИКА

У великому царстві Інтернет, далеко на просторах веб-сайтів, жили-були дід і баба. Жили вони бідно, не мали нічого. Та були у них два сина, старшого звали Іванко-Всезнайко, а меншого назвали Байдиком. Цілими днями Байдик нічого не робив, а тільки сидів в інтернеті та грав в ігри. А

старший син дотримувався розпорядку дня, правильно харчувався і дуже любив читати книги, хоча в королівстві було заборонено читати. Всі книги знаходились під вартою в королівській бібліотеці.

Раптом в одного чудового сонячного дня Байдик захворів. Сильно боліло в нього тіло, очі стали червоні як ягідки калини, боліла в нього спина і там утворився величезний горб, став хлопчина млявим і блідим, наче, бліда поганка.

Побіг Байдик до діда з бабою та й просить дати йому «супер» пігулку від недуги, адже йому терміново потрібно було пройти важливий рівень в грі і захистити свій замок від дракона. Почали плакати дід з бабою, оскільки не знали вони ліків від цієї хвороби, а всі «супер» пігулки забрав король. Він не хотів, щоб люди в королівстві були здоровими, а, навпаки, хворіли та звертались до короля за «супер» пігулками, аби він ставав найбагатшим у всьому світі.

Кожного дня ставало дедалі гірше Байдику. І от він вирішив пошукати в інтернеті, як вилікувати свою недугу. Увів він свої симптоми і прочитав там свій діагноз. Але увесь інтернет захопив злий король і написав там брехливі способи лікування. Байдик уважно сидів і читав все, що було написано на сайті.

За порадами сайту, йому потрібно було кожного дня спати до обіду, їсти тільки солодке, сидіти за комп'ютером якомога більше і далі сидіти в інтернеті. Зрадив Байдик такому лікуванню і почав суворо його дотримуватись. Прокидався тільки в обід, їв самі цукерки і цілий день сидів в інтернеті. Та чомусь не кращало нашому Байдику, а навпаки, його зуби почорніли, очі стали червонішими і з кожним днем йому ставало гірше. Не могли дід з бабою дивитися, як страждає їхній син. Пішли вони до свого старшого сина Іванка-Всезнайка, аби той допоміг Байдику.

Стало шкода Іванку свого меншого братика. Вирішив Іван проникнути в королівську бібліотеку і знайти ліки від недуги. День і ніч сидів і читав Іванко про страшну хворобу в книзі, і от, нарешті, знайшов, як вилікувати свого меншого братика. Байдику необхідно було їсти овочі і фрукти, робити фізичні вправи, дотримуватись режиму дня і не сидіти в інтернеті.

Спочатку Байдик подумав, що Іванко обманює його і не такий він вже й Всезнайко, але дуже хотів він видужати. Дуже важко було йому. Почав він дотримуватись того, що сказав йому старший брат і вже через кілька днів стало краще хлопцеві. Байдик став здоровим, високим і гарним хлопцем.

Вирішили Іванко з Байдиком розповісти всім жителям, як вилікуватись від цієї хвороби. І всі жителі міста стали здоровими і ніколи не хворіли. А король зрозумів, що на чужій біді заробляти не можна.

Обговорення:

- Чому захворів Байдик? Які ознаки мала його хвороба? Як він вирішив лікуватися? Які інструкції знайшов в інтернеті? Чи допомогли йому ці поради? Як він себе став почувати?
- Хто ж допоміг Байдику? Яке лікувальні приписи знайшов Іванко в королівській бібліотеці? Чи допомогло Байдику таке лікування? Як це відобразилося на його зовнішності і на самопочутті?
- Скільки часу можна сидіти за монітором компютера у вашому віці? (15-20 хвилин). Якщо сидіти годинами, чим це загрожує дитячому організму?
- Чи обмежують батьки вам час перебування за комп'ютером? Як ви на це реагуєте?
- Як ви гадаєте, комп'ютер – це корисно чи шкідливо? Однозначної відповіді на це питання сьогодні немає. Інтернет нам допомагає пізнавати нове, перевірити інформацію, вчитися, розважатися, спілкуватися з друзями, листуватися. Але, якщо не обмежувати час перебування дитини за монітором, комп'ютер може перетворитися на сімейного ворога. Контакти з небажаними людьми і в Інтернеті можуть містити загрозу для дитини. Перелічимо, які це загрози?
- Саме тому батьки і намагаються уберегти вас від усіх цих небезпек. Але роблять це по-своєму, інколи навіть забороняючи користуватись комп'ютером. Тоді починають псуватися стосунки у сім'ї, діти стають злими, агресивними, нетерплячими.
- Яких правил потрібно пам'ятати, знаходячись на просторах інтернету? Інтернет – це ніби дорога з її правилами вуличного руху, де є добросовісні водії, а є гонщики. До автомобілів ми ставимося, як до зони ризику. Це ж потрібно пам'ятати і про інтернет.
- Створимо свої власні правила роботи з комп'ютером і будемо їх дотримуватися.

ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНІ ПРЕДМЕТИ

Федоренко Анастасія

ТАЄМНИЧА ТОРБИНКА

Одного разу на лісовому майданчику зібралися звірята. Вони грали у м'яча, і коли він опинився в кущах, за ним побігла лисичка-сестричка. Несподівано для всіх вона запищала:

- Ой-ой-ой! Дивіться, що я знайшла!

Всі негайно прибігли і побачили якусь торбинку.

- А зазирнемо туди! – запропонувала білочка. – Раптом там лежать горішки?

- Ні, там, мабуть, смачні яблука! – облизнувся їжачок.

- Та ні, там лежать солодкі цукерки, - замріяно промовив ведмедик Мишко.

Лише вухатий зайчик несміливо порадив не чіпати загадковий пакет і покликати дорослих. Та його ніхто не послухав. Звірята почали штовхати один одного та зазирати у торбинку, але окрім сміття нічого там не знайшли.

- Ніколи не чіпайте незнайомих вам предметів і чужих пакунків! Така цікавість не доводить до добра, - почули малята чийсь голос. Вони підняли голову і побачили вухатого зайчика та його маму Зайчиху.

- Там може критись небезпека, - продовжила Зайчиха. – Один необережний рух – і може статися біда! Запам'ятайте це!

- А яка може бути небезпека від торбинки? – запитала лисичка.

- Там могли знаходитися небезпечні предмети, а ще страшніше – вибухівка, яка б зашкодила вашому життю – відповіла Зайчиха.

- Ох! Як добре, що у нашій торбинці було тільки сміття! – вигукнули звірята.

Обговорення:

- Що знайшла лисичка? Що запропонували діти? Від чого застерегла дітей Зайчиха? Про що вона попередила малюків?

- Незнайомі предмети можуть виявитися вибухонебезпечними, різними видами боєприпасів (артилерійські снаряди, міни, авіаційні бомби, ручні гранати). Зовні вони нагадують шматки металу або можуть бути замасковані під авторучки, мобільні телефони, гаманці, міні-магнітофони, дитячі іграшки. Можуть бути розміщені у звичайних портфелях, сумках, банках, пакунках і залишені у багатолюдних місцях. Роздивлятися їх, а тим паче брати до рук, ударяти по них, кидати у вогонь, приносити додому або в приміщення, не можна. Це може призвести до нещасного випадку. Вибухова речовина, що знаходиться всередині, може вибухнути, і спричинити каліцтво людині. Не можна ризикувати через власну нерозсудливість та необережність.

- Чи відомі вам випадки, коли необачність людини призвела до трагедії?

- При виявленні незнайомих предметів потрібно одразу ж сповістити класного керівника чи дорослих. Вони вирішать, щоробити далі. Якщо підозрілий предмет є вибухонебезпечним, тоді негайно повідомляють в чергову службу МНС (101) або в поліцію (102).

КАЗКА ПРО НІ

Маленький Ні повертався зі школи додому. Його дорога пролягала через міський парк. У хлопчика був гнітючий настрій. День сьогодні для нього сповнений неприємностей: забув вдома зошит з виконаним домашнім завданням, через що отримав «2»; їхня команда на уроці фізкультури зазнала поразки; та ще й, до того ж, розбив коліно, яке нагадувало про себе і боліло.

Стомлений і виснажений, зі своїми важкими думками, Ні присів на лавку. Не встиг він ще й розташуватися, як до нього підійшов немолодий чоловік в окулярах:

- Можна біля тебе присісти?
- Ні. Вибачте, але я хочу побути наодинці.

Однак це прозвучало так тихенько, що чоловік його навіть не почув. Він розмістився на лавці, набив трубку махоркою, виїняв газету. Тютюновий дим роз'їдав очі маленькому Ні. Він відсунувся подалі.

Звідки не візьмись компанія хлопців-підлітків, наче згряя горобців, підбігла до лавочки.

- Ми тут біля вас сядемо?!

- Ні. Ви будете мені заважати. Я хочу побути сам! – заперечив маленький Ні. Але це було так тихо і невпевнено, що на нього ніхто не звернув уваги.

Хлопчаки всілися на лавку, жваво обговорюючи останній забитий гол. Вони розмахували розтанувшим морозивом так, що краплі від нього осіли на сорочці у маленького Ні. Він відсунувся ще далі, відчуваючи у собі наплив роздратування.

Раптом до лавочки підійшла огрядна жіночка з набитими базарними сумками.

- Відсуньтесь! – І почала розташовуватися, від чого маленький Ні мало не впав з лавки.

Обурений, червоний від люті, Ні на увесь голос закричав:

- Ні! Ні! Ні! Ви мені заважаєте! Я хочу побути сам!!!

Усі повернулися до нього – вони його побачили! Це вже був не маленький непомітний Ні, а твердий, як міць, велетень Ні. І, О диво, в одну мить їх усіх не стало!!!

Тренінгова справа:

- Чи траплялися з вами ситуації, коли важко було відмовити, важко сказати «Ні»?

- Давайте усі разом скажемо «Ні».
- Пригадайте, які були наслідки вашого невпевненого «Ні»?
- Давайте, ще раз скажемо «Ні», не бажаючи ще раз пережити подібну ситуацію.
- Пригадайте свою ситуацію обурення, коли вас заставляли щось робити, що було понад ваші сили. Наберіть у груди повітря. Вкладіть у це «Ні» усі свої негативні емоції, які тоді переживали!
- Пам'ятаймо! Наше «Ні!» матиме силу, якщо прозвучить впевнено і твердо.

Яцишина Вікторія

КОТИК МУРЗИК

На чудовій галявині, серед зеленої травички та різнобарвних квіточок жив зі своєю родиною руденький котик Мурзик. Цілими днями він грався зі своїми молодшими братиками й сестричками, їв ласощі та допомагав батькам. Але одного дня до нього в гості прийшло фіолетове Мавпеня. Воно перед Мурзиком стрибало, бігало.

- Привіт, Мурзик, - промовило Мавпеня. – Як твої справи?
- Привіт. Все в мене чудово.
- А пішли зі мною в хащу лісу, пошукаємо пригод!

Мурзик довго вагався, оглядався на дім, але Мавпа його так благала, так співала, що котик погодився. Вони взялися за руки й вирушили в ліс.

Йдуть вони, йдуть. І ось Мавпеня помітило знайоме дупло.

- Гей, Мурзик, давай заїдемо в гості до мого друга.

Вони полізли до глибокого та великого дупла. Мурзик відразу відчув їдкий, незнайомий йому запах.

- Може не підемо, мені тут не подобається, – боязко запитав Мурзик.
- Та ні, все нормально, – сказало Мавпеня.

Взявши міцно котика за руку, потягло Мурзика далі до дупла. Вони побачили двері. Мавпеня постукало. Вони ввійшли. В кімнаті було кілька незнайомих Мурзику звірів. Господар запропонував сісти й приєднатися до них. Спочатку були розмови ні про що. Потім Мурзик помітив щось незвичайне: «Здається мені, тут щось не те», – подумав про себе Мурзик і серце його затріпотіло. Але йти не хотілося. Наче весело, всі щось бурмочуть. Якийсь незнайомий предмет пустили по колу. Це Мурзика зацікавило.

- Вдихни!!! – всі закликали Мурзика.
- Та ні, щось я не дуже...ну це...я поки подивлюся..., – відповів котик.
- Гей Мавпеня, що це твій товариш такий дивний?
- Та ні, він гарний хлопець. Так? – фіолетове Мавпенятко вибагливо подивилося на свого нового друга. – Мурзик, бери, ми ж друзі, чи не так?

«Ні, Мурзику, не роби цього! Це тобі зашкодить!!!», – пролунало останнє застереження внутрішнього голосу. Мурзик зрозумів, що він потрапив не туди. Але було соромно... Всі з осудом на нього споглядали. І ВІН ВДИХНУВ.

Трапилось щось неминуче: в голові закрутилося, в животику забурчало – котик впав...

Вечір схилився над чарівною галявиною. Зазвичай Мурзик в такий час сидів у родинному колі. Але сьогодні його не було. Сім'я занепокоїлась. Батько метушливо бігав по галявині в пошуках малечі. Мама заплакана і знервовано виглядала котика у вікно. Братики й сестрички теж встигли засумувати за веселим Мурзиком. Де він? Що з ним? Ніхто не знав. Про це знало фіолетове Мавпеня, яке змінило життя котика.

Мурзик днями сидів у дуплі, нічим не займався, майже нічого не їв. Його руденька хутринка втратила свій природній колір і стала коричневою. Рудим залишився лише хвостик, маленький, але ще пухнастенький. Саме цей хвостик згодом врятував Мурзика. Одного дня над хащею лісу пролітала маленька, тендітна ластівка. Її зацікавила яскрава руденька плямка серед гілля дерев. Вона обережно сіла на гілку поряд з дуплом, з якої виглядало щось руденьке. Придивившись, ластівочка зрозуміла, що досі не відома їй пляма, - це хвостик її хорошого друга.

– Мурзику! Мурзику! - радісно защебетала ластівочка. – Виходь! Що ти там робиш? Батьки не знаходять собі місця!

Відповіді не було. Ластівка занепокоїлась. Вона злетіла і стрімголов вирушила за допомогою до батьків Мурзика.

Вже через хвилину вся родина, зібравшись з силами, допомагала Мурзику покинути моторошно-темне дупло, де жила Мавпа зі своїми друзями. Коли котик вдихнув свіжого повітря і промінчики теплого весняного сонечка залоскотали його вусики, вся родина і ластівка помітили, як Мурзик змінився. Його очі втратили живий блиск, погляд - минулу веселість. Мурзик був знесилений і в'ялий. Батьки були налякані виглядом свого синочка, але це не змінило їх ставлення до нього. Серце кожного було сповнене теплої любові до Мурзика, який залишався для них руденьким, пухнастим і веселим. Вечір Мурзик провів у родинному колі, оточений ласкою і турботою. На обличчі Мурзика поступово з'явилася звична посмішка і, дивлячись на щасливу сім'ю, він зрозумів, що краще вивчати світ навколо своєї домівки, допомагаючи батькам, братикам і сестричкам, ніж шукати пригод у хащі лісу з випадковими друзями.

Обговорення:

- Як жилося Мурзику спочатку? Кого він зустрів і що запропонував йому приятель?
- Куди завело його Мавпеня? Що відбувалося в дуплі? Що сталося з Мурзиком? Як в цей час почувалися батьки? Хто знайшов Мурзика і допоміг йому вибратися з цього моторошного місця? Яких висновків дійшов Мурзик?
- Чи пропонували вам друзі піти з ними у незнайоме вам місце? Як ви відреагували? Що ви відповіли?
- Як це може закінчитися для вас, для вашого здоров'я? Як це вплине на ваших рідних? Які наслідки можуть бути?
- Поміркуймо, як міг відповісти Мурзик фіолетовому Мавпеняті, щоб ситуація закінчилась для нього благополучно?

ОТРУЙНІ ЯГОДИ ТА ГРИБИ

Михайлівська Владислава

НЕБЕЗПЕЧНІ ЯГОДИ

Жила дівчинка в маленькому містечку. Вона була дуже допитливою, тому з нею траплялись різні пригоди. Був звичайний літній день. Оленку розбудив сонячний промінчик, який лагідно гладив її щічки. Вона відкрила очі і посміхнулася сонечку.

- Привіт, це ти мене розбудило?

- Так, уже ранок і всі прокинулись, - відповіло привітне сонечко.

Оленка швидко встала, одягнулась і застелила своє ліжечко. Вона пішла до кухні, де на неї чекав смачний сніданок. І раптом вона почула, що за вікном хтось тихенько плаче. Дівчинка відразу зрозуміла, що хтось потребує її допомоги. Оленка вийшла на ганок, але нікого не побачила. Вона заходила шукати, хто це плаче. Заглянула в будку, де спав її песик Шумка.

- Це у тебе в будці хтось плаче?

- Гав! Ні! Не заважай мені відпочивати, - невдоволено відповів Шумка.

- Подумаєш, я й сама знайду, - образилась Оленка.

Дівчинка заглядала під листочки, але нікого не бачила.

- А може мені здалося? - подумала Оленка.

Але знову почула тихесенький плач. Вона помітила маленьке жовте курчатко, яке сиділо в травичці і жалібно хлипало.

- Ой, яке маленьке! Ти що, загубилось?

- Так, я шукаю свою маму Квочку. Мені страшно без неї.

- Я тобі допоможу, ходи до мене, мій маленький.

Оленка поклала курчатко собі в хустинку, і вони разом пішли шукати маму Квочку. По дорозі дівчинка розповідала курчаткові про свої пригоди. І не помітила, як зайшла далеко від будинку.

- Ой, який я голодний,- запищало жовтеньке курчатко. - Моя матуся мене завжди годує, вона знаходить для мене смачних черв'ячків.

- Фі, яка гидота, - відповіла Оленка. – Я краще пригощу тебе смачними ягідками. Дивись, як вони гарно прикрашають оцей кущик.

- Ну гаразд. А вони й справді смачні?

- Напевно. Я їх ще не куштувала. - відповіла дівчинка.

Оленка з курчатком підійшли до кущика, де росли соковиті червоні ягідки. Дівчинка простягнула рученята і зірвала одну. Раптом вона почувала чийсь голос.

- Їх не можна їсти! - це був маленький їжачок.

- Можна, можна, - видмахнулась Оленка.

- Ні, не можна, - наполягав їжачок.

- Не можна їсти зелені нестиглі ягідки, а це бачиш, які гарні та червоні, - заперечила дівчинка.

Але їжачок не відступав і навіть почав погрожувати дівчинці паличкою, яку тримав у лапках.

- Не всі червоні ягідки корисні, ці – отруйні.

- А я лише оденьку.

І Оленка збиралася покласти до ротика ягідку, але почувала голос квочки.

- Де ти, мій синочку?

- Я тут, матусю!

- Неслухняний ти мій синочку! Нарешті я тебе знайшла.

- Мамо, мамо, подивись, які гарні ягідки.

- Ой лишенько, невже ви їх куштували? - схвильовано запитала квочка. - Вони ж небезпечні й отруйні! З'ївши їх, ви могли померти.

- Ось! А я вам про що? - гордовито промовив їжачок.

Оленка викинула ягідку і разом з новими друзями пішла додому. Вона раділа тому, що з нею не трапилося справжнього лиха. З того часу Оленка зрозуміла, що не всі ягідки червоні, стиглі, привабливі, що ростуть у лісі, корисні для здоров'я.

Обговорення:

- Які на вигляд були ягоди? Що могло б трапитися, якби Оленка з курчатком скуштували ягоди?

- Перед тим, як класти лісові ягоди до кошика або їсти їх, потрібно знати, які з них їстівні, а які забороняється споживати. Які ви знаєте їстівні лісові ягоди? (суніця, малина, ожина, чорниця, брусниця, смородина, агрус, порічки). Це ягоди, які мають лікувальні властивості. В них багато вітамінів і поживних речовин. Чим вони корисні? Від яких хвороб допомагають?

- Вовче лико, блекота, вороняче око, бузина, конвалія, беладонга звичайна, жимолость – рослини, які можуть викликати головний біль, запаморочення, опіки, подразнення слизових оболонок, нудоту, пронос, біль у шлунку і навіть смертельне отруєння. За зовнішнім виглядом ці ягоди дуже привабливі і нагадують їстівні. Але навіть понюхавши їх, можна отримати запаморочення. Їх використовують у медицині, з них виготовляють ліки для лікування ріхних хвороб. Однак є птахи і тварини, наприклад, лосі, які вживають отруйні ягоди. Як ви гадаєте, для чого ці тварини їдять отруйні ягоди?
- У народі кажуть: «Не знаєш ягід – не бери, тим більше не їж».

Стоянова Юлія

ВСЕ ОДНО НЕ ПІДУ ДО ШКОЛИ!

У великому-великому лісі, тому, що за нашим містом, вирує життя. Там маленькі звірята-дітлахи граються, ходять до школи, катаються на велосипедах, грають у лісовий футбол, точно як у нас. І ось одного дня сталася там така пригода...

З самого ранку, як сонечко вже почало заглядати у віконця, мама Білка будила свого синочка:

– Вставай, вставай швиденько, сонько! До школи запізнишся!

Та не поспішало Білченя вилазити з теплого ліжка. А й справді, як тут встати, якщо сонечко так лагідно пригріло щічки?

– Мамо, можна я сьогодні вдома залишуся? Я не хочу до школи! Знову треба відповідати, до дошки виходити. Не хочу! Не буду! – забуркотало Білченя.

– Як це, не підеш до школи? Твоя вчителька – Сова Угуківна – казала, що ви сьогодні будете вчити їстівні та неїстівні гриби. Ти ж любиш ласувати грибочками, а вивчиш цю тему, то ще й зможеш допомагати мені заготовляти запаси на зиму. Тому збирайся швидше.

Довелося Білченяті таки підводитися з ліжка і збиратися до школи. Вийшло воно з дому, махнуло ручкою мамі, яка дивилася у віконце, а в голові роїлася лише одна думка: «Все одно не піду я до школи. Чи я грибів не знаю?! Все своє життя, всі 6 років їм їм, вже й сам все знаю. Доведу мамі, що і без школи можу їй грибочків назбирати!».

Так воно й зробило: коли вже не було видно домівки, Білченя швиденько пострибало на галявину.

– Як же багато тут грибів! – із захватом промовило воно – І коричневі, і руденькі, і сіренькі, і червоні!

Маленькому Білченяті відразу сподобалися найяскравіші грибочки. Вони були червоні і в білу цяточку, а на ніжці спідничка.

– Цікаво, як він називається? І чому мама не приносила таких додому? От вона зрадіє, коли я принесу цілий кошик! Ой, а кошика я ж не взяв... Нічого, у рюкзак складу.

Збирало Білченя грибочки та й зголоділо. І вирішило поласувати тим, що вже зібрано. Так подобалося йому це заняття, що й не зчулося, як швидко час пройшов і пора вже було йти додому. Тільки прийшло воно до хати, так і животик заболів, та так сильно заболів, що й про й про зібраний врожай забуло мамі сказати.

Мама Білка швиденько викликала Лиску Руденко, яка була найкращим лікарем у всьому лісі. Вона дала Білченяті таблетку, зробила укол і сказала декілька днів бути вдома.

Цього ж дня навідати друга прийшли всі однокласники і вчителька Сова Угуківна. Усі вони навипередки питали, що ж сталося. Тоді Білченя і згадало про гриби у рюкзаку.

- То це ж мухомори! – вигукнула мама Білка.
- Вони ж отруйні, Білченя, – сказала вчителька.
- А ми сьогодні саме вчили, які гриби можна брати, а які ні. – додали однокласники

З того часу мале Білченя вивчило всі гриби, які є в лісі, і збирає лише їстівні, а якщо якісь і забуде, то все одно не бере їх до кошика, тому що вони можуть виявитися отруйними.

Обговорення:

- Що надумало Білченя, вирушаючи до школи? Які гриби найбільше сподобались йому на лісовій галявині? Що сталося після того, як Білченя скуштувало незнайомі йому гриби? Як лікували його? Хто провідав хворого? Що сказали вчителька Сова Угуківна і діти? Як називались гриби, які з'їло Білченя?
- Гриби поділяються на їстівні й отруйні. Які вам відомі їстівні гриби? Чи збирали ви їх колись? Які, крім мухоморів, отруйні гриби вам відомі? Неїстівні гриби містять отруту, що може викликати отруєння або навіть і смерть.
 - Щорічно від отруень грибами гине в Україні велика кількість людей. Для отруєння не обов'язково з'їсти поганий гриб. Достатньо потримати в руках бліду поганку, а потім цими ж руками збирати і їсти ягоди. Отруєння може спричинити споживання їстівних грибів, що ростуть у несприятливих екологічних зонах: наприклад, бувають випадки отруєння печерицями, що росли уздовж транспортної магістралі. Також не можна брати до кошика грибів, що ростуть по сусідству з отруйними. Це може спричинити важкі шлунково-кишкові розлади у дітей. Маленьким дітям взагалі не можна їсти гриби,

тому що їхній організм дуже вразливий і чутливий до грибною отрути. Не тільки отруйні, а й їстівні гриби, що погано почищені, недоварені, недосмажені, не просолилися як слід, викликають у людини розлад травлення.

- При перших симптомах отруєння (нудоті, блювоті, запамороченні, поносі тощо) негайно потрібно звернутися до медичного закладу.

- Яких правил потрібно дотримуватися при зборі грибів?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляєва О. Булінг зсередини: причини та наслідки / О. Беляєва // Психолог. – 2019. – № 1(649). – С. 12-19.
2. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Перший цикл навчання: 1-2 класи: Навч.- метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Доукіної. – К.: Літера, 2017. – 128 с.
3. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Другий цикл навчання: 3-4 класи: Навч.- метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Доукіної. – К.: Літера, 2017. – 80 с.
4. Ващенко О.М. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: Навч. метод. посібник / О.М. Ващенко, В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2003. – 192 с.
5. Воронцова Т. В.; Пономаренко В. С.; Хомич О. Л.; Гарбузюк І. В.; Андрук Н. В.; Василенко К.С. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) / Воронцова Т.В та ін. - К.: Видавництво "Алатон" // <https://pidruchnyk.com.ua>
6. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» /Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич.– Київ, Генеза. 2020. 256 с.
7. Гільберг Т., Тарнавська С. Організація освітнього процесу в 1-му класі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Початкова школа. – 2018. – №8. – С. 36-43 40. Гільберг Т., Тарнавська С. Орієнтовне-календарно тематичне планування з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Початкова школа. – 2019. – №9. – С. 40-48.
8. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навичкимедіації» / В. Л. Андрєєнкова, К. Б. Левченко, Н. В. Лунченко, М. М. Матвійчук. – К.:ТОВ «Агентство Україна», 2018. – 144 с
9. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

10. Мазуренко Л. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів в позаурочний час. / Л. Мазуренко. – К.: Шкільний світ, 2008. – 112 с.
11. Права людини для дітей: посібник для вчителів та тренерів / Денисенко Л. В., Дзюбій О. А. – К.: Час Друку, 2011. – 260 с.
12. Розвиваємо громадянські компетентності з 1 класу / Банах О. В., Боярчук О. І., Кравчук Л. В., Мирошніченко Т. І., Санковська І. М./ Під заг. ред. Бібік Н. М., Араджионі М. А.— К.: ФОП «Парашин К. С.», 2018. — 880 с
13. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К.: «Освіта-Центр», 2018. – 240 с.
14. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи: К.: Видавництво "Світоч", 2019. – 336 с.
15. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) / О. В. Волощенко, О. П. Козак, Г. С. Остапенко — Київ : Світич, 2018.
16. Я досліджую світ : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) / І. Жаркова, Л. Мечник. — Тернопіль: Вид-во «Підручники і посібники», 2018.
17. Я досліджую світ <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pidruchniki/elektronni-pidruchniki/elektronni-pidruchniki-dlya-1-klasu/>
18. Як захистити дітей від кібернасилства. Розвиток дитини. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/conflict/631>

Навчальне видання

**ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ НА
УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

За загальною редакцією Н.А. Басюк

Методичні рекомендації до практичних занять

Дизайн обкладинки Н. Басюк
Редактори: Н. Басюк
Комп'ютерне верстання С. Б. Іванова

Підп. до друку 1.03.2021.
Формат 60x84/16. Папір офсетний Гарнітура Times New Roman Суг. Друк
різографічний.
Ум. друк. арк. 4,8
Наклад 100 пр.

Видавництво Житомирського державного університету
імені Івана Франка
10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ЖТ № 10 від 07.12.2004 р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua